

VIROLAHTI
Osa II
Historiallisen ajan muinaisjäännösten
inventointi 3.–28.9.2007

FM Johanna Enqvist

Arkisto- ja rekisteritiedot

Alue: Virolahti

Tutkimuksen laatu: inventointi

Kohteen laji: kiinteä muinaisjäänös

Kohteen ajoitus: historiallinen

Peruskartat: 3041 07, 3041 10, 3041 12, 3042 07, 3042 08, 3042 09, 3042 10, 3042 11, 3043 03, 3044 01, 3044 02

Projekti: Etelä-Kymenlaakson kuntien inventointi 2007 (Virolahti ja Miehikkälä)

Tutkimuslaitos: Museovirasto, rakennushistorian ja arkeologian osastot (MV/RHO ja MV/AO)

Tutkija: FM Johanna Enqvist

Tutkimusavustajat: HuK Riku Mönkkönen ja fil. yo Olli Kunnas

Kenttätyöaika: 3.–28.9.2007 (Virolahti), 1.–26.10.2007 (Miehikkälä)

Tutkimuskustannukset: 32 320 €

Tutkimusten kustantaja: Violahden ja Miehikkälän kunnat, Euroopan aluekehitysrahasto (tavoite 2 – ohjelma), Kaakkois-Suomen tiepiiri ja Museovirasto

Löydöt: KM 2007134:1-3

Diapositiivit: 125807:1-35 (MV/RHOA)

Mustavalkonegatiivit: -

Inventointiraportin sivumäärä: 118 s. + Liitteet

Liitteet: Diapositiiviluettelo, Digitaalikuvaluettelo

Alkuperäisen inventointikertomuksen säilytyspaikka: (Osa II, Historiallisen ajan muinaisjäänösten inventointi) Museovirasto, rakennushistorian osaston arkisto, Helsinki. (Osa I, Esihistoriallisen ajan muinaisjäänösten inventointi) Museovirasto, arkeologian osaston arkisto, Helsinki.

Tiivistelmä

Museoviraston arkeologian ja rakennushistorian osastojen yhteisessä inventointiprojektissa etsittiin uusia kiinteitä muinaisjäännöksiä Virolahden ja Miehikkälän kuntien alueelta 3.9–26.10.2007. Kustannuksista vastasivat Virolahden ja Miehikkälän kunnat, Euroopan aluekehitysrahasto (tavoite 2 - ohjelma), Kaakkois-Suomen tiepiiri sekä Museovirasto. Inventoinnin toteutuksesta esi-, jälki- ja kenttätöineen huolehti Museoviraston tutkija FM Johanna Enqvist, tutkimusavustajina toimivat Virolahdella HuK Riku Mönkkönen ja Miehikkälässä fil. yo Olli Kunnas. Tutkimukset liittyvät laajempaan, koko Etelä-Kymenlaakson kattavaan inventointihankkeeseen.

Virolahdella tunnettiin entuudestaan 70 kiinteää muinaisjäännöstä, joista osa tarkastettiin perusinventoinnin yhteydessä. Tämän lisäksi käytiin läpi mahdollisiksi muinaisjäännöksiksi määritellyjä kohteita sekä irtolöytöpaikkoja, joita inventointialueella on useita kymmeniä. Uusia esihistoriallisia muinaisjäännöksiä etsittiin kartta-analyysin perusteella potentiaalisiksi määritellyiltä, topografisesti sopivilta alueilta, ja niitä löytyikin 25. Inventoinnin yhteydessä löytyivät myös Virolahden ensimmäiset asumuspainanteet. Historiallisen ajan inventoinnissa keskityttiin vanhojen kyläpaikkojen paikantamiseen ja tarkastamiseen. Näitä mahdollisesti jo keskiajalle periytyviä kylätontteja jäljitettiin historiallisten karttojen ja asiakirjalähteiden perusteella 29 kpl. Muita historiallisen ajan kohteita, Uudenkaupungin rauhan rajakiviä ja louhoksia, paikannettiin 43. Kylätonttien jakautuessa lähes poikkeuksetta useaksi erilliseksi muinaisjäännöskohteeksi, nousi Virolahden kiinteiden muinaisjäännösten määrä vuoden 2007 inventoinnin tuloksena 190.

Sisällysluettelo

Arkisto- ja rekisteritiedot.....	2
Tiivistelmä.....	3
Sisällysluettelo.....	4
1. Johdanto.....	5
2. Virolahden historiaa.....	6
2.1. Virolahden vanhat kylät.....	7
3. Yhteenveto.....	10
4. Ennen vuoden 2007 inventointia tunnetut historiallisen ajan kohteet.....	12
4.1. Kiinteät muinaisjäännökset.....	13
4.2. Mahdolliset muinaisjäännökset.....	16
4.3. Löytöpaikat.....	19
5. Vuoden 2007 inventoinnissa löydetyt historiallisen ajan kohteet.....	20
5.1. Kyläpaikat.....	23
5.2. Muut kohteet.....	71
5.3. Uudenkaupungin rauhan rajakivet.....	87
5.4. Louhokset.....	94
Lähteet.....	116
Arkistolähteet.....	116
Painetut lähteet ja kirjallisuus.....	117
Internet –lähteet.....	117
Liitteet.....	119
Diapositiiviluettelo.....	119
Digitaalikuvaluettelo.....	121

1. Johdanto

Museoviraston arkeologian ja rakennushistorian osastojen yhteisessä inventointiprojektissa etsittiin uusia kiinteitä muinaisjäänöksiä Virolahden ja Miehikkälän kuntien alueelta 3.9–26.10.2007. Kustannuksista vastasivat Virolahden ja Miehikkälän kunnat, Euroopan aluekehitysrahasto (tavoite 2 -ohjelma), Kaakkois-Suomen tiepiiri sekä Museovirasto. Inventoinnin toteutuksesta esi-, jälki- ja kenttätöineen huolehti Museoviraston tutkija FM Johanna Enqvist, tutkimusavustajina toimivat Virolahdella HuK Riku Mönkkönen ja Miehikkälässä fil. yo Olli Kunnas. Tutkimukset liittyvät laajempaan, koko Etelä-Kymenlaakson kattavaan inventointihankkeeseen. Muinaisjäänösten perusinventoinnin luonteisia kenttätutkimuksia on Virolahdella tehty vuosina 1967 (Koskimies 1967) ja 2005 (Seitsonen et al. 2005), mutta tällöin ei ole juurikaan kiinnitetty huomiota historiallisen ajan kohteisiin. Virolahdella oli syksyllä 2007 käynnissä arkeologinen inventointi myös Helsingin yliopiston historiallisen ajan opintopiirin toimesta.

Vuoden 2007 inventoinnissa esihistoriallisen ja historiallisen ajan kohteita inventoitiin Virolahdella yhteensä neljä viikkoa syyskuussa ja Miehikkälässä neljä viikkoa lokakuussa. Inventointialue käsitti Virolahdella myös merialueen, jonka inventoimiseen käytettiin kolme päivää. Esi- ja jälkitöitä tehtiin yhteensä neljä kuukautta.

Virolahdella tunnettiin entuudestaan 70 kiinteää muinaisjäänöstä, joista osa tarkastettiin vuoden 2007 inventoinnin yhteydessä. Tämän lisäksi käytiin läpi mahdolliseksi muinaisjäänöksiä määritellyjä kohteita sekä irtolöytöpaikkoja, joita inventointialueella on useita kymmeniä. Uusia esihistoriallisia muinaisjäänöksiä etsittiin kartta-analyysin perusteella potentiaalisiksi määritellyiltä, topografisesti sopivilta alueilta, ja niitä löytyikin 25. Inventoinnin yhteydessä löytyivät myös Virolahden ensimmäiset asumuspainanteet.

Historiallisen ajan inventoinnissa keskityttiin vanhojen kyläpaikkojen paikantamiseen ja tarkastamiseen. Näitä mahdollisesti jo keskiajalle periytyviä kylätontteja jäljitettiin historiallisten karttojen ja asiakirjalähteiden perusteella 29 kpl. Muita historiallisen ajan kohteita paikannettiin 43. Kun vanhan Virolahden pitäjän kylien talot ovat lähes poikkeuksetta sijainneet usealla erillisellä tontilla, muodostui kyläpaikoista 50 muinaisjäänöskohdetta. Virolahden kiinteiden muinaisjäänösten määrä nousi inventoinnin tuloksena 190.

Virolahden vuoden 2007 inventoinnin tuloksia esittelevä raportti on inventoinnin tavoin jaettu kahteen osaan, joista käsillä oleva osa I käsittelee esihistoriallisen ajan muinaisjäänöksiä ja osa II historiallisen ajan muinaisjäänöksiä. Inventoidun alueen luonnonympäristöä ja rannansiirtymistä sekä Suomen esihistorian ajanjaksoja ja yleispiirteitä käydään läpi esihistoriallisten muinaisjäänösten yhteydessä osassa I. Osa II on liitetty katsaus Virolahden ja alueen kylien historiasta.

2. Virolahden historiaa

Kristinuskon saapuminen, joka määritellään esihistoriallisen ajan päätepisteeksi, ajoitetaan hieman vaihtelevasti eri osissa Suomea. Itä-Suomessa on rajapyykkinä perinteisesti pidetty 1300-lukua. Ristiretkiaikaan (1025–1300 jKr.) viitattaessa käytetään myös termejä *varhaiskeskiaika* tai *varhaishistoria*; Keski-Euroopassa *keskiajan* on katsottu alkaneen jo 400-luvulla.

Muinaismuistolaki ei täsmällisesti määrittele muinaisjäännökseltä vaadittavaa ikää, mutta Museovirastossa on muotoutunut käytäntöjä ja määritelmiä, joiden perusteella historiallisen ajan muinaisjäännöksiä tutkitaan ja suojellaan. Historiallinen aika voidaan arkeologian näkökulmasta jakaa karkeasti:

<i>Keskiaika</i>	<i>1300–1500 jKr.</i>
<i>Uusi aika</i>	<i>1500–1900 jKr.</i>

Uudemmissa (1900-luvun) jäännöksistä suojelun piiriin kuuluvat ensimmäisen ja toisen maailmansodan linnoituslaitteet.

Virolahti mainitaan historiallisissa asiakirjalähteissä ensimmäisen kerran v. 1336, jolloin Pietari Joninpoika myönsi tallinnalaisille oikeuden käydä kauppaa kolmessa linnalääninsä kaupungissa: Viipurissa, Vehkalahtella (*Veckelax*) ja Virolahdella (*Vedertax*) (FMU 443). Vuosilta 1370 (FMU 780) ja 1387 (FMU 960) peräisin olevissa kirjeissä Virolahti mainitaan itsenäisenä seurakuntana (Kaukiainen 1970:59).

Vuoden 1336 asiakirjassa mainittu Virolahden *civitas* ei ollut varsinainen kaupunki vaan kauppapaikka, jonka sijainnista ei ole varmuutta. Tämä pitäjän ensimmäinen keskus on sijoitettu mm. Vaalimaanjoen suulle perimätiedon mainitsemaan "Rämsänkaupunkiin", nykyisen kirkon seudulle, Virojoen suulle sekä nykyisten Ala-Pihlajan ja Haililan kylien alueelle (Kaukiainen 1970:63; Suhonen 2006:6).

Virolahden emäpitäjä rajoittui lännessä Vehkalahteen (nyk. Hamina), idässä Säkkijärveen (nyk. Ylämaa, osa Venäjän puolella) ja pohjoisessa Lappeeseen (nyk. Luumäki). Ainakin 1300-luvulta asti käytössä ollut Kuninkaantie eli Suuri Rantatie tai Alinen Viipurintie on kulkenut Virolahden läpi lännestä itään. Rantatietä pitkin on saapunut harmittomien kulkijoiden, postin ja uutisten lisäksi myös runsaasti rasituksia ja kurjuutta seudun asukkaille. Juhana III:n Venäjän sota eli Pitkä viha v. 1570–1595 oli Virolahdelle hyvin ankara ja monet keskiaikaiset talonpoikaissuvut hävisivät kokonaan. 1600-luvulla Virolahdella läänityksiä saivat Ritter, von Fitinghoff, von Vicken, Klick, von Gerten, Byckling, Schulman, Mellin, Paikull, Reet ja von Ungern-Sternberg -suvut, mutta läänitykset peruutettiin isossa reduktiossa.

Suuri Pohjan sota (v. 1700–1721) päättyi Uudenkaupungin rauhaan, jonka raja kulki Virolahden poikki. Vuonna 1743 Haminan rauhassa Virolahti jäi kokonaan Venäjälle ja tuli osaksi ns. Vanhaa Suomea. Suomen suuriruhtinaskuntaan Vanha Suomi palautettiin v. 1812. 1700-luvulla Virolahdella alkoi louhostoiminta Pietarin rakentamisen tarpeisiin. Muun muassa lisäksi kirkon pylväät ovat Virolahden Pyterlahden graniittia. Miehikkälä itsenäistyi Virolahdesta vuonna 1887. (<http://fi.wikipedia.org/wiki/Virolahti>.)

2.1. Virolahden vanhat kylät

Vaikka asutuksen katsotaankin arkeologisen materiaalin perusteella jatkuvan Kymenlaakson rannikolla suhteellisen katkeamattomana esihistorialliselta ajalta nykypäiviin asti, ovat sen muodot, intensiteetti ja sijoittuminen vaihdelleet vuosisatojen saatossa. Nuoremmalle rautakaudelle (n. 600–1300 jKr.) ajoittuvien löytöjen vähäisyys on silmiinpistävä. Tässä, kuten monessa muussakin vastaavassa tapauksessa, löytötyhjiö kuvastanee ennemminkin tutkimuksellista aukkoa kuin asutuksen täydellistä katoamista.

Suomen naapurialueet olivat 1000-luvulle tultaessa jo kääntyneet kristinuskoon. Skandinavian kuningaskuntien laajenemisyrittäykset suuntautuivat itään, missä Novgorod oli nousemassa keskeiseksi kauppapaikaksi ja muodostumassa valtioksi. Itämeren piirissä ja Lapissa oli käynnissä poliittinen kilpailu, joka ulottui Suomenkin alueelle ja heijastui ristiretkiajan esineellisessä kulttuurissa. Länsi-Suomi suuntautui länteen ja Savo-Karjala itään. Häme erottautuu sekä itäisten että läntisten esinemuotojen risteämisalueena. Erämaat olivat eri suunnilta tulevan nautinnan kohteena. Suomessa kristillinen kirkko sai vähitellen jalansijaa, mikä näkyi esineettömän hautaustavan leviämisenä. Kiinteän maanviljelysasutuksen alue oli suunnilleen sama kuin viikinkiaikana, mutta asukasmäärät näyttävät lisääntyneen varsinkin Karjalassa.

Suomalaisperäinen nimistö keskittyy vanhan Virolahden alueella keskeisiin paikkoihin: tärkeät kalastus- tai liikennepaikat, joet, kosket ja isot saaret. Tämä viittaa siihen, että vanhin asutuskerrostuma olisi suomalainen, ja että alueella on harjoitettu ainakin eränkäyntiä jo ennen keskiajan kuluessa tapahtunutta asutuksen vakiintumista. (Rosén 1936:50-52.)

Keskiajalla, 1200-luvun lopulla ja 1300-luvulla, on Kymenlaaksonkin rannikolle saapunut ruotsalaisia siirtolaisia, joiden vaikutus näkyy ennen kaikkea nimistössä. On esitetty että kyseessä olisi ollut valtiovallan ohjailema, määrätietoinen asutustoiminta, jonka tarkoituksena olisi ollut Viipurin linnan läntisten yhteyksien turvaaminen sekä luotettavien vartiomiesten sekä sotilasreservien sijoittaminen valtakunnan itäiseen osaan. Toisin kuin Itä-Uudellamaalla, ruotsalaisasutus on Kymenlaakson rannikolla melko katkonaista esiintyen pieninä saarekkeina siellä täällä. (Rosén 1936:37–64.)

Ruotsalaisten uudisasukkaiden lisäksi Kymenlaaksoa on asutettu myös Hämeen ja Lappeen suunnilta. ”Lapveteläinen kaskiviljelysasutus” levisi Saimaata ympäröiviltä seuduilta Pohjois-Virolahdelle, ilmeisesti lapveteläisten vanhoille eräalueille, vielä 1500-luvun kuluessa. Virolahden nuorimmatkin kylät ovat syntyneet viimeistään 1500-luvun puolivälissä, ja ruotsalaista alkuperää olevien kylien väestö ja nimistö suomalaistui samoihin aikoihin. Tuolloinkin kylien nimet saattoivat vielä vaihdella tai jokin kylän osa mainitaan välillä itsenäisenä. (Rosén 1936:112-116.)

Keskiaikaisten kylien arkeologisessa inventoinnissa hyödynnetään monia historiallisia lähteitä. Tärkeimpiä kylien synnystä, koosta ja sijainnista kertovia lähteitä ovat asiakirjamaininnat, historialliset kartat (tilus-, verollepano- ja isojakokartat 1600-, 1700- ja 1800-luvuilta), sekä veroluettelot (1500-luku), joiden avulla voidaan jäljittää kylien talolukuja ja yksittäisiä isäntiä. Nykyinen paikannimistö ja niihin liittyvä perimätieto antavat myös arvokkaita vihjeitä inventoijalle.

Ongelmana on se, että muutamaa keskiaikaista asiakirjamainintaa lukuun ottamatta käytettävissä olevat historialliset lähteet ovat paljon nuorempia kuin se kerrostuma, joka arkeologisen inventoinnin yhteydessä pyritään tavoittamaan. Vanhimmat kartat Virolahden ja Miehikkälän alueelta ovat 1690-luvulta, mutta suurin osa historiallisesta karttamateriaalista koostuu 1800-luvun isojakokartoista. Isojakokartatkin ovat tosin käyttökelpoisia inventoinnin apuvälineitä valottaessaan osaltaan alueen maankäytön historiaa.

Edellä mainittujen kolmen 1300-luvun asiakirjan lisäksi, Virolahtea ei mainita yhdessäkään keskiaikaisessa lähteessä. Myöhemmissä tuomiokirjoissa on säilynyt kopioita kolmesta keskiaikaisesta tuomiosta, joissa mainitaan Kalfjerdin (Klamila), Häppilän, Flånkarbölen (Länsikylä) ja Virojoen kylät. Kokonaiskuva Virolahden kylistä ja taloista voidaan muodostaa vasta 1540-luvun veroluetteloiden ja maakirjojen avulla. (Kaukiainen 1970:73-74).

Myöhempien verotustietojen perusteella on päätelty, että Virolahden pitäjän alueella oli jo 1300-luvulla 70–75 taloa. Näistä "alkutaloista" oli nimien perusteella ruotsalaisia 20–25. 1550-luvun savuluetteloissa koko Virolahdella on yli 400 taloa. (Kaukiainen 1970:94-100). Näyttää siltä, että eteläisessä Kymenlaaksossa kylien talot ovat olleet jakautuneina kahdelle tai useammalle tontille jo ennen isojakoa. Esimerkiksi Hämeessä tyypillisiä tiiviitä ryhmäkylä ei Kymenlaaksoon ole muodostunut kuin poikkeustapauksissa. Käytännöllisesti katsoen kaikilla viljelykseen kelpaamattomilla alueilla, pienialaisillakin peltojen ympäröimillä kumpareilla on saattanut olla asutusta.

Arkeologiselta kannalta mielenkiintoisimpia ovat ns. autiokylät, jotka ovat sodan, nälänhädän, epidemian tai muun syyn takia autioituttuaan olleet unohduksissa parhaassa tapauksissa useita vuosisatoja. Virolahdenkin alueen kylä autioitivat 1500-luvun lopulla sotavuodet ja niiden välittömänä seurauksena tulleet rasitukset: ryöstöretket, nälkä ja taudit. Vuonna 1571 alkaneen sodan lisäksi virolahtelaisia koettelivat katovuodet 1577 sekä 1587–88. Kun näistä vitsauksista selvinneet, vielä viljelyksessä olleet talot alkoivat toipua, seurasi pahin kato v. 1601. Tämä johti asukasluvun dramaattiseen romahtamiseen. (Rosén 1936:233-235, 326-327.)

Seuraavassa taulukossa on esitetty oletettavasti jo keskiajalla syntyneet Virolahden kylät, vanhin jäljitetty maininta kylän olemassaolosta, taloluku 1500-luvulla ja kylätontin nykytilanne.

Kylä	Ensimmäinen maininta	Verotetut talot (savuja) noin vuonna 1550 ja vuonna 1571	Autioituminen
1. Alapihlaja (Nederpijhlaby)	v. 1544 (Pijhlaby)	6 6 (v. 1571)	Useita tontteja: edelleen asuttuja, osin rakentamattomia.
2. Eerikkälä (Kattelby)	v. 1544	10 (yhdessä Rännäsen/Kattilan kanssa) 2 (v. 1571)	Edelleen asuttu, osin rakentamaton.
3. Hellä (Helgeby)	v. 1544	7 (yhdessä Hämeenkyllän kanssa) 4 (v. 1571)	Edelleen asuttu, osin rakentamaton.

4. Hämeenkylä (Tawest by)	v. 1544	7 (yhdessä Hellän kanssa) 2 (v. 1571)	Edelleen asuttu, osin rakentamaton.
5. Häppilä (Häppäle by)	v. 1544	4 3 (v. 1571)	Useita tontteja: edelleen asuttuja, osin rakentamattomia.
6. Järvenkylä (Träskeby)	v. 1544	5 7 (v. 1571)	Useita tontteja: edelleen asuttuja, osin rakentamattomia.
7. Kattilainen (Kattelby)	v. 1544	4 3 (v. 1571)	Useita tontteja: edelleen asuttuja, osin rakentamattomia.
8. Klamila (Rykulla/Kallfierd)	v. 1544	20 (yhdessä Koukilan, Malmilan ja Sydänkylän kanssa) 19 (v. 1571)	Edelleen asuttu, osin rakentamaton.
9. Koivuniemi (Biercknesby)	v. 1544	3 5 (v. 1571)	Useita tontteja: edelleen asuttuja, osin rakentamattomia.
10. Kotola (Ylikhothola by)	v. 1544	4 7 (v. 1571)	Useita tontteja: edelleen asuttuja, osin rakentamattomia.
11. Koukila (Utby/Kallfierd)	v. 1544	20 (yhdessä Klamilan, Malmilan ja Sydänkylän kanssa) 19 (v. 1571)	Edelleen asuttu, osin rakentamaton.
12. Kurkela/Koskela (Kwrkela by)	v. 1544	7 7 (v. 1571)	Edelleen asuttu, suurelta osin rakentamaton.
13. Länsikylä (Flånkarböle))	v. 1544 (Bölleby)	8	Useita tontteja: edelleen asuttuja, osin rakentamattomia.
14. Malmila (Malmby/Kallfierd)	v. 1544	20 (yhdessä Klamilan, Koukilan ja Sydänkylän kanssa) 19 (v. 1571)	Edelleen asuttu, osin rakentamaton.
15. Mattila (Mattila by)	v. 1551	17 (yhdessä Vaalimaan kanssa) 3 (v. 1571)	Edelleen asuttu, osin rakentamaton.
16. Pajulahti (Paiulax)	v. 1544 (Paijnenby)	5 5 (v. 1571)	Useita tontteja: edelleen asuttuja, osin rakentamattomia.
17. Pyterlahti (Pettherlax by)	v. 1544	9 8 (v. 1571)	Edelleen asuttu, osin rakentamaton.
18. Ravijoki (Raffuio by)	v. 1544 (Kijrriby ja Hemmesby)	24 (yhdessä Ravijärven kanssa) 13 (v. 1571)	Useita tontteja: edelleen asuttuja, osin rakentamattomia.
19. Ravijärvi (Raffierff by)	v. 1555 (Punsila?)	24 (yhdessä Ravijoen kanssa) 8 (v. 1571)	Useita tontteja: edelleen asuttuja, osin rakentamattomia.
20. Reinikkala (Reinickala by)	v. 1544	7 5 (v. 1571)	Edelleen asuttu, osin rakentamaton.
21. Rännänen/Kattila (Gränness by)	v. 1544	10 (yhdessä Eerikkälän kanssa) 3 (v. 1571)	Edelleen asuttu, osin rakentamaton.

22. Sydänkylä (Inby/Kallfierd)	v. 1544	(yhdessä Klamilan, Koukulan ja Malmilan kanssa) 19 (v. 1571)	Useita tontteja: edelleen asuttuja, osin rakentamattomia.
23. Säkjärvi (Säckeierff by)	v. 1544	9 4 (v. 1571)	Useita tontteja: edelleen asuttuja, osin rakentamattomia.
24. Kirkonkylä (Taipale/Edhesby)	v. 1544	4 10 (v. 1571)	Edelleen asuttu, osin rakentamaton.
25. Tiilikkala (Tilicka by)	v. 1551	3 2 (v. 1571)	Useita tontteja: edelleen asuttuja, osin rakentamattomia.
26. Vaalimaa (Waderma by)	v. 1370 (FMU 780)	17 (yhdessä Mattilan kanssa) 12 (v. 1571)	Useita tontteja: edelleen asuttuja, osin rakentamattomia.
27. Viikkilä (Österböle)	v. 1544 (Piöresby, Packalaby ja Mörckeby)	11	Useita tontteja: edelleen asuttuja, osin rakentamattomia.
28. Virojoki (Wijrioki by)	v. 1544	20 6 (v. 1571)	Edelleen asuttu, pienialaisesti rakentamaton.
29. Yläpihlaja (Öffuerpihla by)	v. 1544 (Pijllikeby)	8 8 (v. 1571)	Useita tontteja: edelleen asuttuja, osin rakentamattomia.

Taulukko 1. Virolahden keskiaikaiset kylät, ensimmäinen maininta, taloluku ja nykytila/autioituminen.

Varsinkin vanhan Virolahden pitäjän länsiosissa kylissä esiintyy rinnakkaisia nimiä eri kylän osille, vieläpä erilaisissa kirjoitusasuissa. Monet nimistä katoavat myöhemmin maakirjoista ja saattavatkin periytyä niistä vanhoista taloista, joista kylät ovat muodostuneet. (Kaukiainen 1970:87).

3. Yhteenveto

Virolahden kunnan, Euroopan aluekehitysrahaston (tavoite 2 -ohjelma), Kaakkois-Suomen tiepiirin sekä Museoviraston rahoittamassa neljän viikon mittaisessa perusinventoinnissa etsittiin uusia kiinteitä muinaisjäänköksiä ja tarkastettiin entuudestaan tunnettuja kohteita Virolahden alueella. Inventoinnin yhteydessä löydettiin 25 uutta esihistoriallista muinaisjäänköstä, joista suurin osa on kivikautisia asuinpaikkoja. Arkeologisessa inventoinnissa huomioitiin esihistoriallisten jäänkösten lisäksi myös historiallisen ajan kohteet – erityisesti keskityttiin vanhojen, mahdollisesti jo keskiajalle periytyvien kylätonttien paikantamiseen. Kylätontteja jäljitettiin historiallisten karttojen ja asiakirjalähteiden perusteella 29 kpl. Kun vanhan Virolahden pitäjän kylien talot ovat lähes poikkeuksetta sijainneet usealla erillisellä tontilla, muodostui kyläpaikoista 50 muinaisjäänköskohdetta.

Muita historiallisen ajan kohteita paikannettiin 43. Tähän sisältyvät arkistotietojen pohjalta luetteloidut Virolahden tunnetut Uudenkaupungin rauhan rajakivet sekä 1700–1900 -luvulla käytössä olleet louhosalueet. Inventoinnin tuloksena Virolahden alueen muinaisjäänkösten kokonaismäärä kipusi 190.

Muinaisjäänkösinventoinnin kulusta ja tuloksista tiedotettiin esi-, kenttä- ja jälkityövaiheiden aikana monia kanavia pitkin. Ennen maastoon lähtöä

paikallislehdessä julkaistiin tiedote, joka poiki useita yhteydenottoja. Kenttätöiden aikana haastatteluja annettiin sekä Kymen Sanomiin että Kaakonkulmaan. Virolahden Rajasalissa pidettiin syyskuussa 2007 avoin yleisötilaisuus, jossa esiteltiin alueen esihistoriaa, löytöjä sekä inventoinnin tavoitteita.

Helsingissä 30.4. 2008

FM Johanna Enqvist

4. Ennen vuoden 2007 inventointia tunnetut historiallisen ajan kohteet

Seuraavassa kappaleessa on luetteloitu kaikki Virolahdelta ennen vuoden 2007 inventointia tunnetut historiallisen ajan kohteet. Muinaismuistolain suojaamat kiinteät muinaisjäännökset luokitellaan Museovirastossa vakiintuneen käytännön mukaan kolmeen rauhoitusluokkaan seuraavasti:

1 = valtakunnallisesti tai alueellisesti merkittävä muinaisjäännös, jonka säilyminen on turvattava kaikissa olosuhteissa.

2 = kohteen määrittely edellyttää lisätutkimuksia, joiden jälkeen muinaisjäännös voidaan siirtää luokkiin 1 tai 3

3 = muinaisjäännös on tuhoutunut tai hyvin epämääräinen.

Mahdolliset muinaisjäännökset ovat kohteita, jotka eivät tämän hetkisen tiedon perusteella täytä muinaisjäännöksen määritelmää, mutta jotka lisätutkimusten jälkeen voidaan mahdollisesti luokitella suojeltaviksi kiinteiksi muinaisjäännöksiksi. Nämä kohteet eivät siis ainakaan toistaiseksi ole muinaismuistolain tarkoittamia ja rauhoittamia suojelukohdeita.

Kohde	Muinaisjäännösrekisterino	Laji	Rauhoitusluokka
1. Muurassuonvuori	1000 00 2463	kiinteä muinaisjäännös	II
2. Korkiakallio 2	1000 00 5102	kiinteä muinaisjäännös	II
3. Aitansuonkangas	1000 00 7453	kiinteä muinaisjäännös	II
4. Tyyräämmäki	1000 00 7454	kiinteä muinaisjäännös	II
5. Vanhan kirkon paikka	1000 00 7997	kiinteä muinaisjäännös	II
6. Kirkkotien kivi	1000 00 7998	kiinteä muinaisjäännös	I
7. Pyterlahti Hevonniemen louhos	1000 00 7999	kiinteä muinaisjäännös	I
8. Kalliosuon kivi (Kotola)	1000 00 8437	kiinteä muinaisjäännös	I
9. Harvajavuori	1000 00 1933	mahdollinen muinaisjäännös	-
10. Klamila Yrjönharju	1000 00 5490	mahdollinen muinaisjäännös	-
11. Skippari Ylätalo	1000 00 5491	mahdollinen muinaisjäännös	-
12. Skippari Kievarila	1000 00 5492	mahdollinen muinaisjäännös	-
13. Punakelinvuori	1000 00 8349	mahdollinen muinaisjäännös	-
14. Suonpäänvuori	1000 00 8410	mahdollinen muinaisjäännös	-
15. Suurvuori	1000 00 8411	mahdollinen muinaisjäännös	-
16. Ravijoki Kantaniitty	1000 00 7455	löytöpaikka	-

Taulukko 2. Ennen vuoden 2007 inventointia tunnetut historiallisen ajan muinaisjäännöskohteet, niiden tunnuksot Museoviraston muinaisjäännösrekisterissä ja rauhoitusluokitus. Rauhoitusluokkiin I ja II kuuluvat suojeltavat kiinteät muinaisjäännökset on säilytetty.

4.1. Kiinteät muinaisjäännökset

1. Muurassuonvuori	1000 00 2463
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	työ- ja valmistuspaikat - <i>hiilimiilut</i>
<i>Ajoitus:</i>	historiallinen
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaisjäännös
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2
<i>Lukumäärä:</i>	11
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	<i>pkoo:</i> 6710260, <i>ikoo:</i> 3529350, <i>z:</i> 12,5-13 m mpy Alue A:n keskikoordinaatit <i>pkoo:</i> 6710320, <i>ikoo:</i> 3529060, <i>z:</i> 12,5-13 m mpy Alue B:n keskikoordinaatit
<i>Peruskartta:</i>	3024 07 KLAMILA

Tutkimukset: Inventointi, T. Mökkönen 2004; Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Hiilimiilualue sijaitsee Klamilanlahden itäpuolella, noin 900 metriä Tinkasen kylästä länteen. Alue on tasaista hiekkakangasta, maaperä on hienoa hiekkaa. Puusto on istutettua tiheää mäntymetsää. Aluskasvillisuus on kangasmetsälle tyypillistä varvikkoo. Pääosa alueesta on hakattu paljaaksi 1980-luvulla, mutta hakkausta ja aurausta on tehty paikoin myös vuonna 2003.

Alueelta on löytynyt yhteensä 11 hiilimiilua kahdesta keskittymästä (alueet A ja B). Kaikki hiilimiilut ovat tyypiltään samankaltaisia: keskuskumpu on halkaisijaltaan alle kymmenen metriä ja noin puoli metriä korkea. Ojan ympäröimän hiekkakummun pinnassa on paksu kerros hiiltä ja nokimaata.

2. Korkiakallio 2	1000 00 5102
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	työ- ja valmistuspaikat - <i>hiilimiilut</i>
<i>Ajoitus:</i>	historiallinen
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaisjäännös
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2
<i>Lukumäärä:</i>	4
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	<i>pkoo:</i> 6711531, <i>ikoo:</i> 3526745, <i>z:</i> 15 m mpy Miilu 3:n koordinaatit.
<i>Peruskartta:</i>	3024 07 KLAMILA

Tutkimukset: Inventointi, P. Rautiainen 2005; Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Klamilan satamaan johtavan tien itäpuolella, tiestä noin 300 metrin päässä on neljä painannetta, joista kolme (1, 3 ja 4) ovat hiilimiiluja. Hiilimiilut ovat noin 4 m x 2,5–3 m kokoisia, vallillisia kuopanteita. Vallit ovat noin 0,5–0,7 m leveitä ja 0,2 m korkeita. Miilujen keskikuopat ovat noin 0,3–0,5 m syviä.

3. Aitansuonkangas	1000 00 7453
<i>Muinaisjäänöstyyppi:</i>	työ- ja valmistuspaikat - <i>tervahaudat</i>
<i>Ajoitus:</i>	historiallinen
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaisjäänös
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	<i>pkoo:</i> 6716130, <i>ikoo:</i> 3533210, <i>z:</i> 22,5 m mpy Tervahaudan keskikoordinaatit.
<i>Peruskartta:</i>	3042 10 VIROLAHTI

Tutkimukset: Inventointi, O. Seitsonen et al. 2005; Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Ala-Pihlajasta valtatie 7:lle johtavan tien itäpuolella Pihlajajoen itärannan Myyrnkallion kaakkoispuolella on tervahauta sekä muita mahdollisesti historialliseen aikaan ajoittuvia kuopparakenteita kolmessa keskittymässä (A, B ja C). Maaperä alueella on hienoa hiekkaa ja nykykasvillisuus kuusivaltaista sekametsää.

A: Tervahauta sijaitsee Myyrnkallion koillispuoleisessa notkelmassa noin 170 metriä metsätiestä itään. Se on halkaisijaltaan noin 5 metriä ja sen ympäristössä on useita muita matalia kuopanteita.

B: Tervahaudesta noin 130 metriä länteen ja noin 50 metriä hiekkatiestä koilliseen on kolme noin 2,5 x 1 x 0,5 metrin kokoista painannetta rinteeseen suuntaisessa rivissä Painanteisiin tehdyissä kairauksissa havaittiin runsaasti hiiltä.

C: Tervahaudesta noin 100 metriä itään on kolme noin 2,5 x 1 x 0,4 metrin suuruista painannetta.

4. Tyyräänmäki	1000 00 7454
<i>Muinaisjäänöstyyppi:</i>	työ- ja valmistuspaikat - <i>tervahaudat</i>
<i>Ajoitus:</i>	historiallinen
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaisjäänös
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	<i>pkoo:</i> 6716810, <i>ikoo:</i> 3534780, <i>z:</i> 17,5 m mpy
<i>Peruskartta:</i>	3042 10 VIROLAHTI

Tutkimukset: Inventointi, O. Seitsonen et al. 2005; Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Ravijoelta Virolahden kuntakeskukselle johtavan tien pohjoispuolella Tyyräänmäen eteläpuolella kulkevan hiekkatien molemmiin puoliin on tervahautoja. Loivasti lounaaseen viettävästä rinteestä, hiekkatieltä on löytynyt kaksi kvartsiartefaktia noin 17,5 mpy tasolta. Tervahautojen läheisyys huomioon ottaen kvartsi saattaa olla tuluskvartsi. Kohteella ei ole havaittavissa selkeitä rannanmuodostumia. Maaperä on hienoa hiekkaa ja kasvillisuus nuorta sekametsää.

Löytöpaikasta noin 100 metriä itäkaakkoon sijaitsee maastomiesten ilmoittama kuoppakohde numero 119 (Raunio 1971). Paikalla on kaksi tuoretta noin 3,5 x 5 x 1 metriä kokoista kuoppaa, joita ympäröivät noin 0,15–0,1 metriä korkeat vallit. Molempien kuoppien reunat ovat varsin jyrkät, läntisemmän keskellä on suurehko maakivi. Maaperä paikalla on hienoa hiekkaa ja kasvillisuus kostea kuusikko.

5. Vanhan kirkon paikka 1000 00 7997

<i>Muinaisjäänöstyyppi:</i>	kirkkorakenteet - kirkonpaikat
<i>Ajoitus:</i>	keskiaikainen
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaisjäänös
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	pkoo: 6711163, ikoo: 3538009
<i>Peruskartta:</i>	3042 10 VIROLAHTI

Tutkimukset: Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Virolahti mainitaan itsenäisenä seurakuntana v. 1370 (FMU 780) ja hautausmaalla sijaitseva kivisakaristo on mahdollisesti jo tältä ajalta peräisin. Siihen liittynyt, järjestyksessään kolmas puukirkko on purettu v. 1846. Perimätiedon mukaan hirret on käytetty kirkkoaukion sijainneen osuuskaupan, entisen pitäjätuvan rakentamiseen (Knapas 1984:107). Virolahden keskiaikaisen kivisakastin eteläpuolella on sijainnut puinen runkokuone todennäköisesti jo keskiajalla. Paikalla ei ole tehty arkeologisia tutkimuksia. (<http://www.nba.fi/rky1993/kohde573.htm>.)

6. Kirkkotien kivi 1000 00 7998

<i>Muinaisjäänöstyyppi:</i>	kivirakenteet - rajamerkit
<i>Ajoitus:</i>	uusi aika
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaisjäänös
<i>Rauhoitusluokka:</i>	1
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	pkoo: 6714423, ikoo: 3537169
<i>Peruskartta:</i>	3042 10 VIROLAHTI

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Tarkastus, M. Niukkanen 2007; Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Mustavalkonegatiivit: f. 1130-1135 (RHOA)

Kuvaus: Virolahden kirkonkylästä pohjoiseen johtavan tien länsipuolella, aivan tien vieressä on Uudenkaupungin rauhan rajakivi. Noin 1,5 metriä korkean kiven itäisvulla on venäläisten hakkaus: risti, ГРАH ja vuosiluku 1723 ГОДА. Heikosti erottuvat ruotsalaiset hakkaukset ovat kiven lounaissivulla: kruunu ja F-kirjain. Kohde on varustettu kotiseutulautakunnan pystyttämällä kilvellä ja merkitty peruskarttaan.

7. Pyterlahden Hevonniemen louhokset 1000 00 7999

<i>Muinaisjäänöstyyppi:</i>	raaka-aineen hankintapaikat - louhokset
<i>Ajoitus:</i>	uusi aika
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaisjäänös
<i>Rauhoitusluokka:</i>	1
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	pkoo: 6717959, ikoo: 3540167
	Koordinaatit viittaavat Pyterlahden louhokseen.
<i>Peruskartta:</i>	3042 10 VIROLAHTI + 3044 01 HELLÄ

Tutkimukset: Arkistoinventointi, Erkki Härö 1981 (RHOA; Tarkastus, M. Niukkanen 2007; Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Pyterlahden Hevonniemen louhokset käsittävät kolme louhosaluetta, joista vanhin ja merkittävin on (1) Pyterlahden louhos, josta ovat peräisin Pietarin lisäksi kirkon graniittipylväät (48 kpl) vuodelta 1819 sekä Aleksanteri I:n monoliitti (työ alkoi v. 1830). Louhosalueella on vakokiilausmenetelmä ollut vallitsevana, mutta paikoin erottuu myös suuria poranreikiä. Louhoksella on edelleen nähtävissä särkyneitä pylväänkappaleita ja asumusten pohjia. Louhoksen pystysuoraan seinämään on hakattu kirjoituksia. Suurten lastauslaitureiden paikat ovat myös havaittavissa. Työväen asuinparakit ovat Montferrandin (1836) kartan mukaan olleet aivan niemen kärjessä. Työmaalla ovat vierailleet mm. Nikolai I ja Preussin prinssi Karl.

Hevonniemen louhosalueeseen kuuluvat myös (2) Hevonniemen pieni louhos (pkoo:6717830, ykoo: 3539340), joka on todennäköisesti ollut käytössä 1800-luvun alkupuoliskolla sekä (3) Hevonniemen uudempi louhos (pkoo: 6717910, ykoo: 3539970), jossa työt aloitettiin vasta 1900-luvun alussa.

Hevonniemen pieni louhos on ilmeisesti hylätty melko lyhyen käytön jälkeen pitkäkhön kuljetusmatkan takia (yli 300 metriä rantaan). Hevonniemen uudemman louhoksen toiminta lakkasi ensimmäisen maailmansodan alussa (1914 tai 1916), mutta pieniä määriä kiveä louhittiin vielä 1920-luvun alussa sekä 1962. (de Montferrand 1836; Raunio 1965.)

8. Kalliopellon kivi (ent. Kotola) 1000 00 8437

<i>Muinaisjäänöstyyppi:</i>	kivirakenteet - rajamerkit
<i>Ajoitus:</i>	uusi aika
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaisjäänös
<i>Rauhoitusluokka:</i>	1
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	pkoo: 6723540, ikoo: 3541680
<i>Peruskartta:</i>	3044 02 KOTOLA

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä, mutta muinaisjäänösrekisterin täydentämisen yhteydessä kohde nimettiin uudelleen, koordinaatit tarkistettiin ja rauhoitusluokka vaihdettiin I:ksi.

Mustavalkonegatiivit: f. 1148-1150 (RHOA)

Kuvaus: Kotolan kylässä, Vaalimaanjoen pohjoispuolella noin 70–100 m joesta, pellolla on noin 1 x 4 x 4 metriä kokoinen laakea kivi, jossa on Uudenkaupungin rauhan (v. 1721) rajahakkauksia. Kiven itäisivulla on venäläinen ja ruotsalainen rajamerkki sekä vuosiluku 1722. Hakkaukset ovat melko epäselviä.

4.2. Mahdolliset muinaisjäänökset

1. Harvajänvuori	1000 00 1933
<i>Muinaisjäänöstyyppi:</i>	puolustusvarustukset - linnakkeet
<i>Ajoitus:</i>	historiallinen
<i>Laji:</i>	mahdollinen muinaisjäänös
<i>Rauhoitusluokka:</i>	ei määritelty

Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6705973, ikoo: 3526813
Peruskartta: 3041 09 KUORSALO

Tutkimukset: Arkistoinventointi, Irja Peltola 1978 (RHOA); Tarkastus, J. Enqvist 2007: Koordinaattien osoittamassa kohdassa ei havaittu jäännöksiä.

Kuvaus: Harvajavuorelta on tiettävästi vartioitu merialuetta Japanin ja Venäjän sodan aikana v. 1904–05 venäläisten kasakoiden toimesta. Heillä oli vuoren laella torni, ns. semafur, sekä hirsistä rakennettu vartiotupa. Kohteen tarkastuksen yhteydessä v. 2007 ei Harvajavuoren laella havaittu kuitenkaan minkäänlaisia jäännöksiä.

Suullisen tiedonannon (Einari Malmi synt. 1892) mukaan Harvajavuoren Vepsuun päin viettävällä rinteellä olisi muinaishautoja. Kyseiseltä alueelta tunnetaankin Harvajanniemi 1 ja 2:n pronssikautiset röykkiöhautakohteet.

2. Klamila Yrjönharju 1000 00 5490

Muinaisjäännöstyyppi: kivirakenteet - kiviaidat
Ajoitus: historiallinen
Laji: mahdollinen muinaisjäännös
Rauhoitusluokka: ei määritetty
Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6711595, ikoo: 3525425
Peruskartta: 3042 07 KLAMILA

Tutkimukset: Inventointi, P. Rautiainen 2005; Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Klamilan kirkosta noin 200 metriä etelään, pellon ja kuusikon välissä on noin 50 metriä pitkä, hyvin säilynyt kiviaita. Aidan korkeus on 0,4–0,8 metriä. Aita sijaitsee Klamilan vanhalla kylätontilla (Klamila (Kallfierdz by)) ja on siten kylätonttiin kuuluva rakenne. Aita sijaitsee edelleen viljelyksessä olevan pellon pohjoispuolella.

3. Skippari Ylätalo 1000 00 5491

Muinaisjäännöstyyppi: työ- ja valmistuspaikat - viljelyröykkiöt
Ajoitus: historiallinen
Laji: mahdollinen muinaisjäännös
Rauhoitusluokka: ei määritetty
Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6710940, ikoo: 3524760
Peruskartta: 3042 07 KLAMILA

Tutkimukset: Inventointi, P. Rautiainen 2005; Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Sydänkylän ja Klamilan välissä, Skipparin länsipuolella, pellon ja kuusimetsän rajalla on noin 10 metriä pitkä ja 0,7–0,9 metriä korkea, melko hyvin säilynyt kiviaita (Skippari Kievarila 1000 00 5492). Kiviaidasta noin 90 metriä kaakkoon on 3,5 m x 3 m kokoinen viljelyröykkiö, jonka korkeus on noin 1 metri. Viljelyröykkiö sijaitsee edelleen viljelyksessä olevan pellon itälaidalla.

4. Skippari Kievarila	1000 00 5492
<i>Muinaisjäänöstyyppi:</i>	kivirakenteet - kiviaidat
<i>Ajoitus:</i>	historiallinen
<i>Laji:</i>	mahdollinen muinaisjäänös
<i>Rauhoitusluokka:</i>	ei määritetty
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	pkoo: 6711020, ikoo: 3524800
<i>Peruskartta:</i>	3042 07 KLAMILA

Tutkimukset: Inventointi, P. Rautiainen 2005; Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Sydänkylän ja Klamilan välissä, Skipparin länsipuolella, pellon ja kuusimetsän rajalla on noin 10 metriä pitkä ja 0,7–0,9 metriä korkea, melko hyvin säilynyt kiviaita Kiviaidasta noin 90 metriä kaakkoon on 3,5 m x 3 m kokoinen viljelyröykkiö (Skippari Ylätalo 1000 00 5491), jonka korkeus on noin 1 metri. Kiviaita reunustaa edelleen käytössä olevaa polkua.

5. Punakelinvuori	1000 00 8349
<i>Muinaisjäänöstyyppi:</i>	puolustusvarustukset
<i>Ajoitus:</i>	historiallinen
<i>Laji:</i>	mahdollinen muinaisjäänös
<i>Rauhoitusluokka:</i>	ei määritetty
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	pkoo: 6709960, ikoo: 3533400, z: 30 m mpy
<i>Peruskartta:</i>	3041 12 SIIKASAARI

Tutkimukset: Eino Raunio 1971: Virolahden maastokohteita; Inventointi, M. Koskimies 1967; Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Punakelinvuorella on mahdollisesti ollut historiallisen ajan vartiopaikka, ns. näköviestitysesema (Raunio 1971:152).

6. Suonpäänvuori	1000 00 8410
<i>Muinaisjäänöstyyppi:</i>	puolustusvarustukset
<i>Ajoitus:</i>	historiallinen
<i>Laji:</i>	mahdollinen muinaisjäänös
<i>Rauhoitusluokka:</i>	ei määritetty
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	pkoo: 6709960, ikoo: 3533400, z: 30 m mpy
<i>Peruskartta:</i>	3041 12 SIIKASAARI

Tutkimukset: Eino Raunio 1971: Virolahden maastokohteita; Inventointi, M. Koskimies 1967; Tarkastus, J. Enqvist 2007: Koordinaattien osoittamasta kohdasta noin 90 metriä luoteeseen havaittiin epämääräinen kivikasa. Kohdetta ei ole tarkoituksenmukaista luokitella kiinteäksi muinaisjäänökseksi.

Kuvaus: Kiiskilahteen vievän tien pohjoispuolella on pieni kivikasa, jonka kivien välissä on maaton noin 2 metriä pitkän hirren jäännös. Paikalla tiedetään olleen venäläinen viestityslaite vartiopuineen.

7. Suurvuori	1000 00 8411
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	puolustusvarustukset
<i>Ajoitus:</i>	historiallinen
<i>Laji:</i>	mahdollinen muinaisjäänös
<i>Rauhoitusluokka:</i>	ei määritelty
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	pkoo: 6718400, ikoo: 3542300, z: 30 m mpy
<i>Peruskartta:</i>	3044 01 HÄMEENKYLÄ

Tutkimukset: Eino Raunio 1971: Virolahden maastokohteita; Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Hämeenkyän Suurvuorella on kiviröykkiö sekä maatuneen hirren jäännös. Paikalla on mahdollisesti ollut venäläinen vartioasema.

4.3. Löytöpaikat

1. Ravijoki Kantaniitty	1000 00 7455
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	löytöpaikat - irtolöydöt
<i>Ajoitus:</i>	historiallinen
<i>Laji:</i>	löytöpaikka
<i>Rauhoitusluokka:</i>	ei määritelty
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	pkoo: 6712250, ikoo: 3532700
<i>Peruskartta:</i>	3042 10 VIROLAHTI

Tutkimukset: Inventointi, O. Seitsonen et al. 2005; Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä. Löytöpaikka liittyy mahdollisesti Ravijoen tai Ala-Pihlajan kylätontteihin.

Kuvaus: Ravijoelta Virolahden kuntakeskukseen johtavan tien eteläpuolella, noin 750 metriä Halilan kartanosta luoteeseen olevalta pellolta poimittiin v. 2005 inventoinnin yhteydessä lasitettua punasavikeramiikkaa, pala kivisavikeramiikkaa sekä savitiivistettä.

Löytöpaikka sijaitsee Ravijoen ja Ala-Pihlajan kylätonttien välisellä peltoalueella.

5. Vuoden 2007 inventoinnissa löydetty historiallisen ajan kohteet

Seuraavassa kohdeluettelossa on esitelty kaikkien v. 2007 inventoinnissa löydettyjen kohteiden tiedot. Kohteet on merkitty koko kunnan alueen kattaviin yleiskarttoihin ja suojelukohteet myös erillisiin karttaotteisiin, joissa on esitetty tarkempia rajauksia ja erilliskohteiden (ts. pienempien rakenteiden) sijainteja. Suojellut kylänpaikat on jaettu useaksi muinaisjäännöskohteeksi niissä tapauksissa, joissa kylä on sijainnut monella erillisellä tontilla tai kylän alueelta voidaan määrittellä erillisiä alueita, joilla muinaisjäännös on todennäköisimmin säilynyt. Karttaotteissa on esitetty kylätonttien rajaukset, jotka on tehty vertaamalla historiallisia karttoja nykyiseen peruskarttaan ja topografiaan.

Kylätonttien ja muiden maastossa paikannettujen ja tarkastettujen kohteiden lisäksi on listattu myös rakennushistorian osaston arkistossa olleiden tietojen perusteella Virolahdella sijaitsevat Uudenkaupungin rauhan rajakivet sekä historialliset louhosalueet. Näistä kohteista vain pieni osa tarkastettiin maastossa.

Korostettakoon vielä, että kaikki tässä raportissa mainitut kohteet eivät ole suojeltuja historiallisen ajan kiinteitä muinaisjäännöksiä. Inventoinnin yhteydessä tehtyjen havaintojen perusteella 90 uutta kohdetta luokiteltiin suojelutoimenpiteitä vaativiksi, rauhoitusluokkaan I tai II kuuluviksi kiinteiksi muinaisjäännöksiksi. Kiinteälle muinaisjäännökselle annettu rauhoitusluokitus III tarkoittaa, että kohde on niin tuhoutunut, ettei aktiivinen suojele ole tarpeellista.

Kohde	Muinaisjäännösrekisterino	Laji	Rauhoitusluokka
1. Alapihlaja (Nederpijhl by)	Aatola 1000010981	kiinteä muinaisjäännös	II
	Kantola 1000010982		
	Värri 1000010983		
2. Eerikkälä (Kattelby)	1000010987	kiinteä muinaisjäännös	II
3. Hellä (Helgeby/Heijli)	1000011017	kiinteä muinaisjäännös	II
4. Hämeenkylä (Tawest by)	1000011020	kiinteä muinaisjäännös	II
5. Häppilä (Häppäle by)	Tompurinmäki 1000011022	kiinteä muinaisjäännös	II
	Ollinmäki 1000011021		
6. Järvenkylä (Träskeby)	Takala 1000011025	kiinteä muinaisjäännös	II
	Uutela 1000011024		
	Vanhala 1000011023		
7. Kattilainen (Kattilais)	Kormu 1000011026	kiinteä muinaisjäännös	II
	Koski 1000011028		
	Jokimäki 1000011027		
8. Klamila (Rykulla/Kallfierd)	1000011029	kiinteä muinaisjäännös	II
9. Koivuniemi (Biercknesby)	Puustelli 1000011031	kiinteä muinaisjäännös	II
	Anttila 1000011030		

10. Kotola (Ylikhothola by)	Värri 1000011057 Ylä-Kotola 1000011056	kiinteä muinaisjäännös	II
11. Koukila (Utby/Kallfierd)	1000011059	kiinteä muinaisjäännös	II
12. Kurkela/Koskela (Kwrkelaby)	1000011060	kiinteä muinaisjäännös	II
13. Länsikylä (Flånkarböle))	1000011062	kiinteä muinaisjäännös	II
14. Malmila (Malmby/ Kallfierd)	1000011064	kiinteä muinaisjäännös	II
15. Mattila (Mattila by)	1000011065	kiinteä muinaisjäännös	II
16. Pajulahti (Paiulax)	Kuokka 1000011069 Hurtta 1000011068 Puotniemi 1000011067	kiinteä muinaisjäännös	II
17. Pyterlahti (Pettherlax by)	1000011072	kiinteä muinaisjäännös	II
18. Ravijoki (Raffuio by)	Posti 1000011077 Vuori 1000011076	kiinteä muinaisjäännös	II
19. Ravijärvi (Raffierff by)	Kalliola 1000011079 Porkka 1000011078	kiinteä muinaisjäännös	II
20. Reinikkala (Reinickala by)	1000011080	kiinteä muinaisjäännös	II
21. Rännänen/Kattila (Gränness by)	1000011089	kiinteä muinaisjäännös	II
22. Sydänkylä (Inby/Kallfierd)	Vanha-Joukainen 1000011091 Keskitalo 1000011090	kiinteä muinaisjäännös	II
23. Säkjärvi (Säckeierff by)	Rantakari 1000011093 Kallio 1000011092	kiinteä muinaisjäännös	II
24. Taipale (Edhesby)	1000011099	kiinteä muinaisjäännös	II
25. Tiilikkala (Tilicka by)	Uusitalo 1000011001 Tiilikkala 1000011100	kiinteä muinaisjäännös	II
26. Vaalimaa (Waderma by)	Häkälä 1000011102 Mestarmäki 1000011103 Värrinpää 1000011105 Kuokanmäki 1000011104	kiinteä muinaisjäännös	II
27. Vilkkilä (Österböle)	Rasi 1000011113 Pyöli 1000011112	kiinteä muinaisjäännös	II
28. Virojoki (Wijrioki by)	1000011114	kiinteä muinaisjäännös	II
29. Yläpihlaja (Öffuerpihla by)	Ylä-Tulkki 1000011116 Peltola 1000011115	kiinteä muinaisjäännös	II
30. Tuuholma	1000011146	kiinteä muinaisjäännös	II
31. Lapuri 4	1000011147	kiinteä muinaisjäännös	II
32. Lapuri 5	1000011148	kiinteä muinaisjäännös	II
33. Lapuri 6	1000011149	kiinteä muinaisjäännös	II
34. Lapuri 7	1000011150	kiinteä muinaisjäännös	II
35. Kuolionkankaan leiripaikka	1000011151	kiinteä muinaisjäännös	II

36. Siikasaarenkallio 3	1000011152	kiinteä muinaisjäännös	II
37. Munkkikallion saamapaikka	1000011153	kiinteä muinaisjäännös	II
38. Suur-Pisin kalliohakkaukset	1000011331	kiinteä muinaisjäännös	II
39. Eerikkälä Seppälä	1000011332	mahdollinen muinaisjäännös	-
40. Kattilainen 1	1000011334	mahdollinen muinaisjäännös	-
41. Kirkonkylä Lintutori	1000011335	mahdollinen muinaisjäännös	-
42. Hurpun kivi	1000010752	kiinteä muinaisjäännös	I
43. Heijarinkivi	1000010753	kiinteä muinaisjäännös	I
44. Itäkivi	1000010754	kiinteä muinaisjäännös	I
45. Everstienkivi	1000010755	kiinteä muinaisjäännös	I
46. Ala-Pihlajan kivi	1000010756	kiinteä muinaisjäännös	I
47. Sahantauksen kivi	1000010757	kiinteä muinaisjäännös	I
48. Lepkankaan kivi	1000010758	kiinteä muinaisjäännös	I
49. Käyhkäntien kivi	1000010759	kiinteä muinaisjäännös	I
50. Hämeenkylässen louhokset	1000010781	kiinteä muinaisjäännös	II
51. Hakiavanniemen louhokset	1000010783	kiinteä muinaisjäännös	II
52. Korpisaaren louhokset	1000010784	kiinteä muinaisjäännös	II
53. Tinkasen louhos	1000010803	kiinteä muinaisjäännös	II
54. Tuntinniemen louhos	1000010804	kiinteä muinaisjäännös	II
55. Hepokallion ja Kirskallionniemen väliset louhokset	1000010805	kiinteä muinaisjäännös	II
56. Varpusaaren louhokset	1000010806	kiinteä muinaisjäännös	II
57. Karhusaaren louhos	1000010921	kiinteä muinaisjäännös	II
58. Kinttukallion kivilouhimo	1000010923	kiinteä muinaisjäännös	II
59. Ruissaaren louhokset	1000010924	kiinteä muinaisjäännös	II
60. Hailniemen louhosalue	1000010929	kiinteä muinaisjäännös	II
61. Sumarinsaaren louhokset	1000010935	kiinteä muinaisjäännös	II
62. Kirskallionniemen louhokset	1000010940	kiinteä muinaisjäännös	II
63. Kormusaaren louhokset	1000010922	kiinteä muinaisjäännös	II
64. Siltasaaren louhos	1000010941	kiinteä muinaisjäännös	II
65. Santion louhokset	1000010961	kiinteä muinaisjäännös	II
66. Vanhasaaren louhokset	1000010959	kiinteä muinaisjäännös	II
67. Tuuholman louhos	1000010962	kiinteä muinaisjäännös	II

68. Ukkosaaren louhos	1000010965	kiinteä muinajäännös	II
69. Riisniemen louhokset	1000010967	kiinteä muinajäännös	II
70. Klamilanlahden kivilouhimo	1000010968	kiinteä muinajäännös	II
71. Hanskin louhos	1000010969	kiinteä muinajäännös	II
72. Heposaaren louhos	1000010970	kiinteä muinajäännös	II

Taulukko 3. Vuoden 2007 inventoinnissa löydettyt historiallisen ajan muinajäännöskohteet, niiden tunnukset Museoviraston muinajäännösrekisterissä ja v. 2007 inventoinnin perusteella määritetty rauhoitusluokitus.

5.1. Kyläpaikat

5.1.1. Virolahti Ala-Pihlaja (Nederpijla by)

Ala-Pihlajan kylän talot ovat olleet jakaantuneina usealle erilliselle tonttimaalle (koordinaatit kylätontin laskennallisesta keskipisteestä):

Aatola 1000010981
Ajoitus: historiallinen
Laji: kiinteä muinajäännös
Rauhoitusluokka: 2
Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6713516, ikoo: 3533910

Kantola 1000010982
Ajoitus: historiallinen
Laji: kiinteä muinajäännös
Rauhoitusluokka: 2
Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6713313, ikoo: 3533532

Väri 1000010983
Ajoitus: historiallinen
Laji: kiinteä muinajäännös
Rauhoitusluokka: 2
Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6713822, ikoo: 3534014

Hailila 1000011360
Ajoitus: historiallinen
Laji: kiinteä muinajäännös
Rauhoitusluokka: 2

Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6712388, ikoo: 3533097

Peruskartta: 3042 10

Historialliset kartat: MHA G 21 1/1 (Brinck 1732, tiluskartta) ja (v. 1850, isojako).

Kuvaus: Ala-Pihlajan kylän talot ovat sijainneet Porolahden pohjois- ja länsirannalla, molemmin puolin Pihlajanjokea. Alapihlaja mainitaan *Pijhilaby* -nimisenä vuoden 1544 savuluettelossa. Kylässä oli tuolloin kuusi taloa. 1500-luvulla kylässä asuivat mm. Kimoinen, Kaukiain ja Haili -nimiset isännät. (Kaukiainen 1970:87,101).

Virolahden ensimmäinen keskus v. 1336 peräisin olevassa asiakirjassa mainittu *civitas* on historiallisen lähdeaineiston perusteella sijoitettu Ala-Pihlajan ja Haililan kylien alueelle. On oletettu, että Virolahdella sijainnut Munkkiniemi -niminen kartano olisi toiminut myös Viipurin linnaläänin hallintokartanona 1300-luvulla. Munkkiniemen kartano on ilmeisesti käsittänyt Hailin ja Ala-Pihlajan kylässä sijainneen Kimosen tilan. Koivuniemen kylä on saattanut myös kuulua samaan kokonaisuuteen. (Kaukiainen 1970:63-64; Suhonen 2006:4,6-8).

Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimillä kumpareilla. Ala-Pihlajan kylän vanhoilla tonttimailla sijaitsee nykyisin maatilojen asuin- ja talousrakennuksia; osin ne ovat rakentamattomia. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

5.1.2. Virolahti Eerikkälä (Kattelby)

Mjrekisterinumero: 1000010987

Ajoitus: historiallinen

Laji: kiinteä muinaisjäänös

Rauhoitusluokka: 2

Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6710607, ikoo: 3536522

(kylätontin laskennallinen keskipiste)

Peruskartta: 3042 10

Historialliset kartat: MHA (v. 1833, isojako).

Diapositiivit: f. 125807:33-34

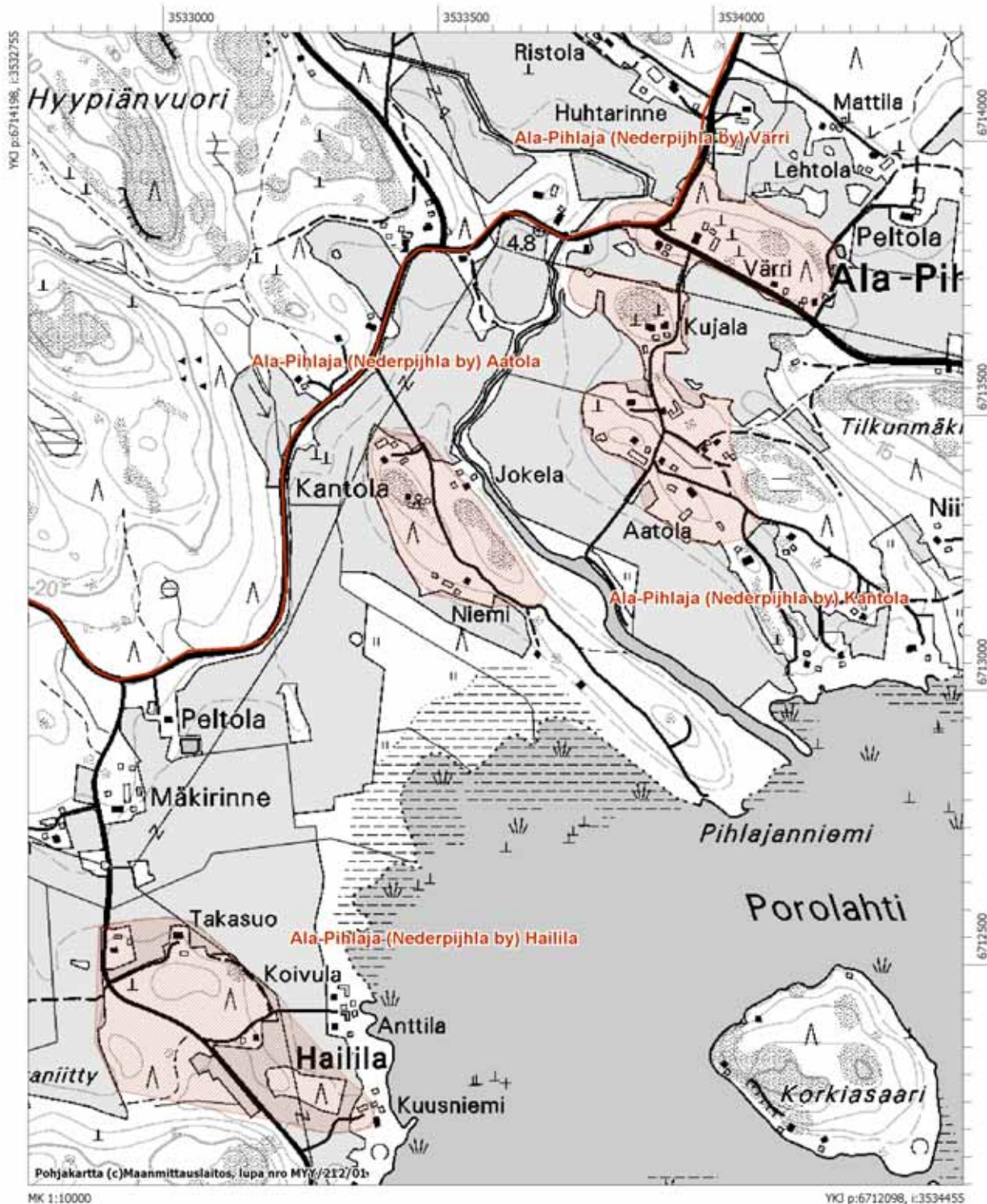
Kuvaus: Eerikkälän kylän talot ovat sijainneet Porolahden kaakkoisrannalla, nykyisen Virolahden kirkonkylän lounaispuolella. Eerikkälä luettiin 1540-luvulla Rännäsen/Kattilan kylään, joka kuului Taipaleen nautakuntaan. 1550-luvulla kylien yhteiseksi taloluvuksi on merkitty 10 (Kaukiainen 1970:86,95). Vuoden 1571 hopeaveroluettelossa Eerikkälässä on kaksi taloa.

Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimillä kumpareilla. Eerikkälän kylän vanhalla tonttimaalla sijaitsee nykyisin maatilojen asuin- ja talousrakennuksia; osin se on rakentamaton. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

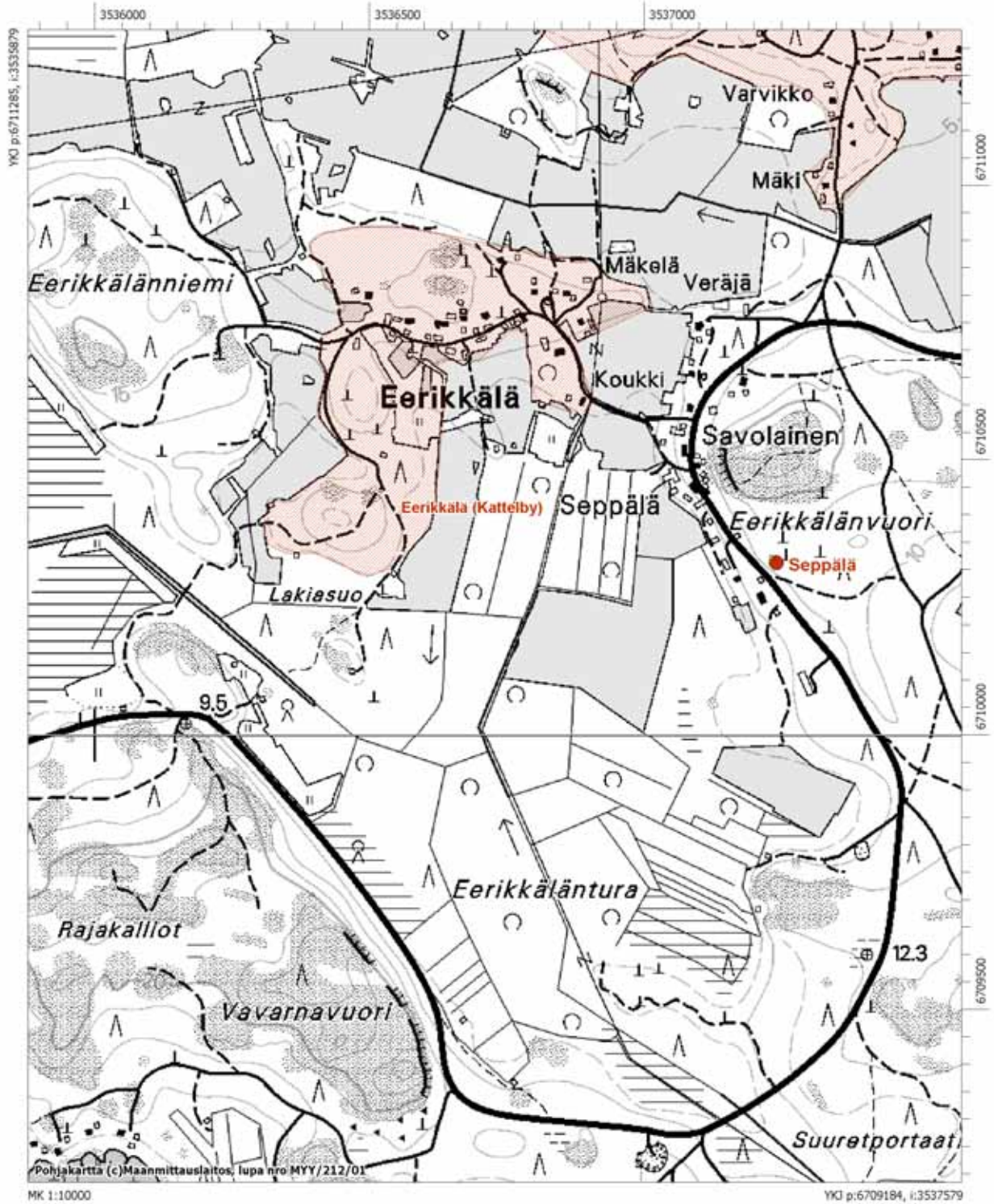
Virolahti Ala-Pihlaja (Nederpihlja by) ja Suuri Rantatie

3042 10

Virolahti Eerikkälä (Kattelby) ja Seppälä

3042 10

5.1.3. Virolahti Hellä (Helgeby)

Mjrekisterinumero: 1000011017
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kiinteä muinaisjäännös
 Rauhoitusluokka: 2
 Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6718852, ikoo: 3542987
 (kylätontin laskennallinen keskipiste)
 Peruskartta: 3044 01

Historialliset kartat: MHA (v. 1833, isojako).

Löydöt: KM 2007134:1-3, punasavikeramiikkaa, tuluspiitä ja kuonaa.

Diaposiivit: f. 125807:8-9.

Digitaalikuvat: f. 61-64

Kuvaus: Hellän kylän talot ovat sijainneet Rautalanselän itärannalla, Vaalimaanjoesta noin 2 km länteen. Hellä ja läheinen Hämeenkylä luettiin 1540-luvulla Vaalimaan nautakuntaan. 1550-luvulla kylien yhteiseksi taloluvuksi on merkitty 7. Vuoden 1571 hopeaveroluettelossa Hellässä on neljä taloa. 1500-luvulla kylässä asuivat mm. Iitiä (tai Liikiä), Tuufva ja Virolainen -nimiset isännät. (Kaukiainen 1970:86,95,102.)

Vuonna 1370 turkulainen kanikki Henrik Vinandinpoika lahjoitti Turun tuomiokirkolle uudisasutuksen (*coloni*) Vaalimaan kylästä Virolahdelta. Tästä tilasta ei ole myöhempiä tietoja eikä sen sijaintia tunneta. On esitetty, että Hellä – Helgeby eli Pyhäkylä –nimi pohjautuisi tuomiokirkolle lahjoitettuun tilaan, tai jopa että Virolahden pitäjän ensimmäinen keskus olisi 1300-luvulla sijainnut samoilla seuduilla. (Kaukiainen 1970:66.)

Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimillä kumpareilla. Hellän kylän vanhalla tonttimaalla sijaitsee nykyisin maatilojen asuin- ja talousrakennuksia; osin se on rakentamaton. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

f. 61-64 Hellän kylätontti. 9.11.2007 J. Enqvist/Museovirasto, RHO.

5.1.4. Virolahti Hämeenkylä (Tawest by)

Mjrekisterinumero: 1000011020

Ajoitus: historiallinen

Laji: kiinteä muinaisjäänös

Rauhoitusluokka: 2

Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6718052, ikoo: 3543324

(kylätontin laskennallinen keskipiste)

Peruskartta: 3044 01

Historialliset kartat: MHA (v. 1830, isojako).

Digitaalikuvat: f. 93-95

Kuvaus: Hämeenkylän talot ovat sijainneet Rautalanselän itärannalla, Vaalimaanjoesta noin 2 km länteen. Hämeenkylä ja läheinen Hellä luettiin 1540-luvulla Vaalimaan nautakuntaan. 1550-luvulla kylien yhteiseksi taloluvuksi on merkitty 7. Vuoden 1571 hopeaveroluettelossa Hämeenkylässä on kaksi taloa. 1500-luvulla kylässä asuivat mm. Iitiä (tai Liikiä), Tuufva ja Virolainen -nimiset isännät. (Kaukiainen 1970:86,95,102.)

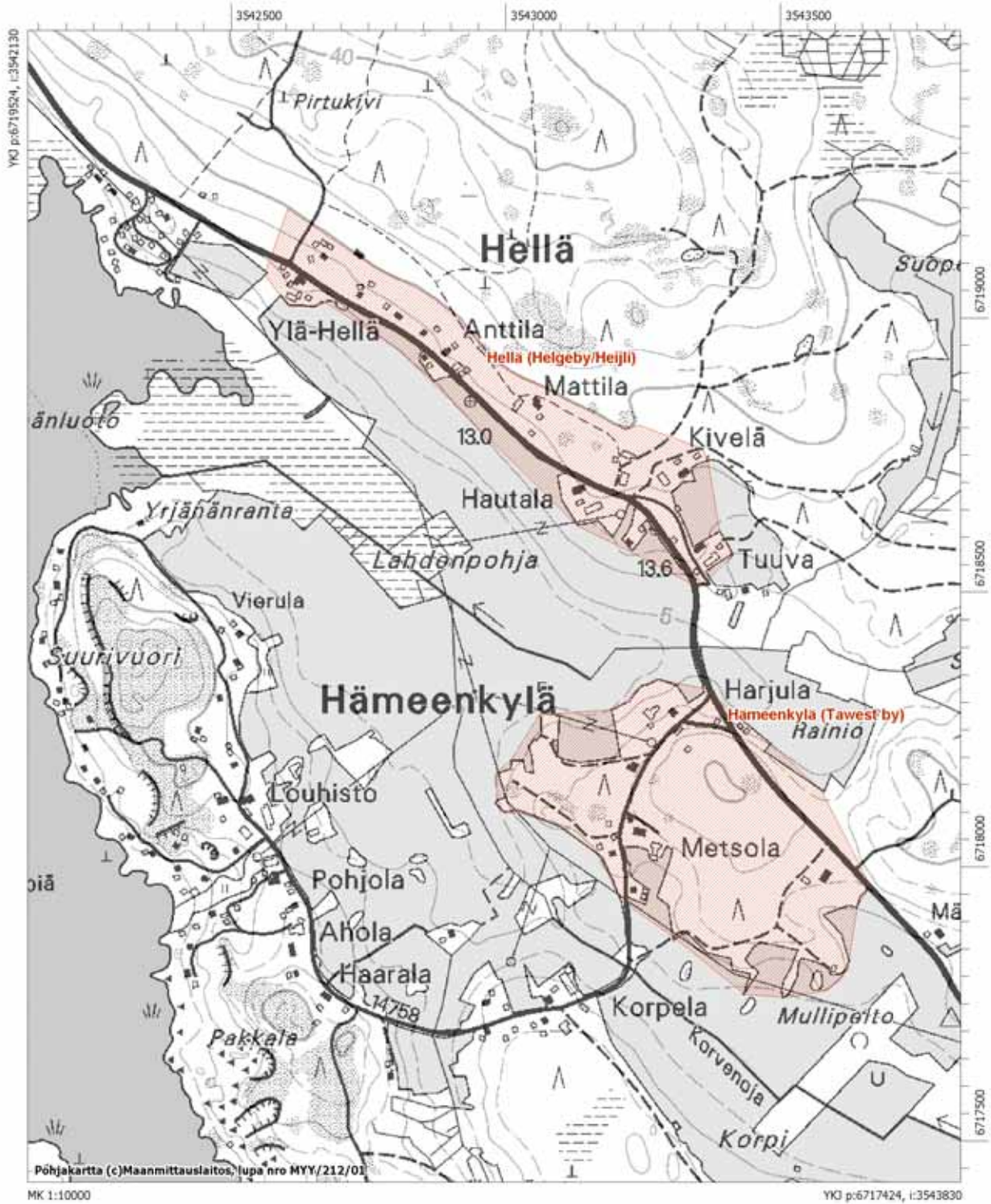
Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimillä kumpareilla. Hämeenkylä vanhalla tonttimaalla sijaitsee nykyisin maatilojen asuin- ja talousrakennuksia; osin se on rakentamaton. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

f. 93-95 Hämeenkylä kylätontti. 9.11.2007 J. Enqvist/Museovirasto, RHO.

Virolahti Hellä (Helgeby) ja Hämeenkylä (Tawest by)

3044 01

5.1.5. Virolahti Häppilä (Häppäle by)

Häppilän kylän talot ovat olleet jakaantuneina usealle erilliselle tonttimaalle (koordinaatit kylätontin laskennallisesta keskipisteestä):

Ollinmäki

Mjrekisterinumero: 1000011021
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kiinteä muinaisjäännös
 Rauhoitusluokka: 2
 Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6713766, ikoo: 3522939

Tompurinmäki

Mjrekisterinumero: 1000011022
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kiinteä muinaisjäännös
 Rauhoitusluokka: 2
 Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6713381, ikoo: 3522911

Peruskartta: 3042 07

Historialliset kartat: MHA (v. 1825, isojako).

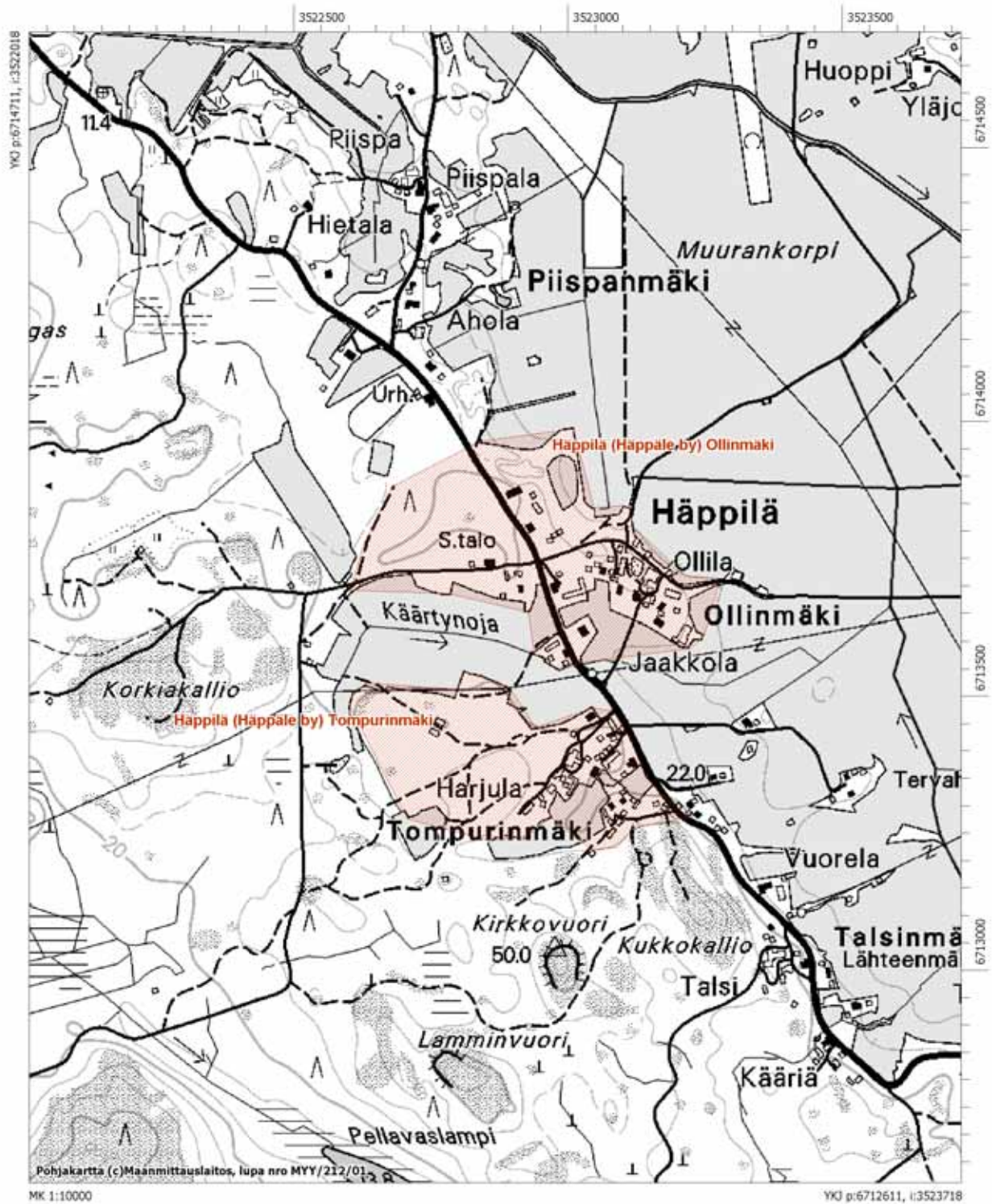
Diapositiivit: f. 125807:19-20.

Kuvaus: Häppilän kylän talot ovat sijainneet Virolahden länsiosassa, Pyölinjoen länsirannalla. Häppilä mainitaan vuoden 1544 savuluettelossa, kylässä oli tuolloin neljä taloa. 1500-luvulla kylässä asuivat mm. Dals (Talsi), Värri, Posso ja Häsä –nimiset isännät. (Kaukiainen 1970:87,101).

Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimillä kumpareilla. Häppilän kylän vanhoilla tonttimailla sijaitsee nykyisin maatilojen asuin- ja talousrakennuksia; osin ne ovat rakentamattomia. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

Virolahti Häppilä (Häppäle by)

3042 07

5.1.6. Virolahti Järvenkylä (Träskeby)

Järvenkylän talot ovat olleet jakaantuneina usealle erilliselle tonttimaalle (koordinaatit kylätontin laskennallisesta keskipisteestä):

Vanhala

Mjrekisterinumero: 1000011023
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kiinteä muinaisjäännös
 Rauhoitusluokka: 2
 Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6711710, ikoo: 3527911

Uutela

Mjrekisterinumero: 1000011024
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kiinteä muinaisjäännös
 Rauhoitusluokka: 2
 Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6712049, ikoo: 3528242

Takala

Mjrekisterinumero: 1000011025
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kiinteä muinaisjäännös
 Rauhoitusluokka: 2
 Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6712077, ikoo: 3527741
 (kylätontin laskennallinen keskipiste)

Peruskartta: 3042 07

Historialliset kartat: MHA (v. 1853, isojako).

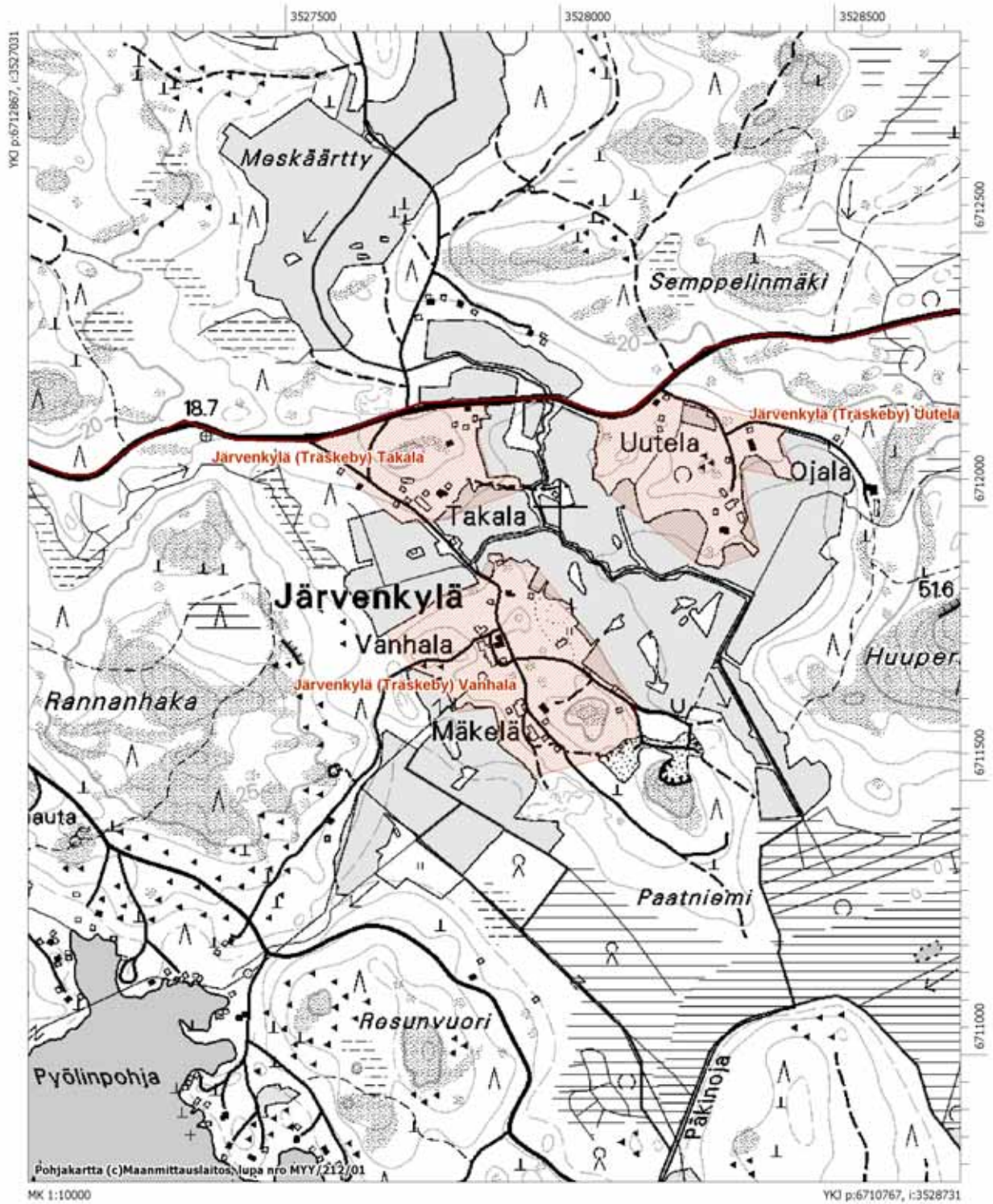
Kuvaus: Järvenkylän talot ovat sijainneet Klamilanlahden koillispuolella, aivan Suuren rantatien kupeessa. Järvenkylä mainitaan vuoden 1544 savuluettelossa, kylässä oli tuolloin viisi taloa. (Kaukiainen 1970:94,101).

Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimillä kumpareilla. Järvenkylän vanhoilla tonttimailla sijaitsee nykyisin maatilojen asuin- ja talousrakennuksia; osin ne ovat rakentamattomia. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

Virolahti Järvenkylä (Träskelby)

3042 07

5.1.7. Virolahti Kattilainen (Kattilais)

Kattilaisen kylän talot ovat olleet jakaantuneina usealle erilliselle tonttimaalle (koordinaatit kylätontin laskennallisesta keskipisteestä):

Kormu

Mjrekisterinumero: 1000011026
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kiinteä muinaisjäännös
 Rauhoitusluokka: 2
 Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6715758, ikoo: 3521876

Jokimäki

Mjrekisterinumero: 1000011027
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kiinteä muinaisjäännös
 Rauhoitusluokka: 2
 Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6716052, ikoo: 3521575

Koski

Mjrekisterinumero: 1000011028
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kiinteä muinaisjäännös
 Rauhoitusluokka: 2
 Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6716434, ikoo: 3521735

Peruskartta: 3042 07

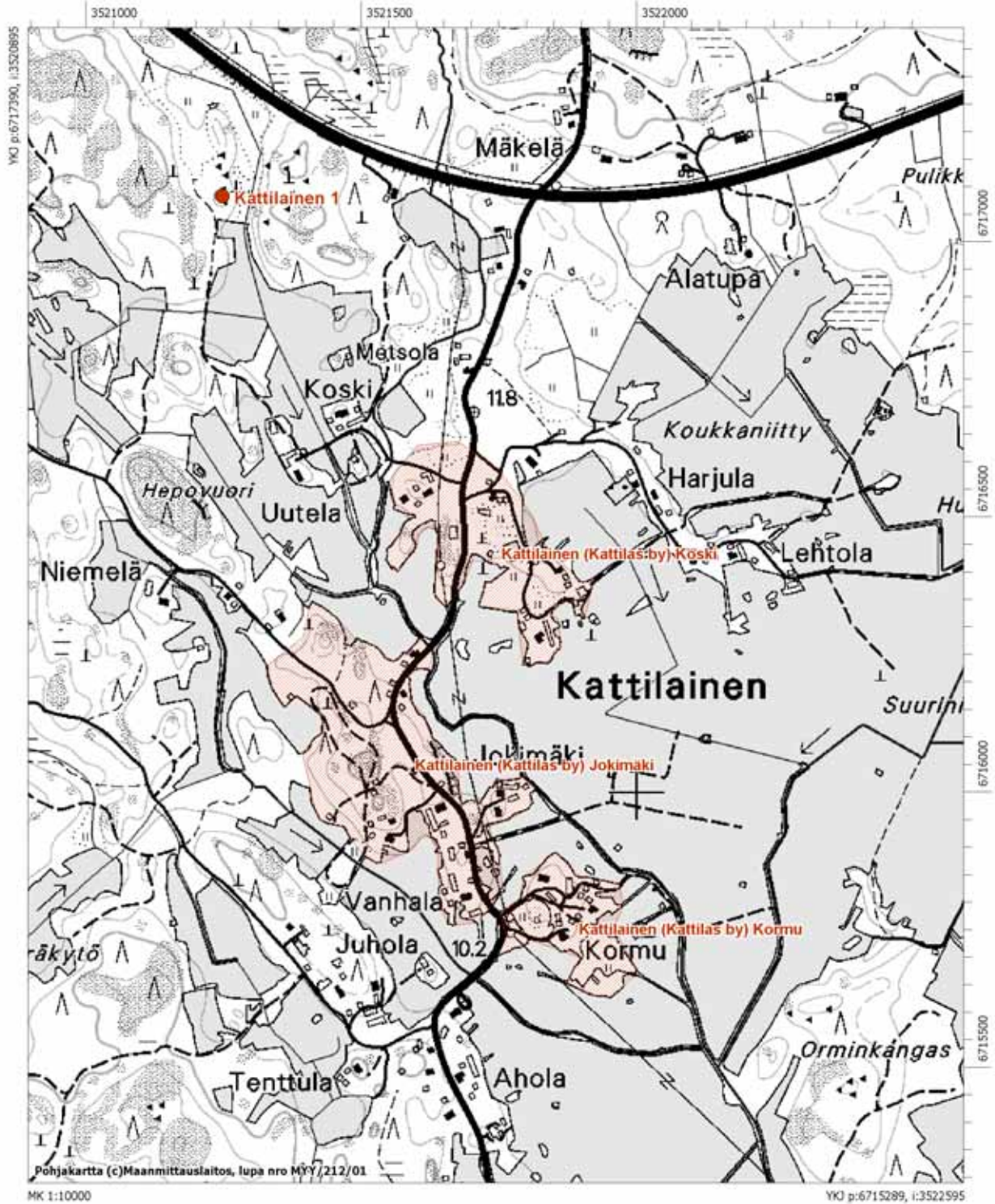
Historialliset kartat: MHA (v. 1826, isojako).

Kuvaus: Kattilaisten kylän talot ovat sijainneet Virolahden länsiosassa, molemmin puolin Pyölinjokea. Kattilaisten kylä mainitaan vuoden 1544 savuluettelossa, kylässä oli tuolloin neljä taloa. 1500-luvulla kylässä asui mm. Kattilus –niminen isäntä. (Kaukiainen 1970:94,101).

Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimillä kumpareilla. Kattilaisten kylän vanhoilla tonttimailla sijaitsee nykyisin maatilojen asuin- ja talousrakennuksia; osin ne ovat rakentamattomia. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

Virolahti Kattilainen (Kattilais)

3042 07

5.1.8. Virolahti Klamila (Rykulla/Kallfjerd)

Mjrekisterinumero:	1000011029
Ajoitus:	historiallinen
Laji:	kiinteä muinaisjäänös
Rauhoitusluokka:	2
Yhtenäiskoordinaatit:	pkoo: 6711708, ikoo: 3525294 (kylätontin laskennallinen keskipiste)
Peruskartta:	3042 07
Historialliset kartat:	-

Kuvaus: Klamilan kylän talot ovat sijainneet Klamilanlahden luoteisrannalla, Suuren rantatien varrella. Klamila eli *Rykulla* ja läheiset Koukila, Malmila ja Sydänkylä luettiin 1540-luvulla Kalfjerdin nautakuntaan. 1550-luvulla kylien yhteiseksi taloluvuksi on merkitty 20. 1500-luvulla kylässä asui mm. Glam –niminen isäntä. (Kaukiainen 1970:86,95,102.)

Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimillä kumpareilla. Klamilan vanhalla tonttimaalla sijaitsee nykyisin maatilojen asuin- ja talousrakennuksia; osin se on rakentamaton. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

Ks. peruskarttaote s. 42.

5.1.9. Virolahti Koivuniemi (Biercknesby)

Koivuniemen kylän talot ovat olleet jakaantuneina usealle erilliselle tonttimaalle (koordinaatit kylätontin laskennallisesta keskipisteestä):

Anttila

Mjrekisterinumero:	1000011030
Ajoitus:	historiallinen
Laji:	kiinteä muinaisjäänös
Rauhoitusluokka:	2
Yhtenäiskoordinaatit:	pkoo: 6712669, ikoo: 3536605,

Puustelli

Mjrekisterinumero:	1000011031
Ajoitus:	historiallinen
Laji:	kiinteä muinaisjäänös
Rauhoitusluokka:	2
Yhtenäiskoordinaatit:	pkoo: 6712686, ikoo: 3536244

Peruskartta: 3042 10

Historialliset kartat: MHA G21 1/1 (Brinck 1732, tiluskartta) ja (v. 1827, isojakko).

Diapositiivit: f. 125807:27-28.

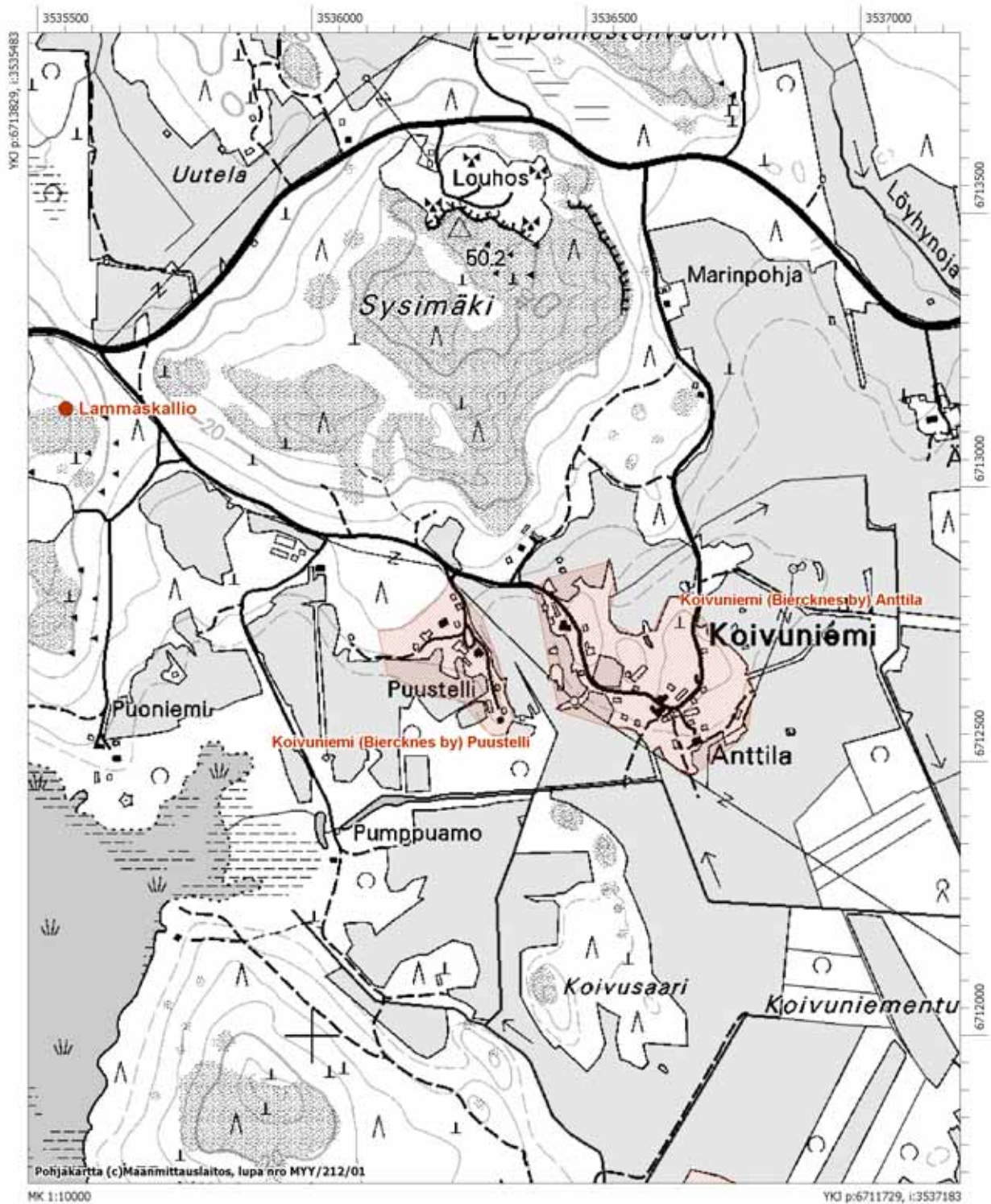
Kuvaus: Koivuniemen kylän talot ovat sijainneet Virolahden koillisrannalla, nykyisen Virolahden kirkonkylän kupeessa. Koivuniemen kylä mainitaan vuoden 1544 savuluettelossa, kylässä oli tuolloin kolme taloa. 1500-luvulla kylässä asui mm. Ryting, Joukahainen ja Hurtta –nimisiä isäntiä. (Kaukiainen 1970:94,101).

Virolahden ensimmäinen keskus v. 1336 peräisin olevassa asiakirjassa mainittu *civitas* on historiallisen lähdeaineiston perusteella sijoitettu Ala-Pihlajan ja Haililan kylien alueelle. On oletettu, että Virolahdella sijainnut Munkkiniemi –niminen kartano olisi toiminut myös Viipurin linnaläänin hallintokartanona 1300-luvulla. Munkkiniemen kartano on ilmeisesti käsittänyt Hailin ja Ala-Pihlajan kylässä sijainneen Kimosen tilan. Koivuniemen kylä on saattanut myös kuulua samaan kokonaisuuteen. (Kaukiainen 1970:63-64; Suhonen 2006:4,6-8).

Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimillä kumpareilla. Koivuniemen kylän vanhoilla tonttimailla sijaitsee nykyisin maatilojen asuin- ja talousrakennuksia; osin ne ovat rakentamattomia. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

Virolahti Koivuniemi (Biercknesby)

3042 10

5.1.10. Virolahti Kotola (Ylikothola by)

Kotolan kylän talot ovat olleet jakaantuneina usealle erilliselle tonttimaalle (koordinaatit kylätontin laskennallisesta keskipisteestä):

Ylä-Kotola

Mjrekisterinumero: 1000011056
Ajoitus: historiallinen
Laji: kiinteä muinaisjäännös
Rauhoitusluokka: 2
Yhtenäiskoordinaatit: *pkoo:* 6724029, *ikoo:* 3542001

Värri

Mjrekisterinumero: 1000011057
Ajoitus: historiallinen
Laji: kiinteä muinaisjäännös
Rauhoitusluokka: 2
Yhtenäiskoordinaatit: *pkoo:* 6723592, *ikoo:* 3541748

Peruskartta: 3044 02

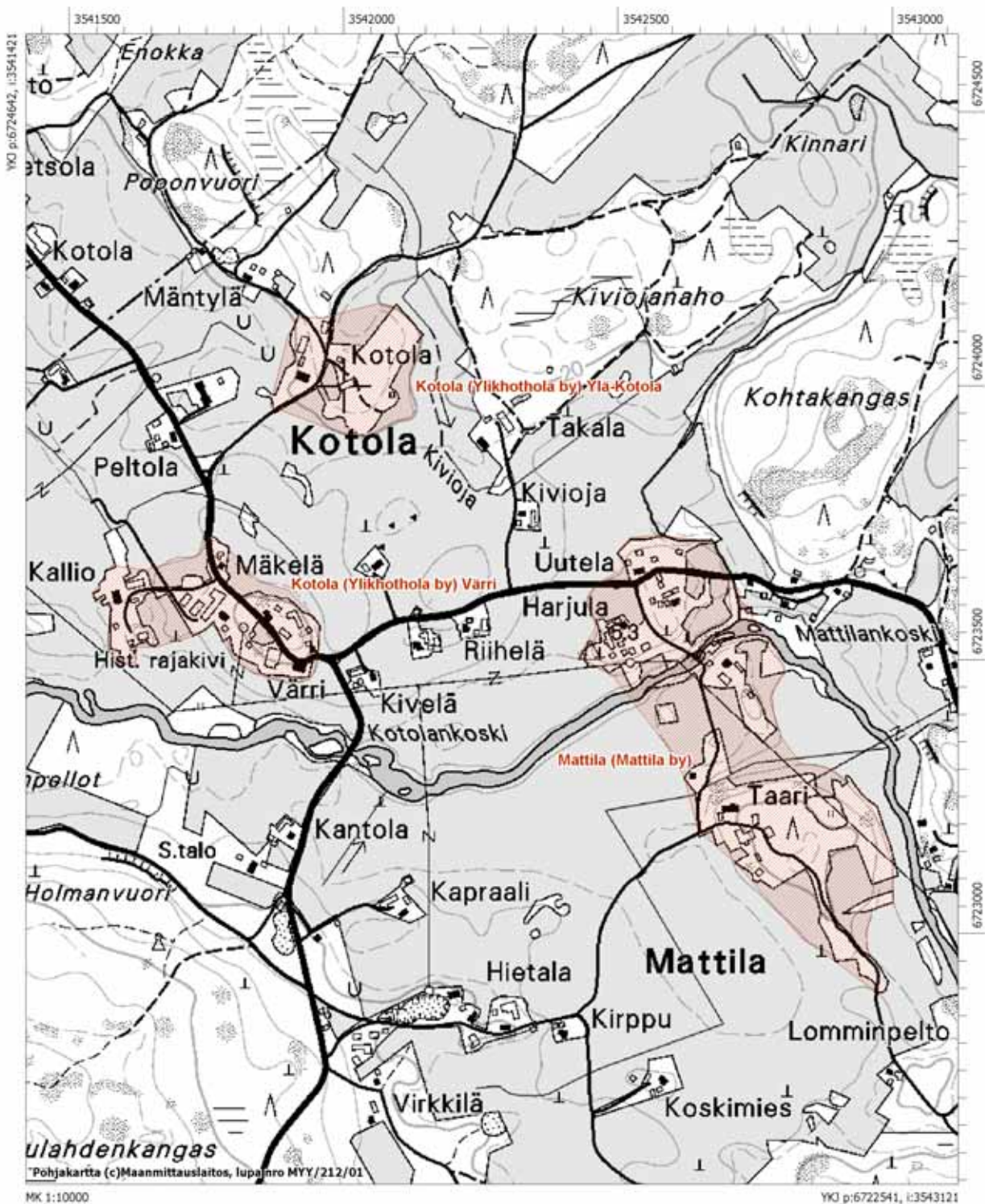
Historialliset kartat: MHA (v. 1830, isojako).

Kuvaus: Kotolan kylän talot ovat sijainneet Virolahden itäosassa, Vaalimaanjoen itärannalla. Kotolan kylä mainitaan vuoden 1544 savuluettelossa, kylässä oli tuolloin neljä taloa. 1500-luvulla kylässä asui mm. Kotoin –niminen isäntä. (Kaukiainen 1970:94,101).

Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimillä kumpareilla. Kotolan kylän vanhoilla tonttimailla sijaitsee nykyisin maatilojen asuin- ja talousrakennuksia; osin ne ovat rakentamattomia. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

Virolahti Kotola (Ylikothola by) ja Mattila (Mattila by)

3044 02

5.1.11. Virolahti Koukila (Utby/Kallfierd)

Mjrekisterinumero: 1000011059
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kiinteä muinaisjäännös
 Rauhoitusluokka: 2
 Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6711533, ikoo: 3524354
 (kylätontin laskennallinen keskipiste)

Peruskartta: 3042 07

Historialliset kartat: -

Kuvaus: Koukilan kylän talot ovat sijainneet Klamilanlahden luoteisrannalla, Suuren rantatien varrella. Koukila eli *Utby* ja läheiset Klamila, Malmila ja Sydänkylä luettiin 1540-luvulla Kalfjerdin nautakuntaan. 1550-luvulla kylien yhteiseksi taloluvuksi on merkitty 20. 1500-luvulla kylässä asui mm. Dals ja Malm –nimisiä isäntiä. (Kaukiainen 1970:86,95,102.)

Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimillä kumpareilla. Koukilan vanhalla tonttimaalla sijaitsee nykyisin maatilojen asuin- ja talousrakennuksia, koulu ja urheilukenttä; osin se on rakentamaton. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

5.1.12. Virolahti Kurkela/Koskela (Kwrekelaby)

Mjrekisterinumero: 1000011060
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kiinteä muinaisjäännös
 Rauhoitusluokka: 2
 Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6718706, ikoo: 3546037
 (kylätontin laskennallinen keskipiste)

Peruskartta: 3044 01

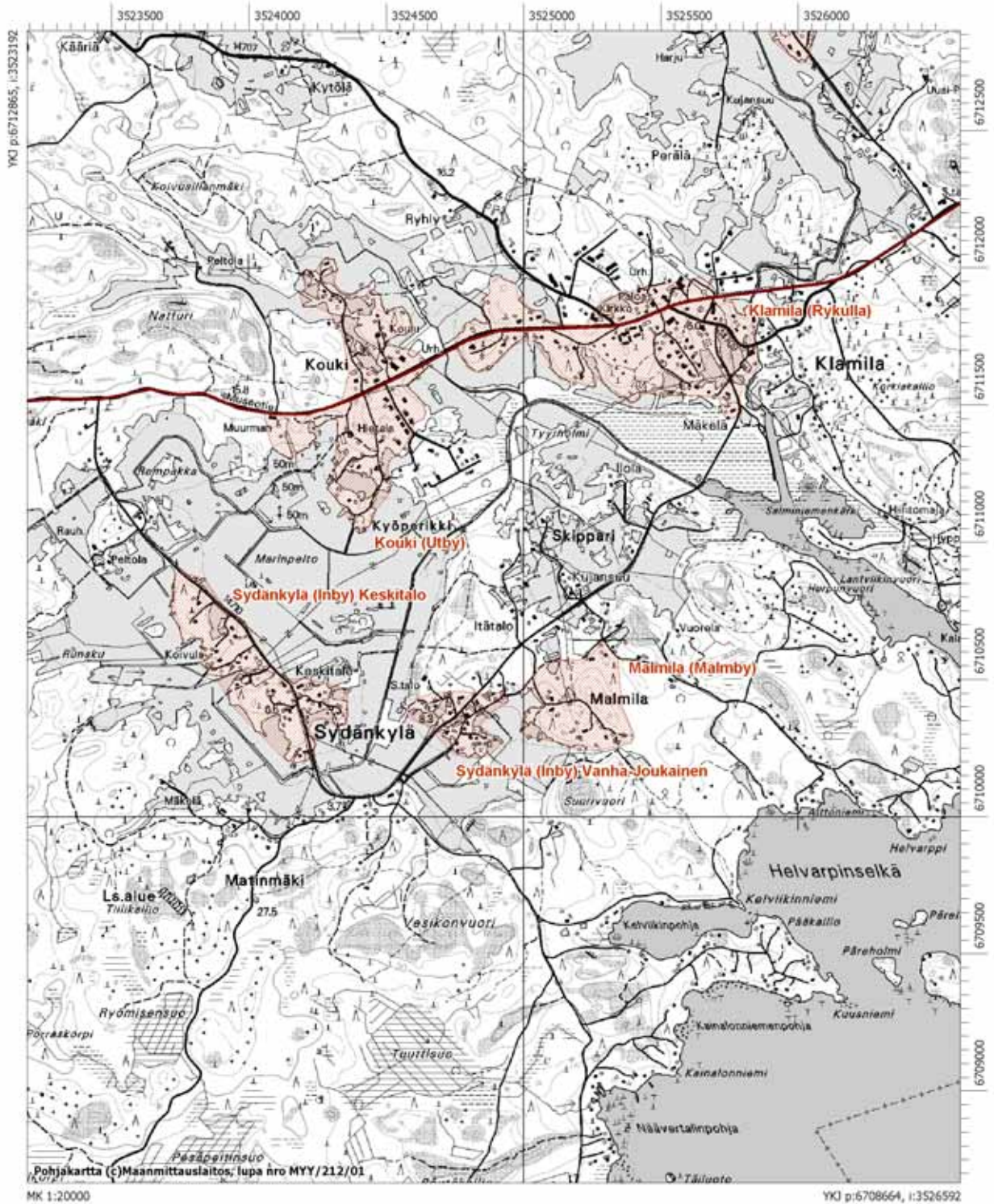
Historialliset kartat: MHA (v. 1826 isojako).

Kuvaus: Kurkelan/Koskelan kylän talot ovat sijainneet Virolahden kaakkoisosassa, Vaalimaanjoen etelärannalla, nykyisellä rajavyöhykkeellä. Kurkelan kylä mainitaan vuoden 1544 savuluettelossa, kylässä oli tuolloin seitsemän taloa. 1500-luvulla kylässä asuivat mm. Eisth, Kurki, Haili, Hesse ja Koski –nimiset isännät. (Kaukiainen 1970:94,102).

Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimillä kumpareilla. Kurkelan vanhalla tonttimaalla sijaitsee nykyisin maatilojen asuin- ja talousrakennuksia; osin se on rakentamaton. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

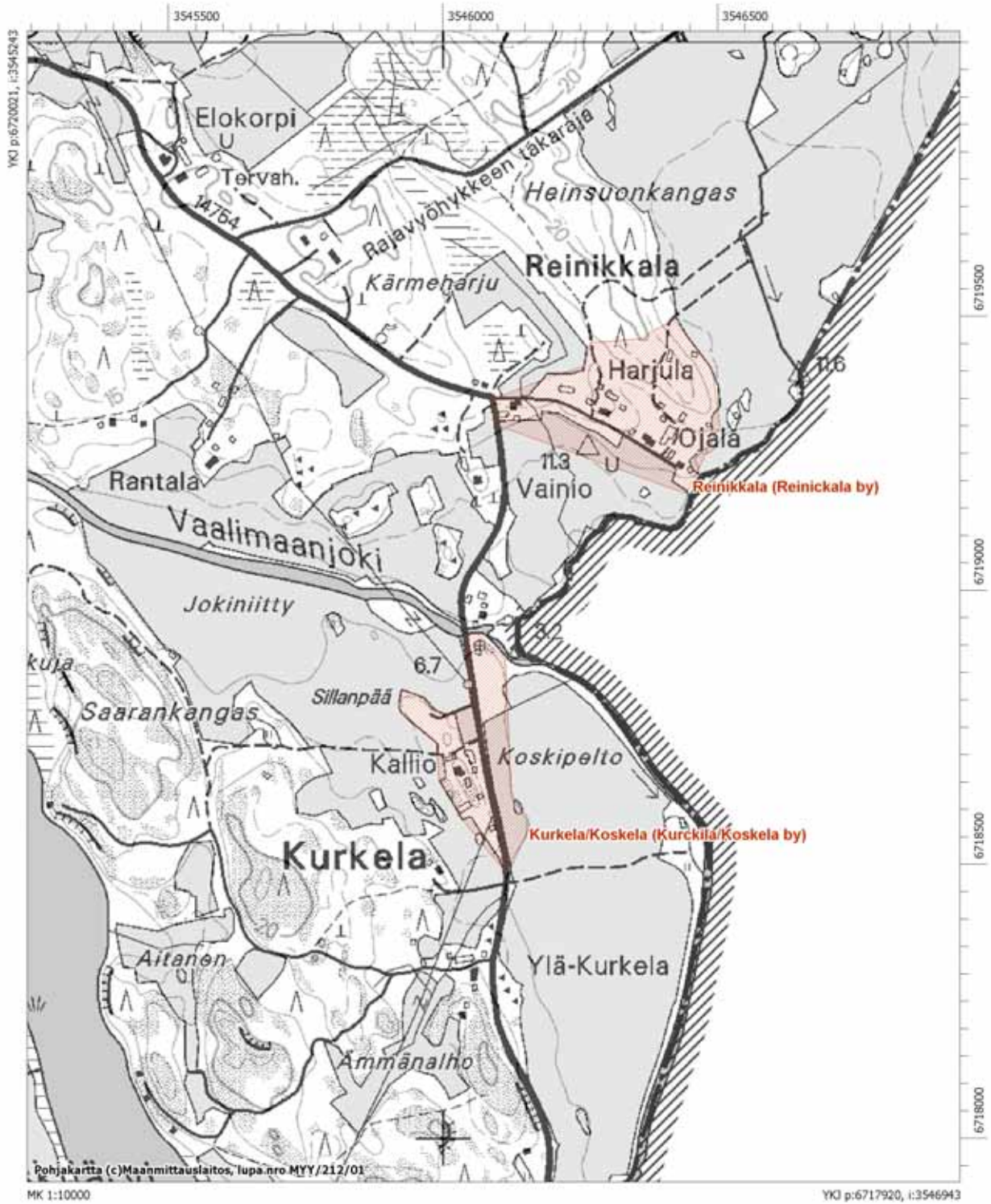
Virolahti Koukila (Utby/Kallfjerd), Sydänkylä (Inby), Malmila (Malmby) ja Klamilä (Rykulla)

3042 07

Virolahti Kurkela/Koskela (Kwrekelaby) ja Reinikkala (Reinickala by)

3044 01

5.1.13. Virolahti Länsikylä (Flånkarböle)

Mjrekisterinumero:	1000011062
Ajoitus:	historiallinen
Laji:	kiinteä muinaisjäänös
Rauhoitusluokka:	2
Yhtenäiskoordinaatit:	pkoo: 6713355, ikoo: 3525891 (kylätontin laskennallinen keskipiste)
Peruskartta:	3042 07

Historialliset kartat: MHA (v. 1826 isojakko).

Diapositiivit: f. 125807:16-18.

Kuvaus: Länsikylän talot ovat sijainneet Klamilanlahden ja Suuren rantatien pohjoispuolella, levittäytyneinä Pyölinjoen itärannalle. Länsikylä mainitaan *Bölleby* -nimisenä vuoden 1544 savuluettelossa, kylässä oli tuolloin kahdeksan taloa. 1500-luvulla kylässä asuivat mm. Braskar ja Flonckar -nimiset isännät. (Kaukiainen 1970:94,101).

Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimillä kumpareilla. Länsikylän vanhalla tonttimaalla sijaitsee nykyisin maatilojen asuin- ja talousrakennuksia; osin se on rakentamaton. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

5.1.14. Virolahti Malmila (Malmby/Kalfjerd)

Mjrekisterinumero:	1000011064
Ajoitus:	historiallinen
Laji:	kiinteä muinaisjäänös
Rauhoitusluokka:	2
Yhtenäiskoordinaatit:	pkoo: 6710440, ikoo: 3525197 (kylätontin laskennallinen keskipiste)
Peruskartta:	3042 07

Historialliset kartat: -

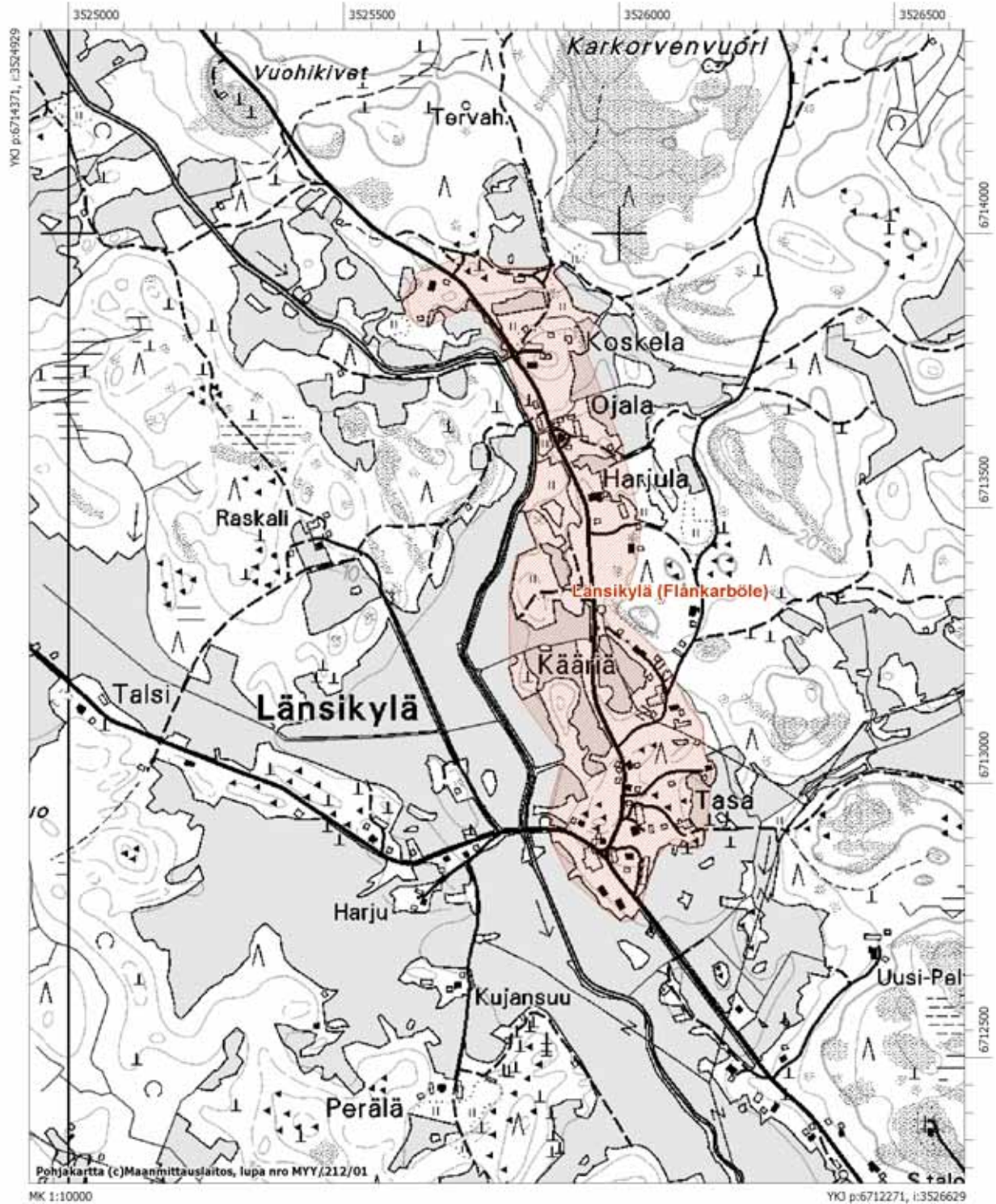
Kuvaus: Malmilan kylän talot ovat sijainneet Klamilanlahden länsipuolella, Suuresta rantatiestä noin 1 km etelään. Malmila eli *Malmby* ja läheiset Klamila, Koukila ja Sydänkylä luettiin 1540-luvulla Kalfjerdin nautakuntaan. 1550-luvulla kylien yhteiseksi taloluvuksi on merkitty 20. 1500-luvulla kylässä asui mm. Dals ja Malm -nimisiä isäntiä. (Kaukiainen 1970:86,95,102.)

Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimillä kumpareilla. Malmilan vanhalla tonttimaalla sijaitsee nykyisin maatilojen asuin- ja talousrakennuksia; osin se on rakentamaton. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

Ks. peruskarttaote s. 42.

Virolahti Länsikylä (Flänkarböle)

3042 07

5.1.15. Virolahti Mattila (Mattila by)

Mjrekisterinumero:	1000011065
Ajoitus:	historiallinen
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Rauhoitusluokka:	2
Yhtenäiskoordinaatit:	pkoo: 6723310, ikoo: 3542714 (kylätontin laskennallinen keskipiste)
Peruskartta:	3044 02

Historialliset kartat: MHA (v. 1831 isojako).

Kuvaus: Mattilan kylän talot ovat sijainneet Virolahden itäosassa, Vaalimaanjoen molemmilla rannoilla, Vaalimaan ja Kotolan kylien välissä. Mattila luettiin 1540-luvulla Vaalimaan kylään ja nautakuntaan. 1550-luvulla kylien yhteiseksi taloluvuksi on merkitty 17. (Kaukiainen 1970:86,95,102.) Vuoden 1571 hopeaveroluettelossa Mattilassa on kolme taloa.

Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimillä kumpareilla. Mattilan vanhalla tonttimaalla sijaitsee nykyisin maatilojen asuin- ja talousrakennuksia; osin se on rakentamaton. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

Ks. peruskarttaote s. 40.

5.1.16. Virolahti Pajulahti (Paiulax)

Pajulahden kylän talot ovat olleet jakaantuneina usealle erilliselle tonttimaalle (koordinaatit kylätontin laskennallisesta keskipisteestä):

Puotniemi

Mjrekisterinumero:	1000011067
Ajoitus:	historiallinen
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Rauhoitusluokka:	2
Yhtenäiskoordinaatit:	pkoo: 6719431, ikoo: 3541303

Hurtta

Mjrekisterinumero:	1000011068
Ajoitus:	historiallinen
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Rauhoitusluokka:	2
Yhtenäiskoordinaatit:	pkoo: 6719995, ikoo: 3541280

Kuokka

Mjrekisterinumero:	1000011069
--------------------	------------

Ajoitus: historiallinen
Laji: kiinteä muinaisjäännös
Rauhoitusluokka: 2
Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6720449, ikoo: 3541190

Peruskartta: 3044 02
Historialliset kartat: MHA (v. 1833 isojako).

Digitaalikuvat: f. 90-92

Kuvaus: Pajulahden kylän talot ovat sijainneet Virolahden itäosassa, Rautalanselän pohjoisrannalla. Pajulahden kylä mainitaan *Pajinenby* -nimisenä vuoden 1544 savuluettelossa, kylässä oli tuolloin viisi taloa. 1500-luvulla kylässä asuivat mm. Kock, Kilpiä, Kärie ja (Kääriä) -nimiset isännät. (Kaukiainen 1970:94,102).

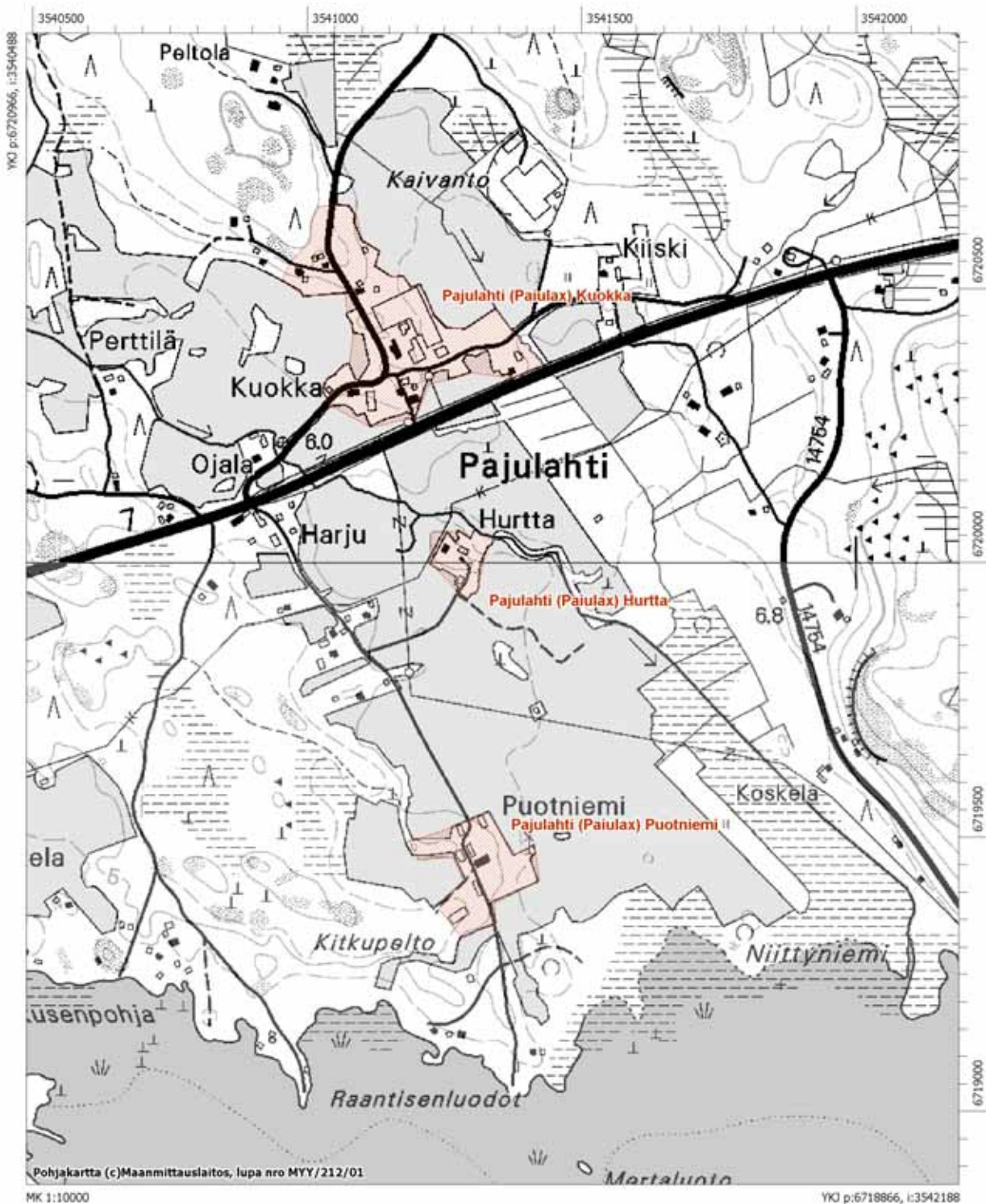
Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimillä kumpareilla. Pajulahden kylän vanhoilla tonttimailla sijaitsee nykyisin maatilojen asuin- ja talusrakennuksia; osin ne ovat rakentamattomia. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

f. 90-92, Pajulahden kylätontti. 9.11.2007 J. Enqvist/Museovirasto,RHO.

Virolahti Pajulahti (Paiulax)

3044 02

5.1.17. Virolahti Pyterlahti (Petttherlax by)

Mjrekisterinumero: 1000011072
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kiinteä muinaisjäännös
 Rauhoitusluokka: 2
 Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6717689, ikoo: 3538203
 (kylätontin laskennallinen keskipiste)
 Peruskartta: 3042 10
 Historialliset kartat: MHA (v. 1842 isojakko).
 Diapositiivit: f. 125807:15.

Digitaalikuivat: f. 61-64.

Kuvaus: Pyterlahden kylän talot ovat sijainneet Rautalanselän länsirannalla, Suuren rantatien varrella. Pyterlahden kylä mainitaan vuoden 1544 savuluettelossa, kylässä oli tuolloin yhdeksän taloa. 1500-luvulla kylässä asui mm. Inolainen –niminen isäntä. (Kaukiainen 1970:94,102).

Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimillä kumpareilla. Pyterlahden vanhalla tonttimaalla sijaitsee nykyisin maatilojen asuin- ja talousrakennuksia ja museo; osin se on rakentamaton. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

5.1.18. Virolahti Ravijoki (Raffuio by)

Ravijoen kylän talot ovat olleet jakaantuneina usealle erilliselle tonttimaalle (koordinaatit kylätontin laskennallisesta keskipisteestä):

Vuori

Mjrekisterinumero: 1000011076
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kiinteä muinaisjäännös
 Rauhoitusluokka: 2
 Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6712110, ikoo: 3530334

Posti

Mjrekisterinumero: 1000011077
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kiinteä muinaisjäännös
 Rauhoitusluokka: 2
 Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6713112, ikoo: 3530542

Peruskartta: 3042 10

Historialliset kartat: MHA G21 3-5/1 (Brinck 1732 tiluskartta) ja (v. 1827 isojako).

Kuvaus: Ravijoen kylän talot ovat sijainneet Ravijoenlahden luoteispuolella, Ravijoen länsirannan peltokumpareilla, aivan Suuren rantatien kupeessa. Ravijoki eli *Raffio* luettiin 1540-luvulla Ravion nautakuntaan. *Kijrriby* ja *Hemmelesby* –nimet esiintyvät vuoden 1544 savuluettelossa ja ovat ilmeisesti Ravijoen vanhoja kantataloja. 1550-luvulla Ravijoen ja Ravijärven kylien yhteiseksi taloluvuksi on merkitty 24. Vuoden 1571 hopeaveroluettelossa Ravijoelle on merkitty 13 taloa. 1500-luvulla kylässä asui mm. Raija, Kocka (Kuokka) ja Sundia –nimisiä isäntiä. (Kaukiainen 1970:86,95,102.)

Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimillä kumpareilla. Ravijoen vanhoilla tonttimailla sijaitsee nykyisin maatilojen asuin- ja talousrakennuksia; osin ne ovat rakentamattomia. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

5.1.19. Virolahti Ravijärvi (*Raffierff by*)

Ravijärven kylän talot ovat olleet jakaantuneina usealle erilliselle tonttimaalle (koordinaatit kylätontin laskennallisesta keskipisteestä):

Porkka

Mjrekisterinumero: 1000011078
Ajoitus: historiallinen
Laji: kiinteä muinaisjäännös
Rauhoitusluokka: 2
Yhtenäiskoordinaatit: *pkoo:* 6721955, *ikoo:* 3524715,

Kalliola

Mjrekisterinumero: 1000011079
Ajoitus: historiallinen
Laji: kiinteä muinaisjäännös
Rauhoitusluokka: 2
Yhtenäiskoordinaatit: *pkoo:* 6722776, *ikoo:* 3524040

Peruskartta: 3042 08

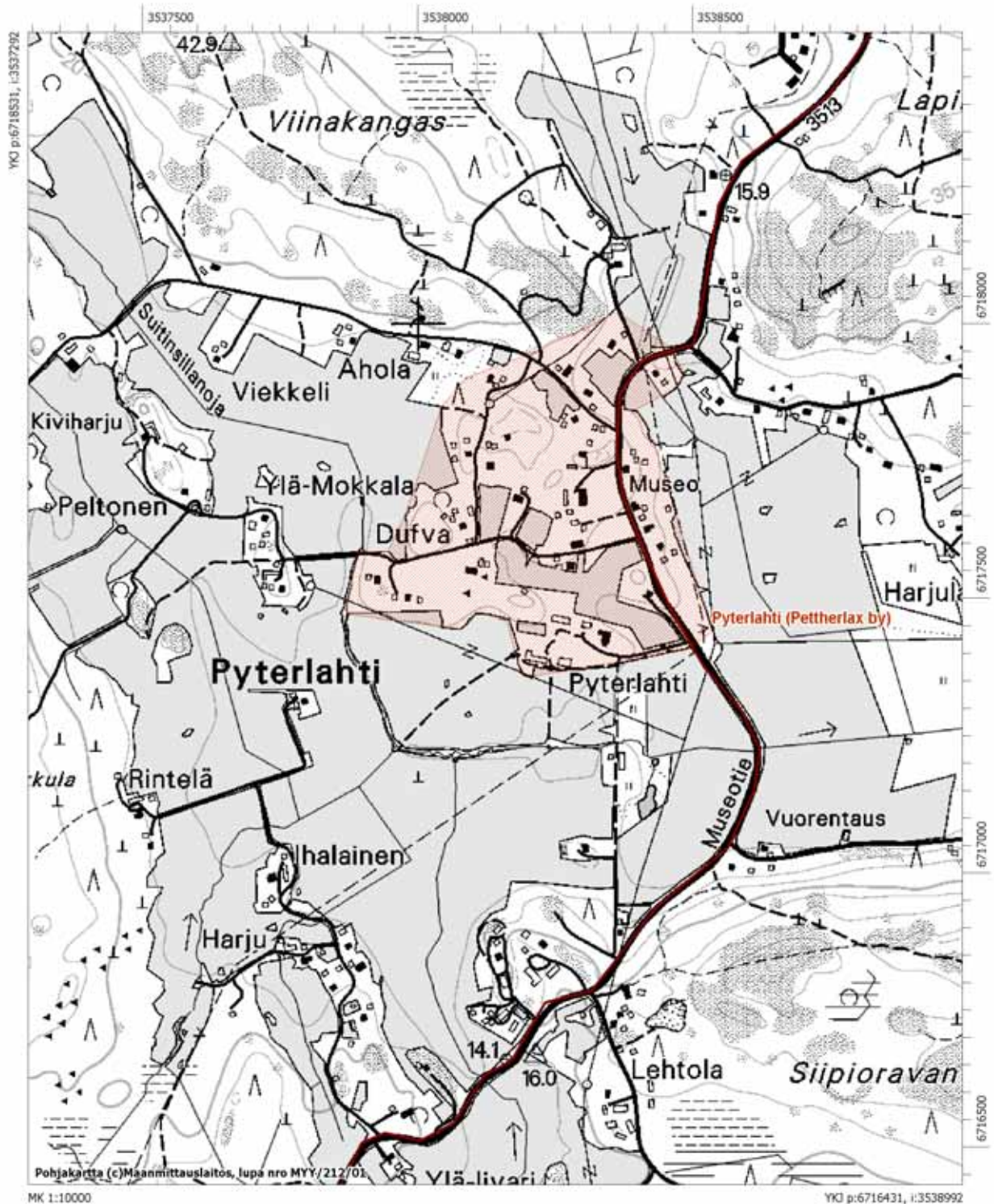
Historialliset kartat: MHA (v. 1826 isojako).

Kuvaus: Ravijärven kylän talot ovat sijainneet Virolahden luoteisosassa, kuivatetun Ravijärven sekä nykyisen Ravijoen länsirannalla. 1550-luvulla Ravijoen ja Ravijärven kylien yhteiseksi taloluvuksi on merkitty 24. Vuoden 1571 hopeaveroluettelossa Ravijärvellä on 18 taloa. 1500-luvulla kylässä asuivat mm. Nopoin, ja Tijlij (*Tilli*) –nimiset isännät. (Kaukiainen 1970:86,95,102.)

Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimillä kumpareilla. Ravijärven vanhoilla tonttimailla sijaitsee nykyisin maatilojen asuin- ja talousrakennuksia; osin ne ovat rakentamattomia. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

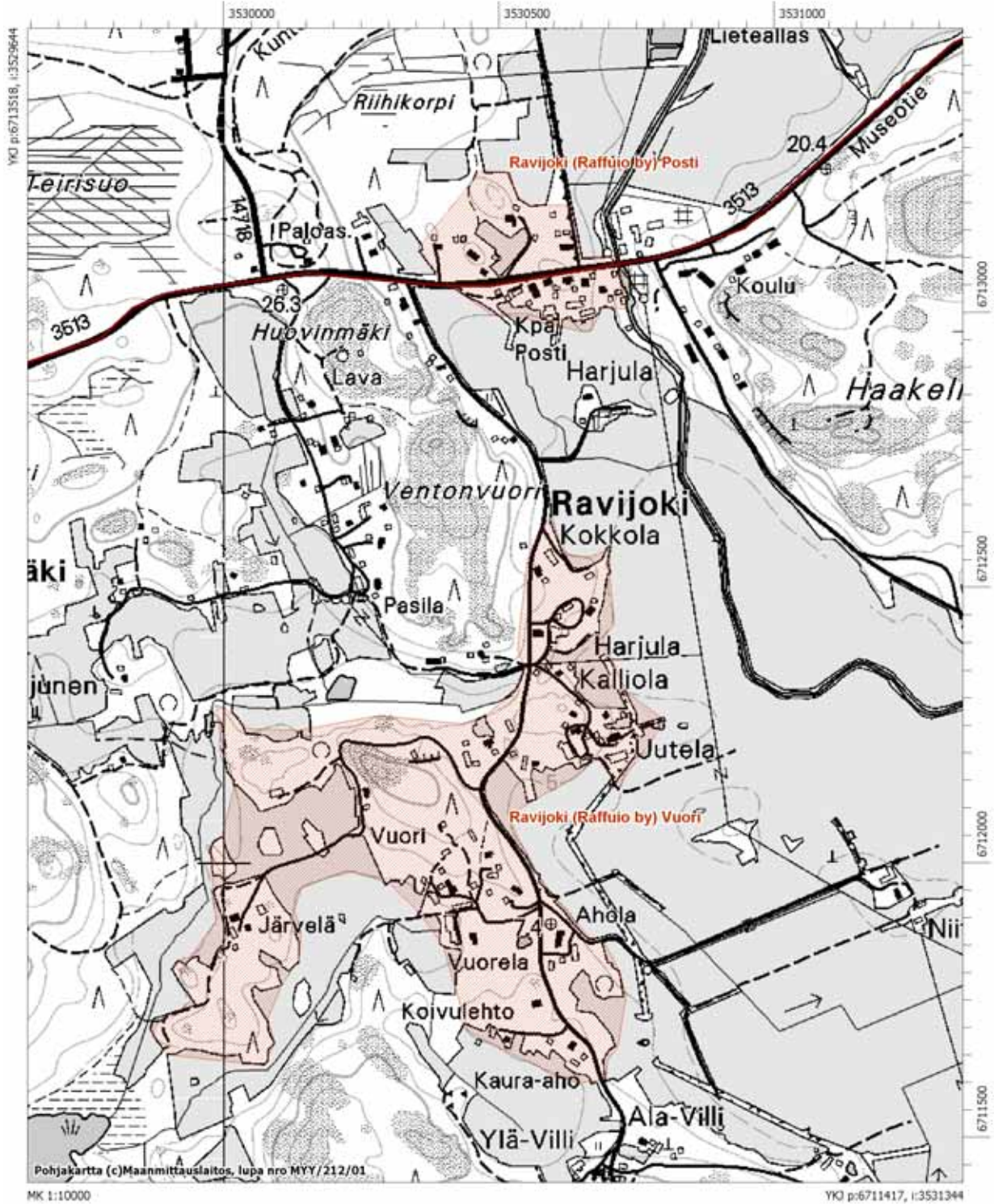
Virolahti Pyterlahti (Pettherlax by)

3042 10

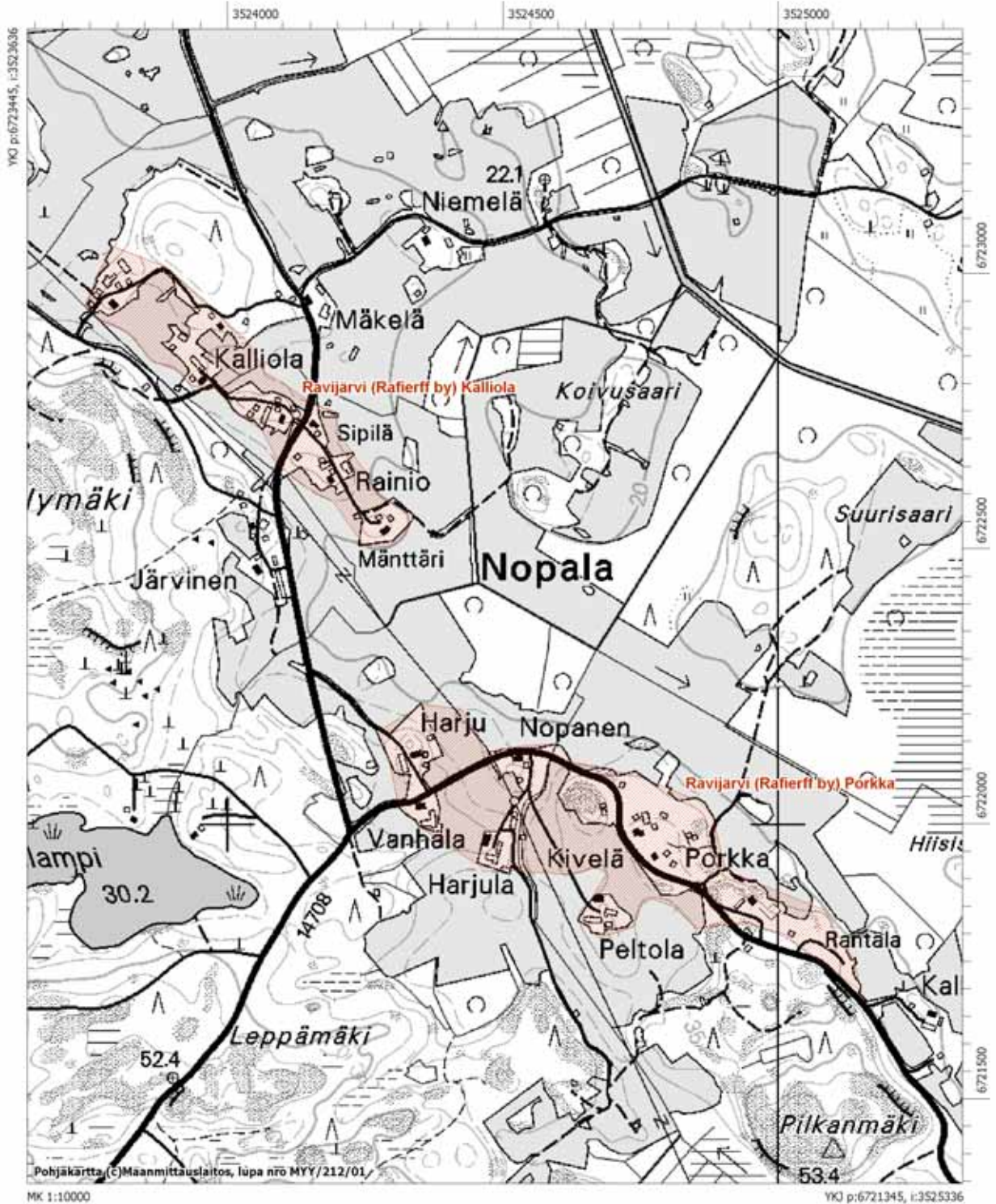
Virolahti Ravijoki (Raffuio by)

3042 10

Virolahti Ravijärvi (Raffierff by)

3042 08

5.1.20. Virolahti Reinikkala (Reinickala by)

<i>Mjrekisterinumero:</i>	1000011080
<i>Ajoitus:</i>	historiallinen
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaisjäännös
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	<i>pkoo:</i> 6719335, <i>ikoo:</i> 3546297 (kylätontin laskennallinen keskipiste)
<i>Peruskartta:</i>	3044 01

Historialliset kartat: MHA (v. 1827 isojako).

Kuvaus: Reinikkalan kylän talot ovat sijainneet aivan Virolahden kaakkoisosassa, nykyisellä rajavyöhykkeellä, Vaalimaanjoen pohjoisrannalla. Reinikkalan kylä mainitaan vuoden 1544 savuluettelossa, kylässä oli tuolloin seitsemän taloa. Vuoden 1571 hopeaveroluettelossa Reinikkalaan on merkitty viisi taloa. 1500-luvulla kylässä asui mm. Kattila, Reinikka ja Wärrinimisiä isäntiä. (Kaukiainen 1970:94,102).

Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimällä kumpareella. Reinikkalan kylän vanhalla tonttimaalla sijaitsee nykyisin maatilojen asuin- ja talousrakennuksia; osin se on rakentamaton. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

Ks. peruskarttaote s. 43.

5.1.21. Virolahti Rännänen/Kattila (Gränness by)

<i>Mjrekisterinumero:</i>	1000011089
<i>Ajoitus:</i>	historiallinen
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaisjäännös
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	<i>pkoo:</i> 6711678, <i>ikoo:</i> 3534537 (kylätontin laskennallinen keskipiste)
<i>Peruskartta:</i>	3042 10

Historialliset kartat: MHA (v. 1830 isojako).

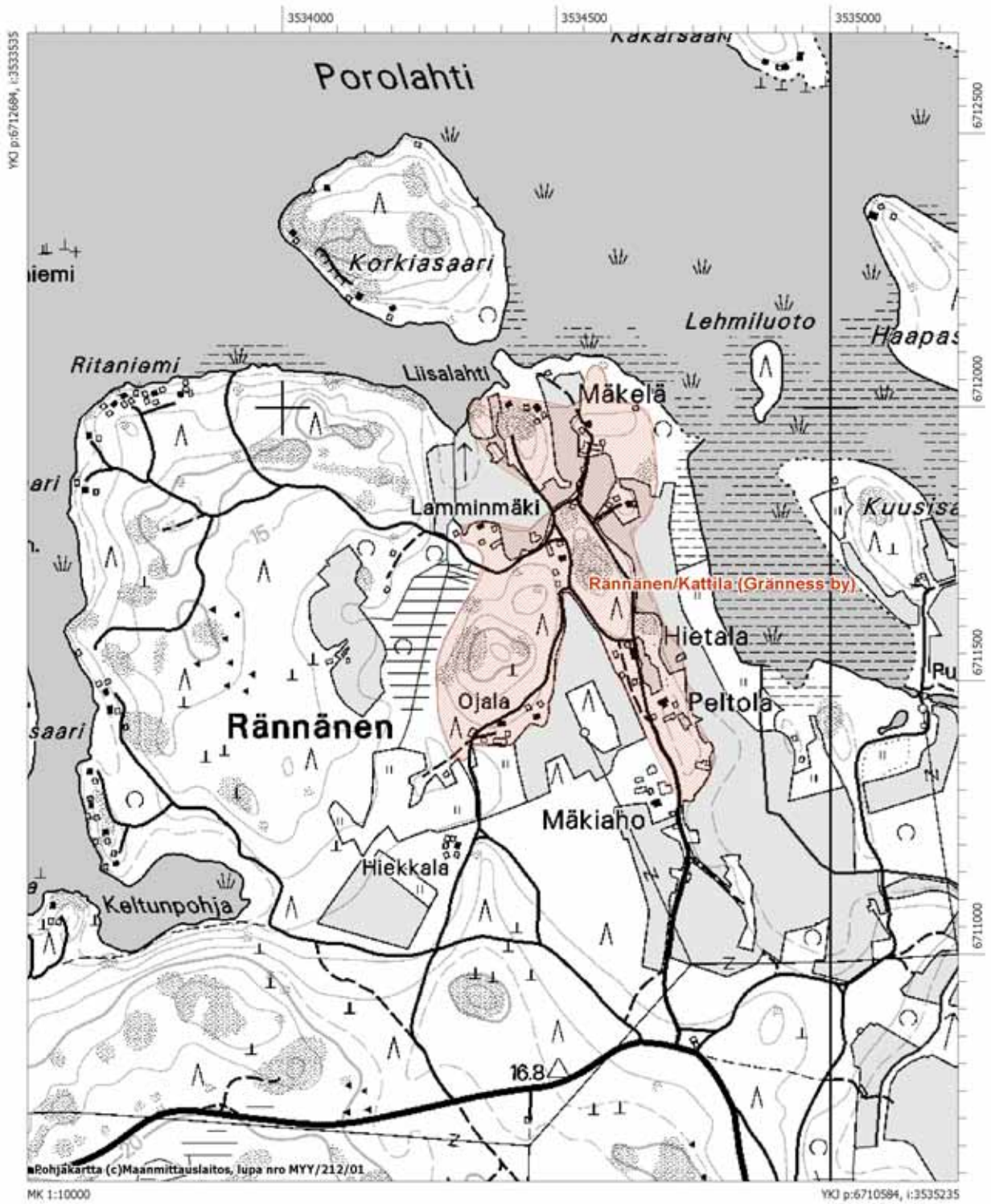
Diapositiivit: f. 125807:35.

Kuvaus: Rännäsen/Kattilan kylän talot ovat sijainneet Virolahden eteläosassa, Porolahden etelärannalla. Taipaleen nautakuntaan kuulunut Rännäsen kylä mainitaan vuoden 1544 savuluettelossa, kylässä oli tuolloin kymmenen taloa yhdessä Eerikkälän kylän kanssa. Vuoden 1571 hopeaveroluettelossa Rännäsen kylään on merkitty kolme taloa. 1500-luvulla kylässä asuivat mm. Bondh ja Heppinen-nimiset isännät. (Kaukiainen 1970:94,102).

Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimällä kumpareella. Rännäsen kylän vanhalla tonttimaalla sijaitsee nykyisin maatilojen asuin- ja talousrakennuksia; osin se on rakentamaton. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

Virolahti Rännänen/Kattila (Gränness by)

3042 10

5.1.22. Virolahti Sydänkylä (Inby/Kallfjerd)

Sydänkylän talot ovat olleet jakaantuneina usealle erilliselle tonttimaalle (koordinaatit kylätontin laskennallisesta keskipisteestä):

Keskitalo

Mjrekisterinumero: 1000011090
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kiinteä muinaisjäännös
 Rauhoitusluokka: 2
 Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6710545, ikoo: 3524039

Vanha-Joukainen

Mjrekisterinumero: 1000011091
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kiinteä muinaisjäännös
 Rauhoitusluokka: 2
 Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6710337, ikoo: 3524753

Peruskartta: 3042 07

Historialliset kartat: MHA G21 2/1 (Boström 1740, tiluskartta) ja (v. 1833 isojako).

Kuvaus: Sydänkylän talot ovat sijainneet Klamilanlahden luoteisrannalla, Suuren rantatien varrella. Sydänkylä eli *Inby* ja läheiset Klamila, Malmila ja koukila luettiin 1540-luvulla Kalfjerdin nautakuntaan. 1550-luvulla kylien yhteiseksi taloluvuksi on merkitty 20. 1500-luvulla *Inbyn* kylässä asui mm. Göck –niminen isäntä. (Kaukiainen 1970:86,95,101.)

Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimillä kumpareilla. Sydänkylän vanhoilla tonttimailla sijaitsee nykyisin maatilojen asuin- ja talousrakennuksia; osin ne ovat rakentamattomia. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

Ks. peruskarttaote s. 42.

5.1.23. Virolahti Säkjärvi (Säckeierff by)

Säkjärven kylän talot ovat olleet jakaantuneina usealle erilliselle tonttimaalle (koordinaatit kylätontin laskennallisesta keskipisteestä):

Kallio

Mjrekisterinumero: 1000011092
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kiinteä muinaisjäännös
 Rauhoitusluokka: 2
 Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6723661, ikoo: 3533084

Rantakari

Mjrekisterinumero: 1000011093
Ajoitus: historiallinen
Laji: kiinteä muinaisjäänös
Rauhoitusluokka: 2
Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6723582, ikoo: 3534161

Peruskartta: 3042 11

Historialliset kartat: MHA (v. 1771 verollepanokartta) ja (v. 1826 isojakokartta).

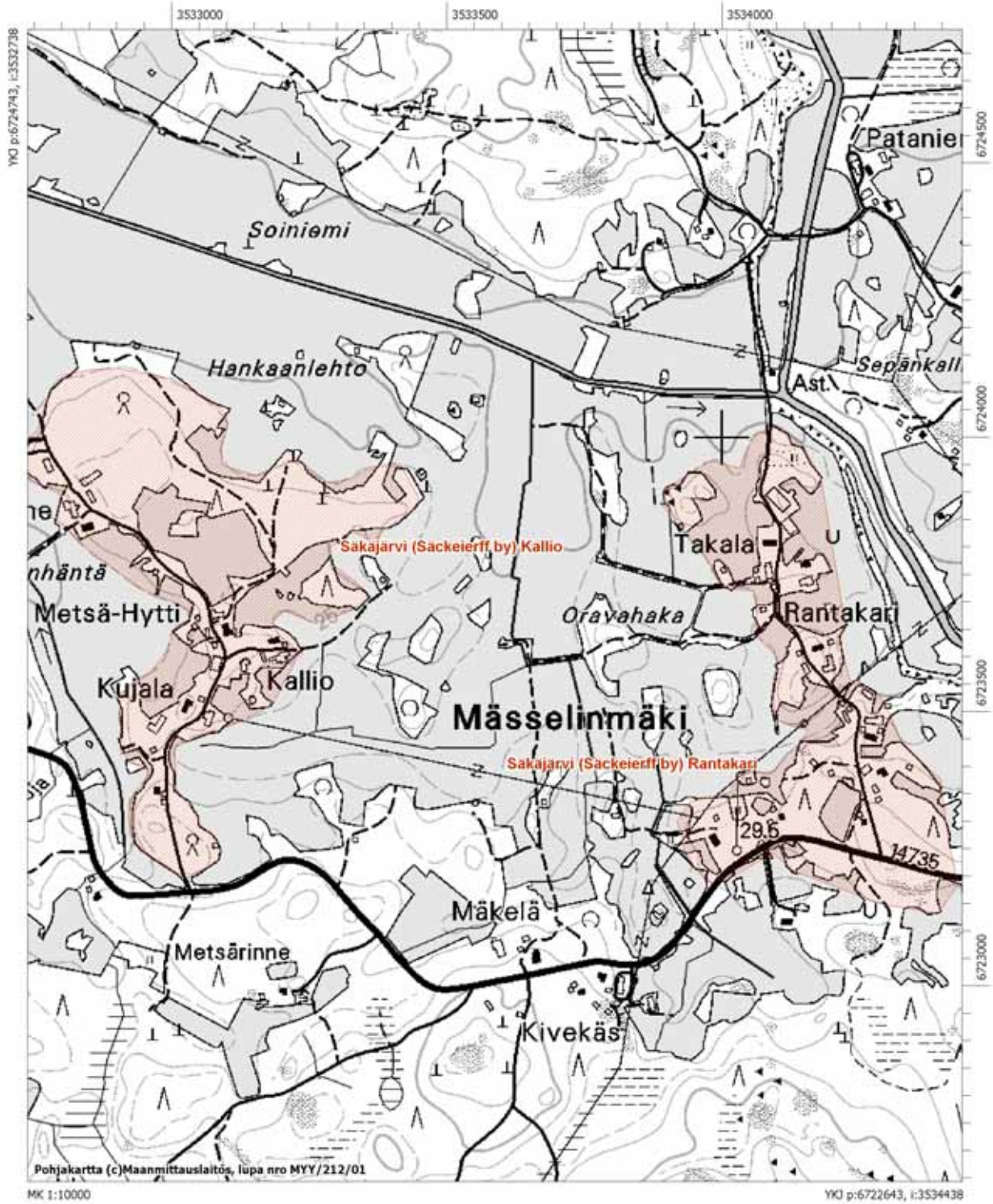
Diapositiivit: f. 125807:22-23.

Kuvaus: Säkjärven kylän talot ovat sijainneet Violahden pohjoisosassa, Virojoen ja Onkamaanjoen yhtymäkohdan lounaispuolella. 1550-luvulla Säkjärven kylän taloluvuksi on merkitty yhdeksän. Vuoden 1571 hopeaveroluettelossa Säkjärvellä on neljä taloa. 1500-luvulla kylässä asui mm. Hytti –niminen isäntä. (Kaukiainen 1970:86,95,102.)

Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimillä kumpareilla. Säkjärven vanhoilla tonttimailla sijaitsee nykyisin maatalojen asuin- ja talousrakennuksia; osin ne ovat rakentamattomia. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

Virolahti Säkjärvi (Säckeierff by)

3042 11

5.1.24. Virolahti Kirkonkylä (Taipale/Edhesby)

Mjrekisterinumero:	1000011099
Ajoitus:	historiallinen
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Rauhoitusluokka:	2
Yhtenäiskoordinaatit:	pkoo: 6711658, ikoo: 3537561 (kylätontin laskennallinen keskipiste)
Peruskartta:	3042 10

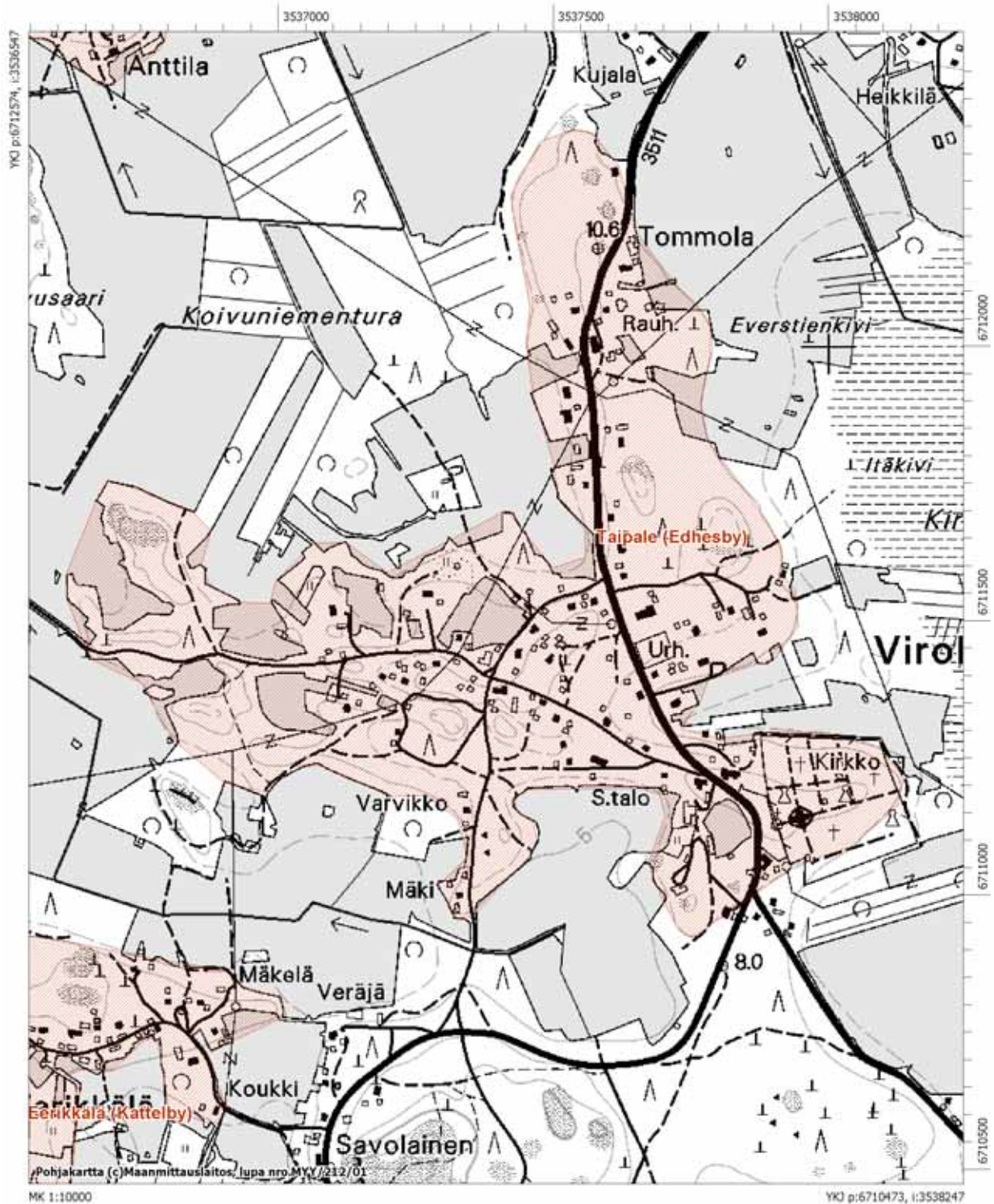
Diapositiivit: f. 125807:30-32.

Kuvaus: Taipaleen kylän talot ovat sijainneet Virolahden eteläosassa, nykyisen Virolahden kirkonkylän alueella. Taipaleen nautakuntaan kuulunut Taipaleen kylä mainitaan vuoden 1544 savuluettelossa, kylässä oli tuolloin neljä taloa. Vuoden 1571 hopeaveroluettelossa Taipaleen kylään on merkitty kymmenen taloa. 1500-luvulla kylässä asuivat mm. Tylli, Smedh ja Pekoinen –nimiset isännät. (Kaukiainen 1970:94,102).

Maisema on osin säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimällä kumpareella. Taipaleen kylän vanhalla tonttimaalla sijaitsee nykyisin asuin- ja talousrakennuksia, urheilukenttä, seurakuntatalo ja Virolahden kirkko; kylätontin länsiosassa on rakentamattomia alueita. Alueella on mahdollisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

Virolahti Kirkonkylä (Taipale/Edhesby)

3042 10

5.1.25. Virolahti Tiilikkala (Tilicka by)

Tiilikkalan kylän talot ovat olleet jakaantuneina usealle erilliselle tonttimaalle (koordinaatit kylätontin laskennallisesta keskipisteestä):

Tiilikkala

Mjrekisterinumero: 1000011100
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kiinteä muinaisjäännös
 Rauhoitusluokka: 2
 Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6721060, ikoo: 3536577

Uusitalo

Mjrekisterinumero: 1000011101
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kiinteä muinaisjäännös
 Rauhoitusluokka: 2
 Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6720932, ikoo: 3536231

Peruskartta: 3042 11

Historialliset kartat: MHA (v. 1885 isojako).

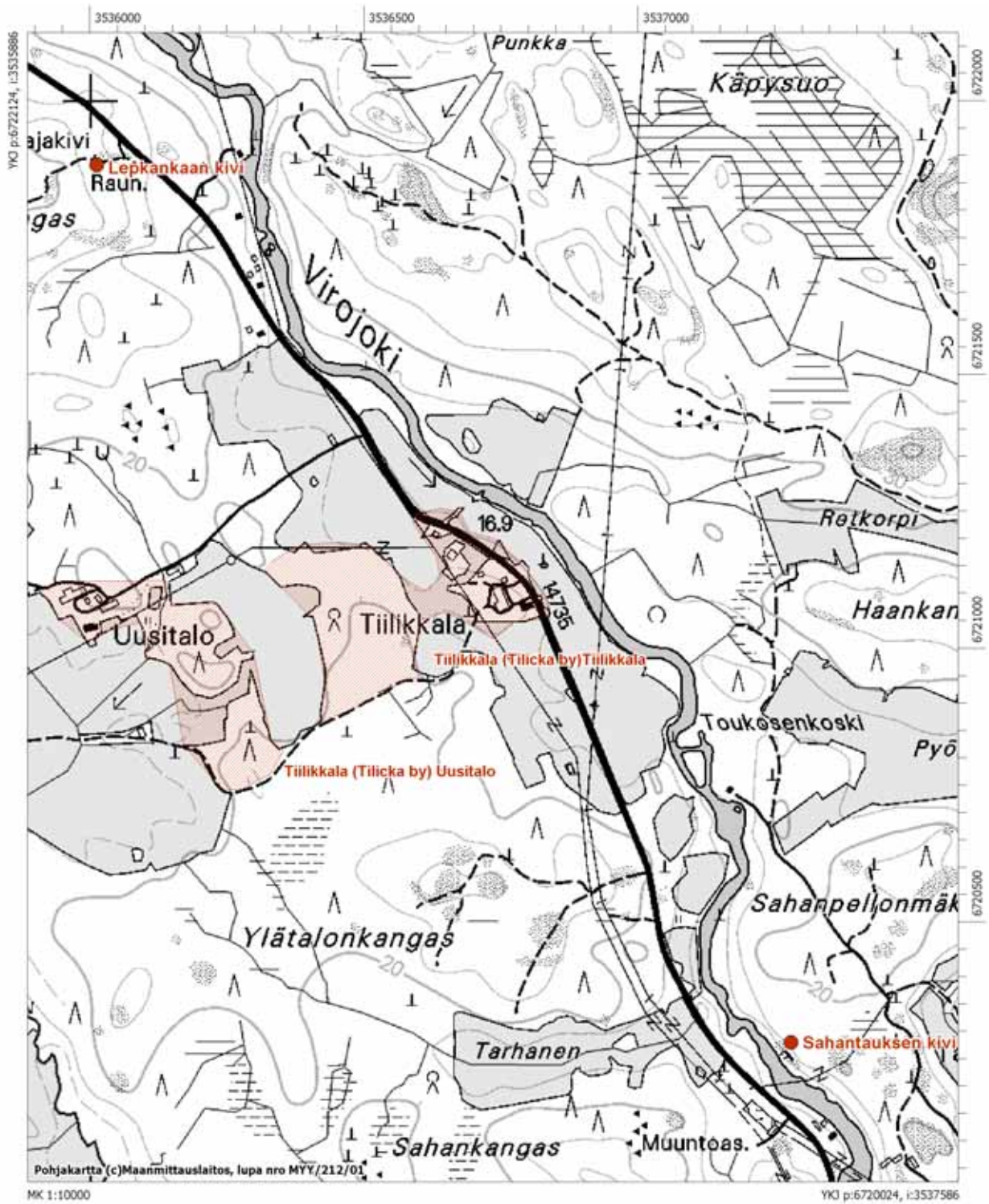
Diapositiivit: f. 125807:21.

Kuvaus: Tiilikkalan kylän talot ovat sijainneet nykyisestä Virolahden kuntakeskuksesta noin 2,5 km luoteeseen, Virojoen länsirannalla. 1550-luvulla Tiilikkalan kylän taloluvuksi on merkitty kolme, ja vuoden 1571 hopeaveroluettelossa Tiilikkalassa on vain kaksi taloa. Tiilikkala on ilmeisesti Virojoen tytärkylä. (Kaukiainen 1970:83,86,95.)

Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimillä kumpareilla. Tiilikkalan vanhoilla tonttimailla sijaitsee nykyisin Tiilikkalan ja Uusitalon tilojen asuin- ja talousrakennuksia; suurelta osin ne ovat kuitenkin rakentamattomia. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

Virolahti Tiilikkala (Tilicka by)

3042 11

5.1.26. Virolahti Vaalimaa (Wadherma)

Vaalimaan kylän talot ovat olleet jakaantuneina usealle erilliselle tonttimaalle (koordinaatit kylätontin laskennallisesta keskipisteestä):

Häkälä

Mjrekisterinumero: 1000011102
Ajoitus: historiallinen
Laji: kiinteä muinaisjäännös
Rauhoitusluokka: 2
Yhtenäiskoordinaatit: *pkoo:* 6721773, *ikoo:* 3543928

Mestarmäki

Mjrekisterinumero: 1000011103
Ajoitus: historiallinen
Laji: kiinteä muinaisjäännös
Rauhoitusluokka: 2
Yhtenäiskoordinaatit: *pkoo:* 6721488, *ikoo:* 3544742

Kuokanmäki

Mjrekisterinumero: 1000011104
Ajoitus: historiallinen
Laji: kiinteä muinaisjäännös
Rauhoitusluokka: 2
Yhtenäiskoordinaatit: *pkoo:* 6720794, *ikoo:* 3543979

Värrinpää

Mjrekisterinumero: 1000011105
Ajoitus: historiallinen
Laji: kiinteä muinaisjäännös
Rauhoitusluokka: 2
Yhtenäiskoordinaatit: *pkoo:* 6720448, *ikoo:* 3544795

Peruskartta: 3044 02

Historialliset kartat: MHA G21 10/1-4 (Weber 1830, isojako).

Kuvaus: Vaalimaan kylän talot ovat sijainneet Virolahden itäosassa Vaalimaanjoen molemmin puolin, pitkin jokivartta. Vaalimaan kylä (Wadherma) mainitaan jo vuodelta 1370 (FMU 708) peräisin olevassa asiakirjassa. 1550-luvulla Vaalimaan nautakuntaan kuuluneiden Vaalimaan ja Mattilan kylien yhteiseksi taloluvuksi on merkitty 17. Vuoden 1571 hopeaveroluettelossa Vaalimaalla on 12 taloa. 1500-luvulla Vaalimaan kylässä asui mm. Värrä, Kääriä ja Häköinen –nimisiä isäntiä (Kaukiainen 1970:86,95,102.)

Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimillä kumpareilla. Vaalimaan vanhoilla tonttimailla sijaitsee nykyisin maatilojen asuin- ja talousrakennuksia sekä koulu; osin ne ovat kuitenkin rakentamattomia. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

5.1.27. Virolahti Vilkkilä (Österböle)

Vilkkilän kylän talot ovat olleet jakaantuneina usealle erilliselle tonttimaalle (koordinaatit kylätontin laskennallisesta keskipisteestä):

Pyöli

Mjrekisterinumero: 1000011112
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kiinteä muinaisjäännös
 Rauhoitusluokka: 2
 Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6712961, ikoo: 3538777

Rasi

Mjrekisterinumero: 1000011113
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kiinteä muinaisjäännös
 Rauhoitusluokka: 2
 Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6712798, ikoo: 3539153

Peruskartta: 3042 10

Historialliset kartat: MHA (v. 1830, isojako).

Diapositiivit: f. 125807:29.

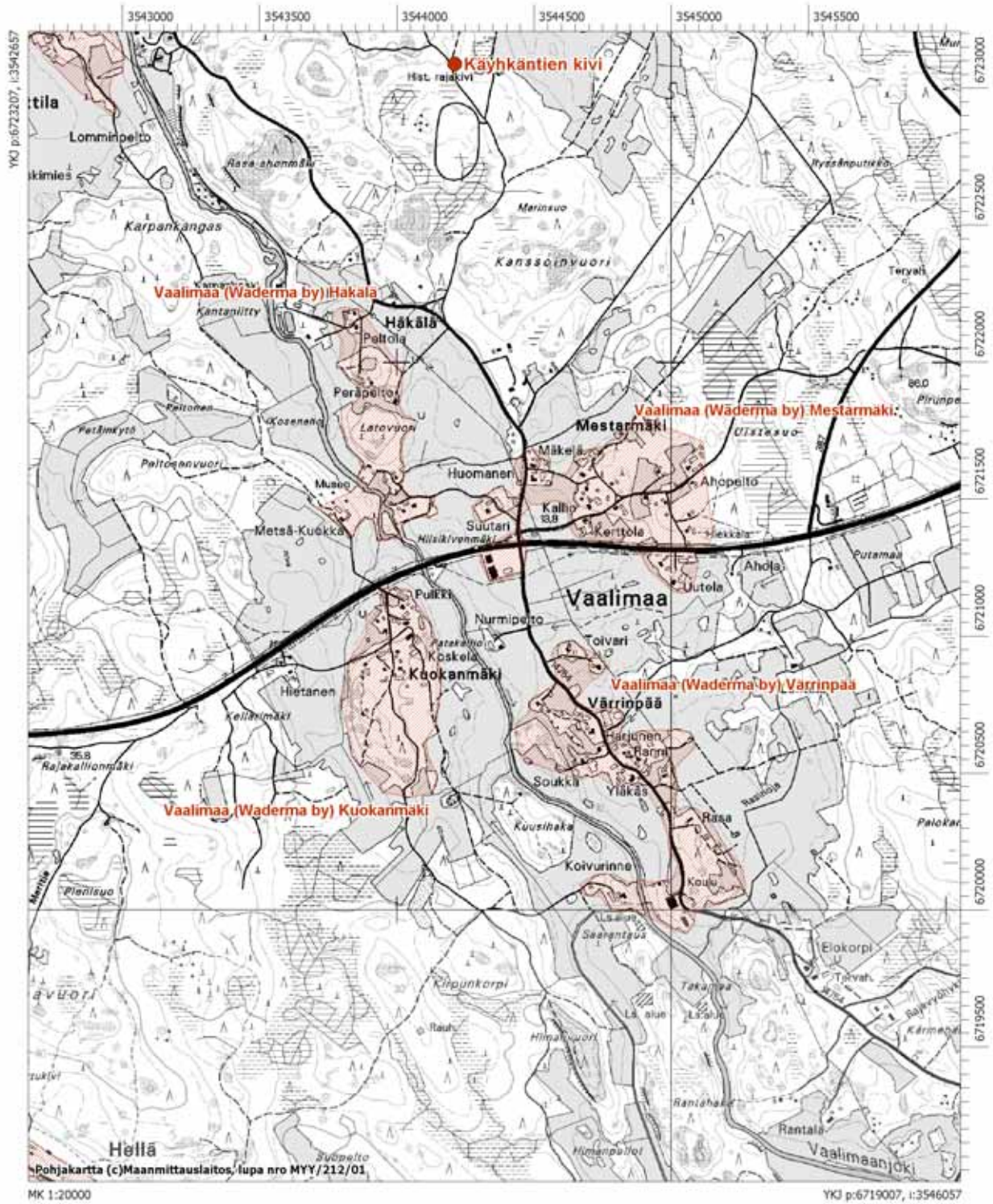
Kuvaus: Vilkkilän kylän talot ovat sijainneet Virolahden eteläosassa, nykyisin osin soistuneen Vilkkilänturan pohjoisrannalla, Virolahden kirkonkylästä 1,8 km koilliseen. Vuoden 1544 savuluettelossa mainitaan *Piöresby*, *Packalaby* ja *Mörckeby*, jotka myöhemmin muodostivat yhdessä Taipaleen nautakuntaan kuuluneen Vilkkilän eli *Österbölen* kylän. Kylässä oli tuolloin yhteensä 11 taloa. 1500-luvulla Vilkkilän kylässä asui mm. Savolain, Soppi, Göck, Oravain ja Packain –nimisiä isäntiä (Kaukiainen 1970:86,95,102.)

Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimillä kumpareilla. Vilkkilän vanhoilla tonttimailla sijaitsee nykyisin maatilojen asuin- ja talousrakennuksia; osin ne ovat kuitenkin rakentamattomia. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

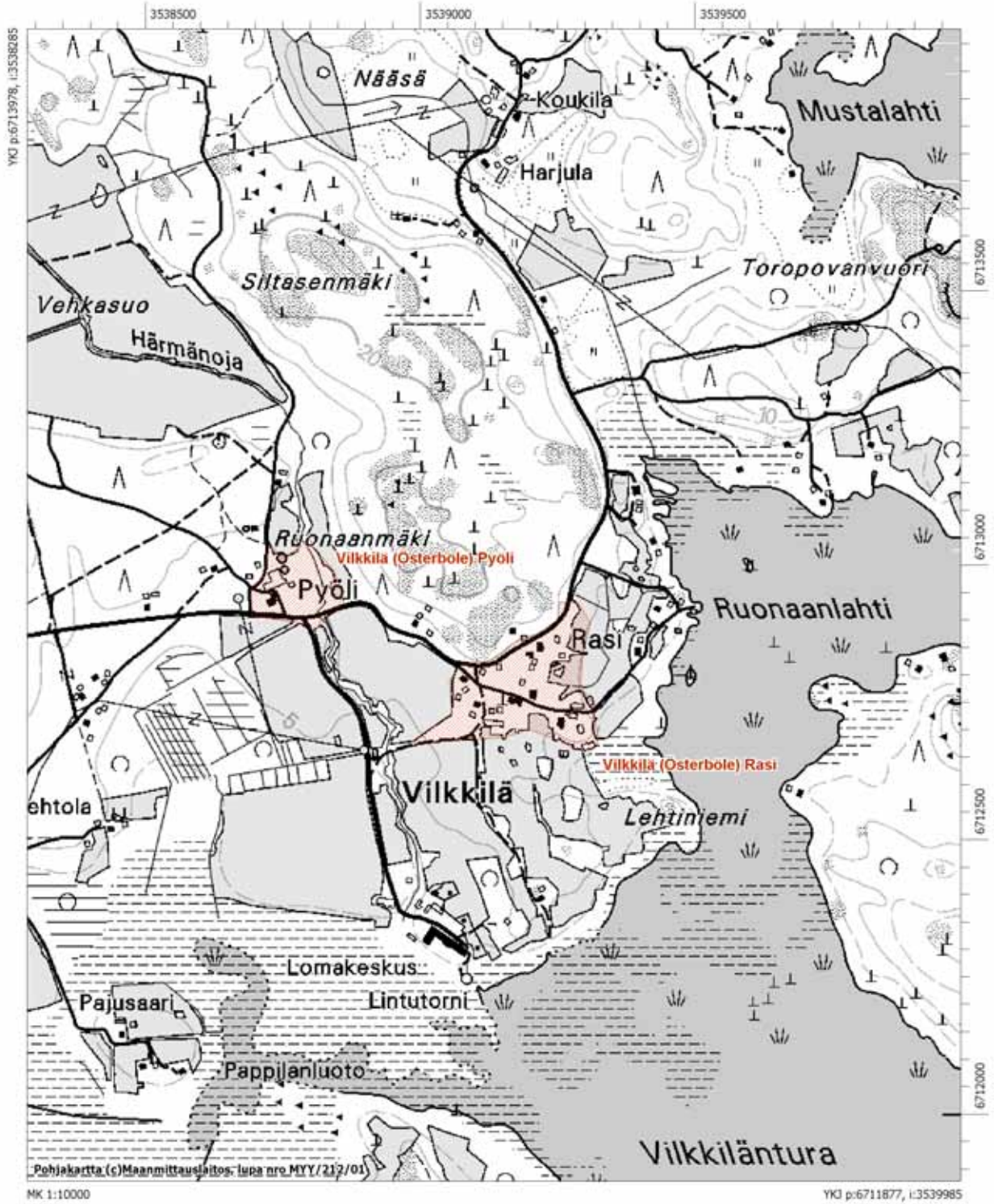
Virolahti Vaalimaa (Wadherma)

3044 02

Virolahti Vilkkilä (Österböle)

3042 10

5.1.28. Virolahti Virojoki (Wijrioki by)

Mjrekisterinumero:	1000011114
Ajoitus:	historiallinen
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Rauhoitusluokka:	2
Yhtenäiskoordinaatit:	pkoo: 6719651, ikoo: 3539149 (kylätontin laskennallinen keskipiste)
Peruskartta:	3042 10, 3042 11

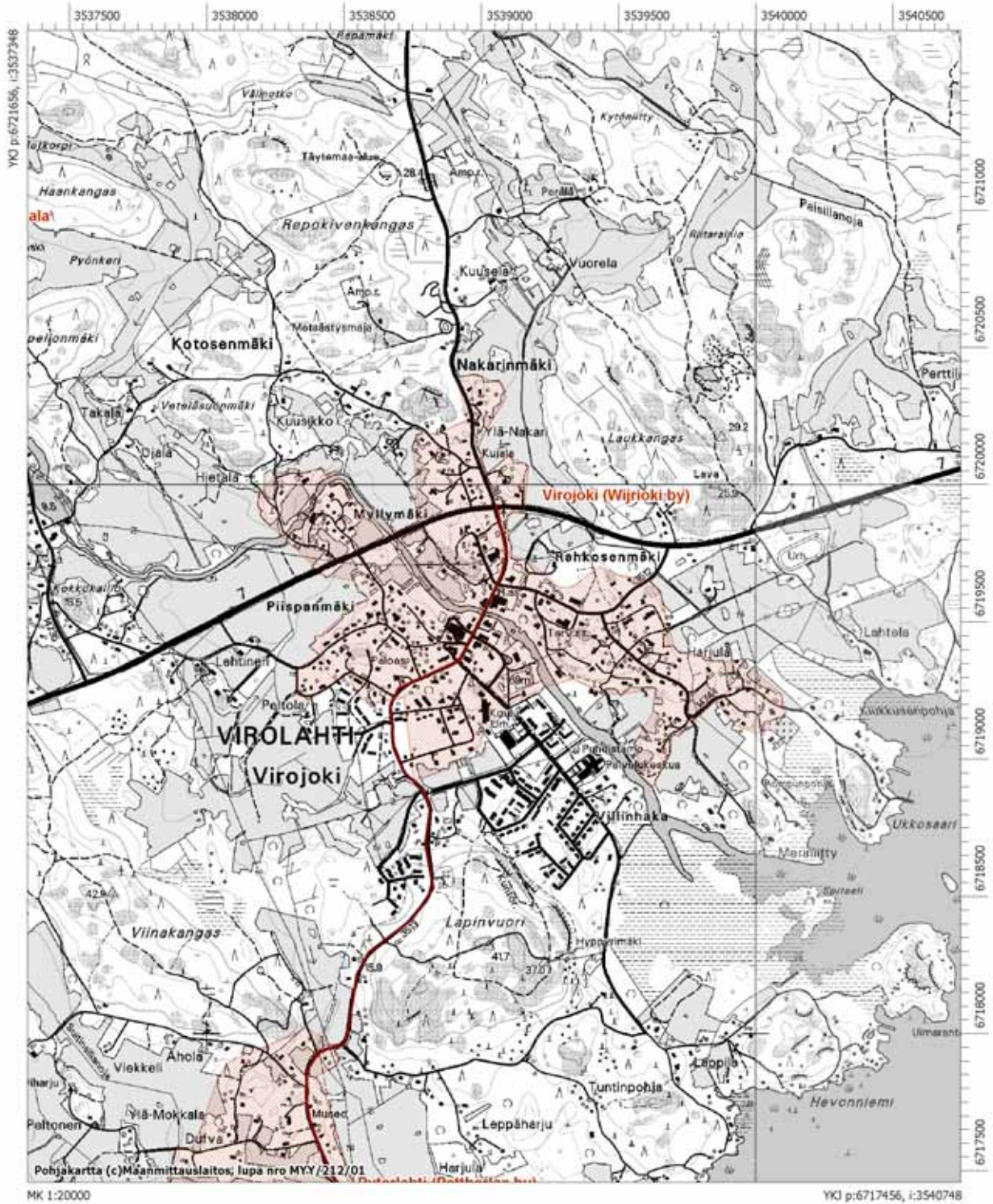
Historialliset kartat: MHA (v. 1831, isojako).

Kuvaus: Virojoen kylän talot ovat sijainneet nykyisen Virolahden kuntakeskuksen alueella, Virojoen suun molemmin puolin. Virojoen nautakuntaan kuulunut Virojoen kylä mainitaan vuoden 1544 savuluettelossa, kylässä oli tuolloin peräti 20 taloa. Vuoden 1571 hopeaveroluettelossa kylään on merkitty ainoastaan kuusi taloa. 1500-luvulla kylässä asuivat mm. Turu, Bruun, Kotonen ja Kuningas –nimiset isännät. (Kaukiainen 1970:94,102).

Virojoen kylätontti on suurelta osin uudemman rakentamisen tuhoama. Kylän vanhalla tonttimaalla sijaitsee nykyisin asuinrakennusten lisäksi mm. kauppoja, paloasema, koulu, urheilukenttä ja kunnan rakennuksia. Alueella on saattanut pienialaisesti säilyä myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä, lähinnä kylätontin reuna-alueilla.

Virolahti Virojoki (Wijrioki by)

3042 10, 3042 11

5.1.29. Virolahti Ylä-Pihlaja (Öffuerpihla by)

Ylä-Pihlajan kylän talot ovat olleet jakaantuneina usealle erilliselle tonttimaalle (koordinaatit kylätontin laskennallisesta keskipisteestä):

Peltola

Mjrekisterinumero: 1000011115
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kiinteä muinaisjäännös
 Rauhoitusluokka: 2
 Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6715295, ikoo: 3532534

Ylä-Tulkki

Mjrekisterinumero: 1000011116
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kiinteä muinaisjäännös
 Rauhoitusluokka: 2
 Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6714562, ikoo: 3533212

Peruskartta: 3042 10

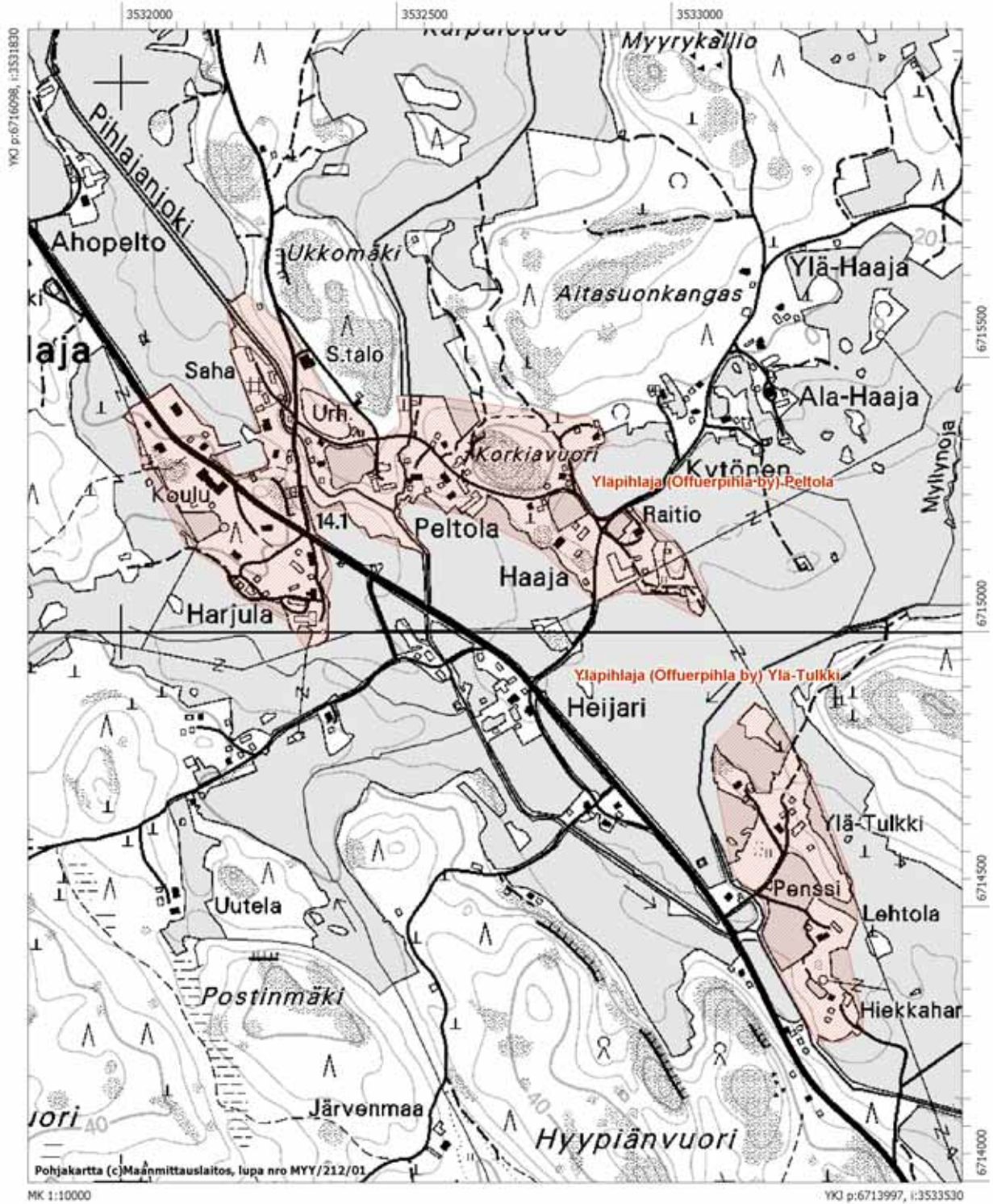
Historialliset kartat: MHA (v. 1824, isojako).

Kuvaus: Ylä-Pihlajan kylän talot ovat sijainneet Porolahdesta noin 1,6 km luoteeseen, molemmin puolin Pihlajanjoen jokivartta. Ravion nautakuntaan kuulunut Yläpihlajan kylä mainitaan vuoden 1544 savuluettelossa *Pijillijkeby* -nimisenä. Kylässä oli tuolloin kahdeksan taloa; taloluku on pysynyt ennallaan myös vuoden 1571 hopeaveroluettelossa. 1500-luvulla Yläpihlajan kylässä asui mm. Tulkki, Haijainen, Laijainen, Rosse, Joukis, Koppas ja Jähi -nimisiä isäntiä (Kaukiainen 1970:86,95,101.)

Maisema on säilyttänyt vanhakantaisen luonteensa, kylän asutus sijaitsee edelleen peltojen ympäröimillä kumpareilla. Ylä-Pihlajan vanhoilla tonttimailla sijaitsee nykyisin maatilojen asuin- ja talousrakennuksia sekä koulu ja urheilukenttä; osin ne ovat kuitenkin rakentamattomia. Alueella on todennäköisesti säilynyt myös aikaisempien asutusvaiheiden jäännöksiä.

Virolahti Ylä-Pihlaja (Öffuerpihla by)

3042 10

5.2. Muut kohteet

5.2.1. Tuuholma

1000011146

Muinaisjäännytyystyyppi:	kivirakenteet - latomukset
Ajoitus:	historiallinen
Laji:	kiinteä muinaisjäänös
Rauhoitusluokka:	2
Yhtenäiskoordinaatit:	pkoo: 6710895, ikoo: 3541499, z: 30 m mpy (GPS -mittaus rakenteen keskeltä).
Peruskartta:	3044 01

Diapositiivit: f. 125807:1-3.

Digitaalikulvat: f. 28-35.

Kuvaus: Lähes Tuuholman saaren keskellä, kallion korkeimmalla kohdalla on kaksi vierekkäistä, röykkiömäistä kiveystä. Latomukset on kasattu noin 50–80 cm halkaisijaltaan olevista kivistä ja ne ovat kooltaan noin 4 x 8 metriä ja korkeudeltaan noin 0,5 metriä. Toisen "röykkiön" kivien keskellä on kallioon kiinnitettyjä metallianturoita. Kivirakenteista noin 25 metriä länteen on kalliossa kiinni 5 rautapulttia, joista keskimmaisessä on toisella puolella luku 88 ja toisella puolella (vuosiluku?) 1914. Latomusten ja rautapulttien kohdalta on hyvä näkyvyys pitkälle etelään, saaren rannassa olevaa puustoa on myös jossain vaiheessa karsittu kyseiseltä linjalta. Metsän silhuetissa on havaittavissa edelleen pieni aukko kohteelta etelään päin katsottaessa.

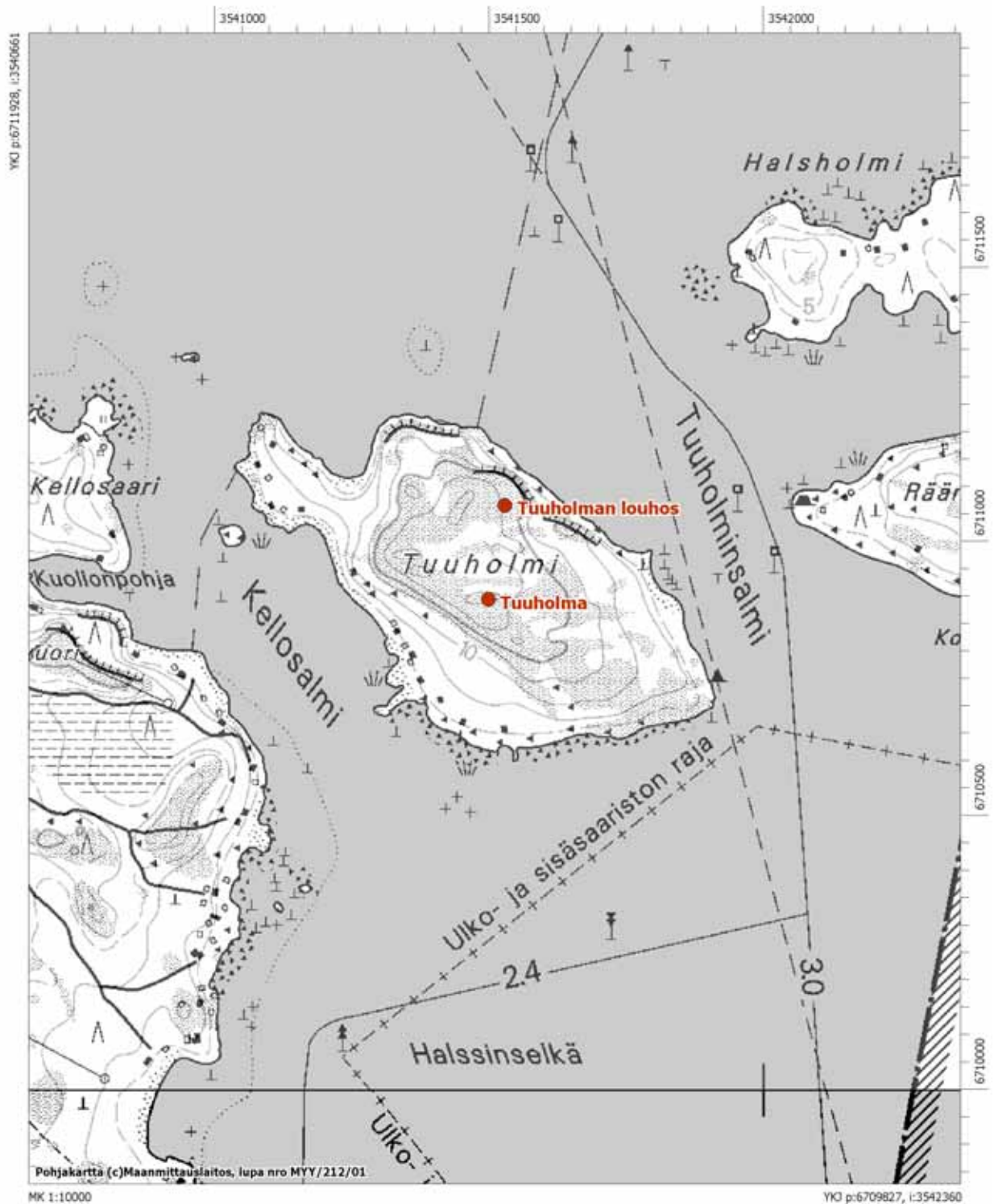
Kivirakenteet saattavat olla venäläisen näköviestitysaseman jäännöksiä. Viestitysjärjestelmä muodostui korkeille paikoille pystytetyistä rakennelmista, joihin vedettiin viestityskoodin mukaan joko koko- tai puolipyöreitä kuvioita. Näköviestitysasemat ovat olleet toiminnassa ainakin vielä 1800-luvun puolivälissä. (Raunio 1971:152-155.)

f. 30 Tuuholma, kivirakenne saaren keskellä. 11.9.2007
J. Enqvist/Museovirasto, RHO

Tuuholma

3044 01

5.2.2. Lapuri 4	1000011147
Muinaisjäänöstyyppi:	kivirakenteet - ryssänuunit
Ajoitus:	historiallinen
Laji:	kiinteä muinajäänös
Rauhoitusluokka:	2
Yhtenäiskoordinaatit:	pkoo: 6706667, ikoo: 3532405, z: 2,5 m mpy (GPS –mittaus rakenteen keskeltä).
Peruskartta:	3041 12

Diapositiivit: f. 125807:4.

Digitaalikuvat: f. 39-40.

Kuvaus: Lapurin saaren keskiosassa, pienen suojaisen poukaman pohjoisrannalla on kallioseinämän juurelle rakennettu kivi-uuni eli ns. *ryssänuuni*. Uunin pohja ja takaseinä on muodostettu laakakivistä. Romahtaneen uunin koko on noin 1,5 m x 1,5 metriä ja sen suuaukko avautuu etelään, rantaa kohti.

f. 39 Lapuri 4, ryssänuuni 11.9.2007 J. Enqvist/Museovirasto, RHO

5.2.3. Lapuri 5	1000011148
Muinaisjäänöstyyppi:	kivirakenteet - ryssänuunit
Ajoitus:	historiallinen
Laji:	kiinteä muinajäänös

Rauhoitusluokka:	2
Yhtenäiskoordinaatit:	pkoo: 6706686, ikoo: 3532353, z: 2,5 m mpy (GPS –mittaus rakenteen keskeltä).
Peruskartta:	3041 12

Tutkimukset: Inventointi, Hölttä & Peltonen (Lapuri-projekti/HY) 1992; Tarkastus, J. Enqvist 2007.

Mustavalkonegatiivit: f. 89838 (MV/Hölttä & Peltonen 1992).

Diapositiivit: f. 25260 (MV/Hölttä & Peltonen 1992).

Digitaalikuvat: f. 41-42 (Enqvist 2007).

Kuvaus: Lapurin saaren keskiosassa, pienen suojaosan poukaman pohjoisrannalla on kallioseinämän kylkeen rakennettu kivi-uuni eli ns. *ryssäuuni*. Osa kivistä on lohkottuja/lohjenneita ja nokeentuneita. Romahtaneen uunin koko on noin 1,5 m x 4,5 metriä ja sen suuaukko avautuu etelään, rantaa kohti.

5.2.4. Lapuri 6 1000011149

<i>Muinaisjäänöstyyppi:</i>	kulkuväylät - kummit
<i>Ajoitus:</i>	historiallinen
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaijäänös
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	pkoo: 6706861, ikoo: 3531905, z: 5 m mpy (GPS –mittaus rakenteen keskeltä).
<i>Peruskartta:</i>	3041 12

Tutkimukset: Inventointi, Hölttä & Peltonen (Lapuri-projekti/HY) 1992; Tarkastus, J. Enqvist 2007.

Mustavalkonegatiivit: f. 89835 (Hölttä & Peltonen 1992).

Diapositiivit: f. 25256 (Hölttä & Peltonen 1992); f.125807:5-6 (Enqvist 2007).

Digitaalikuvat: f. 43-47.

Kuvaus: Lapurin saaren pohjoisosassa avokalliolla on noin 2,5 metriä halkaisijaltaan ja 0,4 metriä korkea 30–50 cm kokoisista kivistä ladottu rökkiö, joka on osin rauennut. Latomuksen länsiosassa on yksi isompi laakakivi. Kyseessä on mitä ilmeisimmin merimerkki eli kummi, joka näkyy länteen väylälle.

5.2.5. Lapuri 7 1000011150

<i>Muinaisjäänöstyyppi:</i>	kulkuväylät - kummit
<i>Ajoitus:</i>	historiallinen
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaijäänös
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2

Yhtenäiskoordinaatit: pkaa: 6706943, ikoo: 3531950, z: 1 m mpy
(GPS –mittaus rakenteen keskeltä).

Peruskartta: 3041 12

Diapositiivit: f. 125807:7.

Digitaalikuvat: f. 48-50.

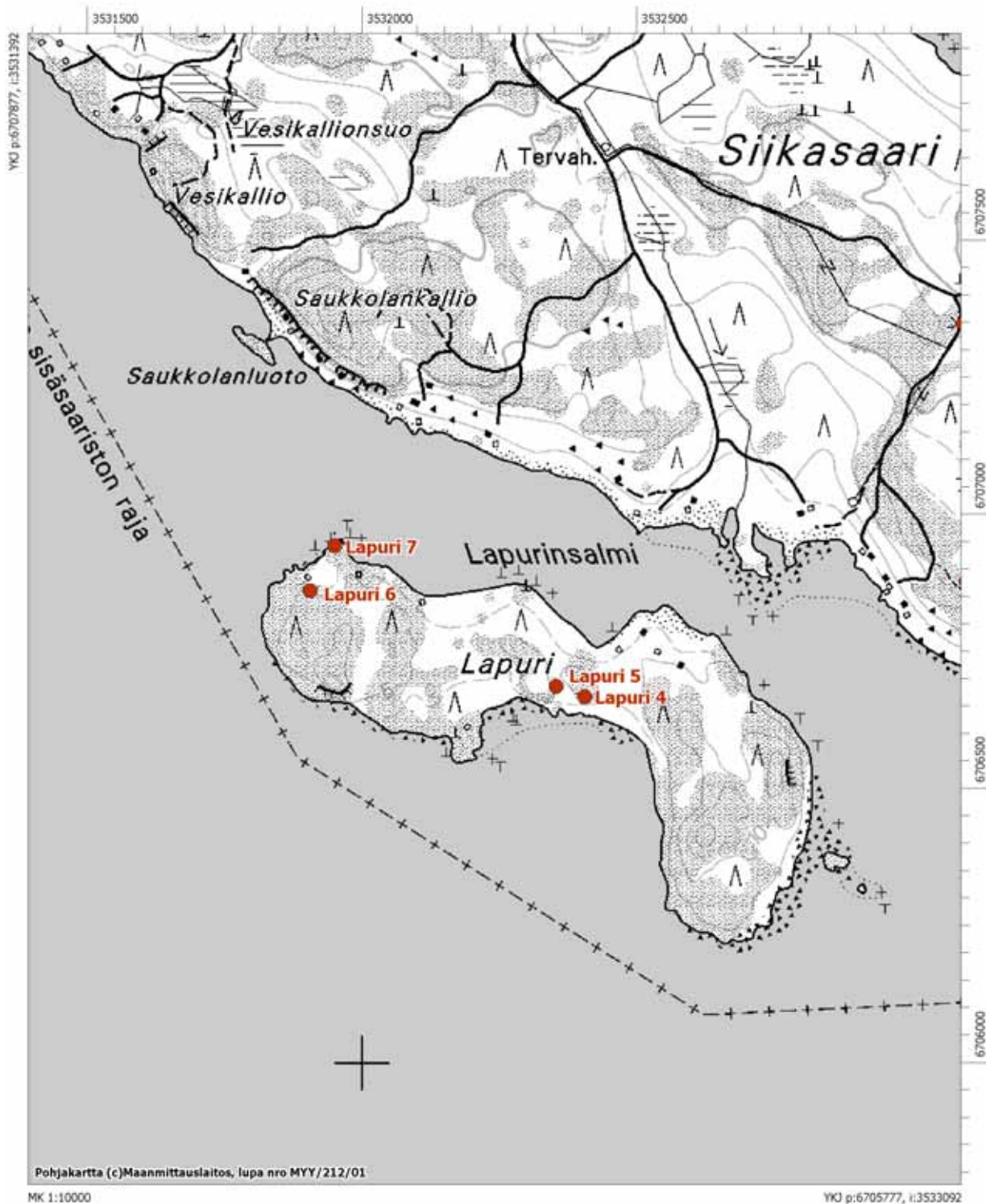
Kuvaus: Lapurin saaren pohjoisessa kärjessä kalliorannalla, melkein veden rajassa on noin 1 metriä korkea ja 1,5–2 metriä halkaisijaltaan oleva kiviröykkiö. Rakenne on korkeutensa perusteella suhteellisen nuori; kyseessä on mitä ilmeisimmin merimerkki eli kummeli.

f. 48 Lapuri 6, kummelin pohja 11.9.2007 J. Enqvist/Museovirasto, RHO

Lapuri 4, 5, 6 ja 7

3041 12

5.2.6. Kuolionkankaan leiripaikka 1000011151

Muinaisjäännöstyyppi:	asuinpaikat - asumuspainanteet
Tarkenne:	1700-luvun sotilasleiri
Lukumäärä:	22
Ajoitus:	uusi aika
Laji:	kiinteä muinajäännös
Rauhoitusluokka:	2
Yhtenäiskoordinaatit:	pkoo: 6710650, ikoo: 3540342, z: 20-22,5 m mpy (muinajäännösalueen keskipiste)
Peruskartta:	3044 01

Digitaalikuvat: f. 80-86.

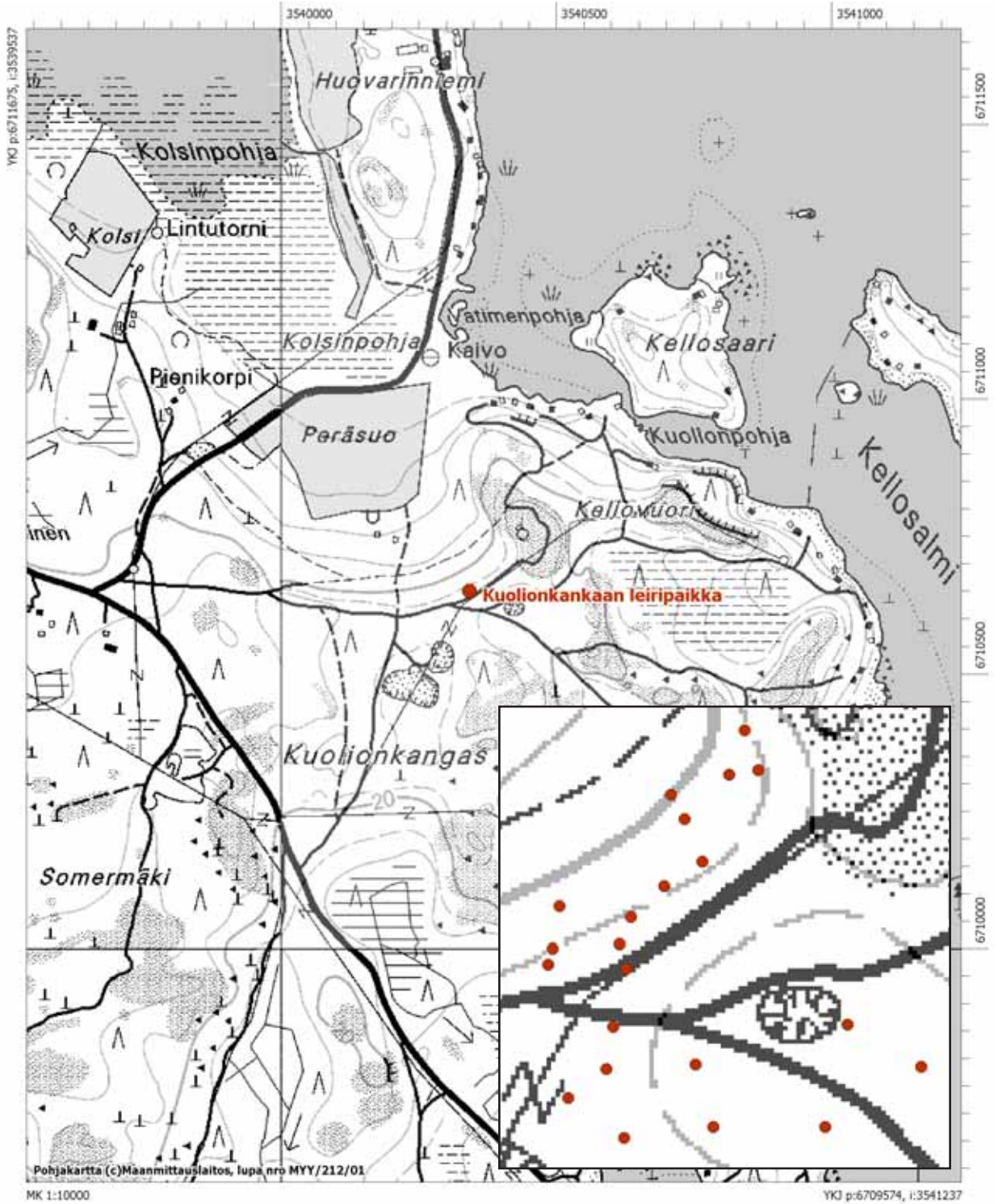
Kuvaus: Virolahden kirkonkylän itäpuolella, Hurpun raja-asemasta noin 1,7 kilometriä pohjoiseen Kuolionkankaalla on vanhan sotilasleirin jäännöksiä. Alueella on ainakin parikymmentä puolikaaren muotoon perustettua majanpohjaa, jotka ovat halkaisijaltaan useita metrejä ja syvyydeltään keskikohdalta jopa kaksi metriä. Asumustenpohjat erottuvat suppilomaisina, vallillisina painanteina, joissa on havaittavissa myös suuaukot.

f. 85-86 Kuolionkankaan leiripaikka, majanpohja. Kuvassa tutkimusavustaja Riku Mönkkönen. 20.9.2007 J. Enqvist / Museovirasto, RHO.

Kuolionkankaan leiripaikka

3044 01

Majanpohjat on merkitty karttasuurenokseen punaisilla ympyröillä.

5.2.7. Siikasaarenkallio 3 1000011152

<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	kivirakenteet - rajamerkit
<i>Tarkenne:</i>	kiviviisari
<i>Ajoitus:</i>	historiallinen
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaisjäännös
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	pkoo: 6706810, ikoo: 3533702, z: 15 m mpy (GPS –mittaus rakenteen keskeltä).
<i>Peruskartta:</i>	3041 12
<i>Digitaalikuvat:</i>	f. 4.

Kuvaus: Siikasaaren päässä, noin 160 metriä niemen etelärannasta, kalliopaljastumalla on muutamasta kivistä koottu viisari. Kyseessä on rajamerkki tai jonkinlainen kompassinuoli.

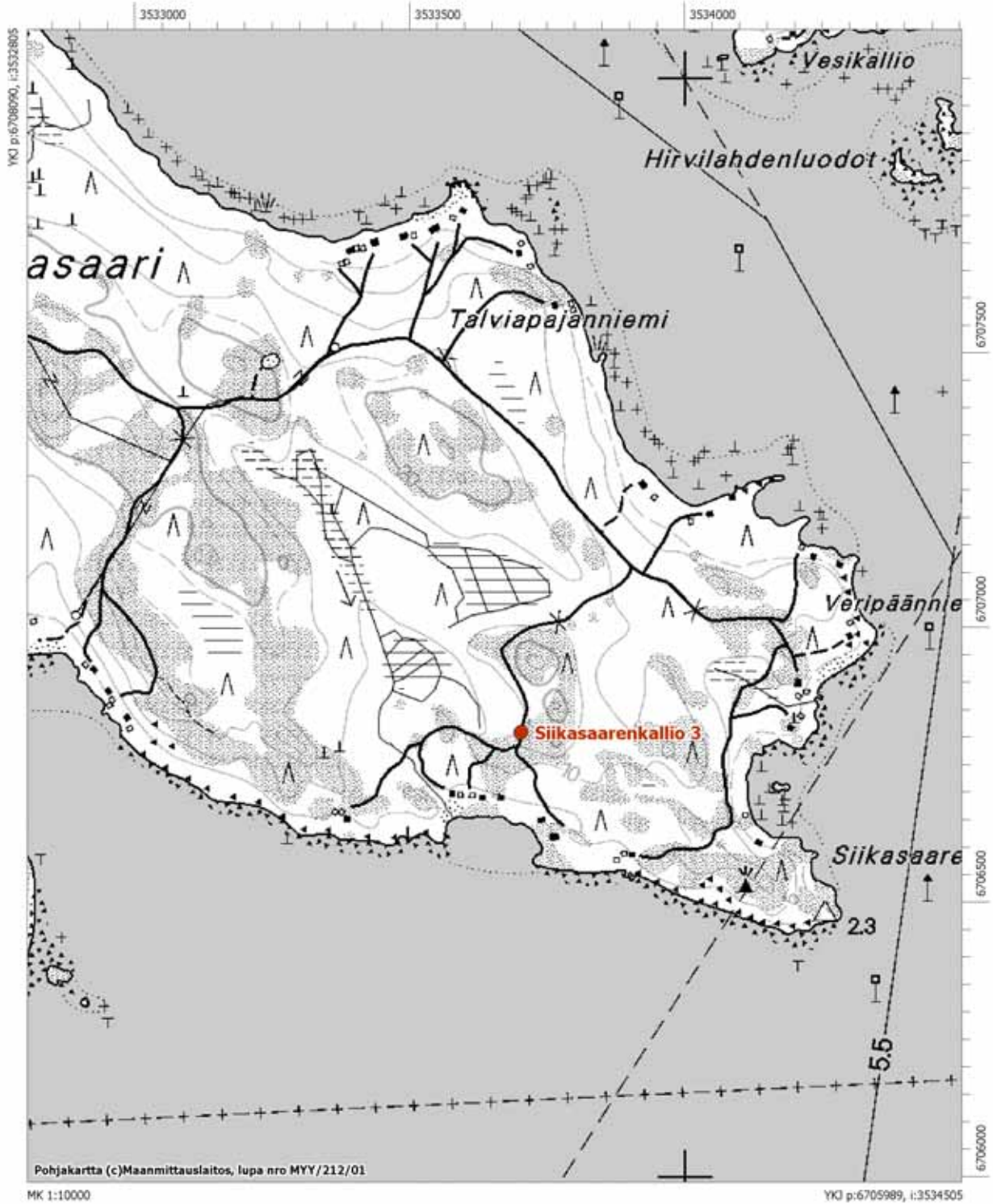
5.2.8. Munkkikallion saarnapaikka 1000011153

<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	kultti- ja tarinapaikat - tarinapaikat
<i>Ajoitus:</i>	historiallinen
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaisjäännös
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	pkoo: 6713143, ikoo: 3535551, z: 30 m mpy (GPS –mittaus siirtolohkareen keskeltä)
<i>Peruskartta:</i>	3042 10
<i>Diapositiivit:</i>	f. 125807:24-26.

Kuvaus: Porolahden pohjoisrannalla, Suuresta rantatiestä noin 130 metriä etelään, Lammaskallion suuren louhosalueen pohjoispuolella Munkkikalliolla on perimätiedon mukainen vanha saarnapaikka (Kaukiainen 1970:64-66; Raunio 1971:159). Tarinan mukaan paikalle olisi hakattu ristejä kallioon tai irtolohkareisiin. Sittenkin edesmennyt paikallinen arkeologian ja historian harrastaja Eino Raunio löysi 1990-luvulla omasta mielestään kyseiset ristit hakattuina suureen siirtolohkareeseen. Ristit erottuvat edelleen, koska ne on liiduttu ilmeisesti Raunio tutkimuksen yhteydessä. Kuviot eivät kuitenkaan vaikuta kalliopintaan hakatuilta, vaan luontaisilta uurteilta. Kohde on joka tapauksessa perimätiedon mainitsema, ja monesta syystä paikallisille merkittävä.

Siikasaarenkallio 3

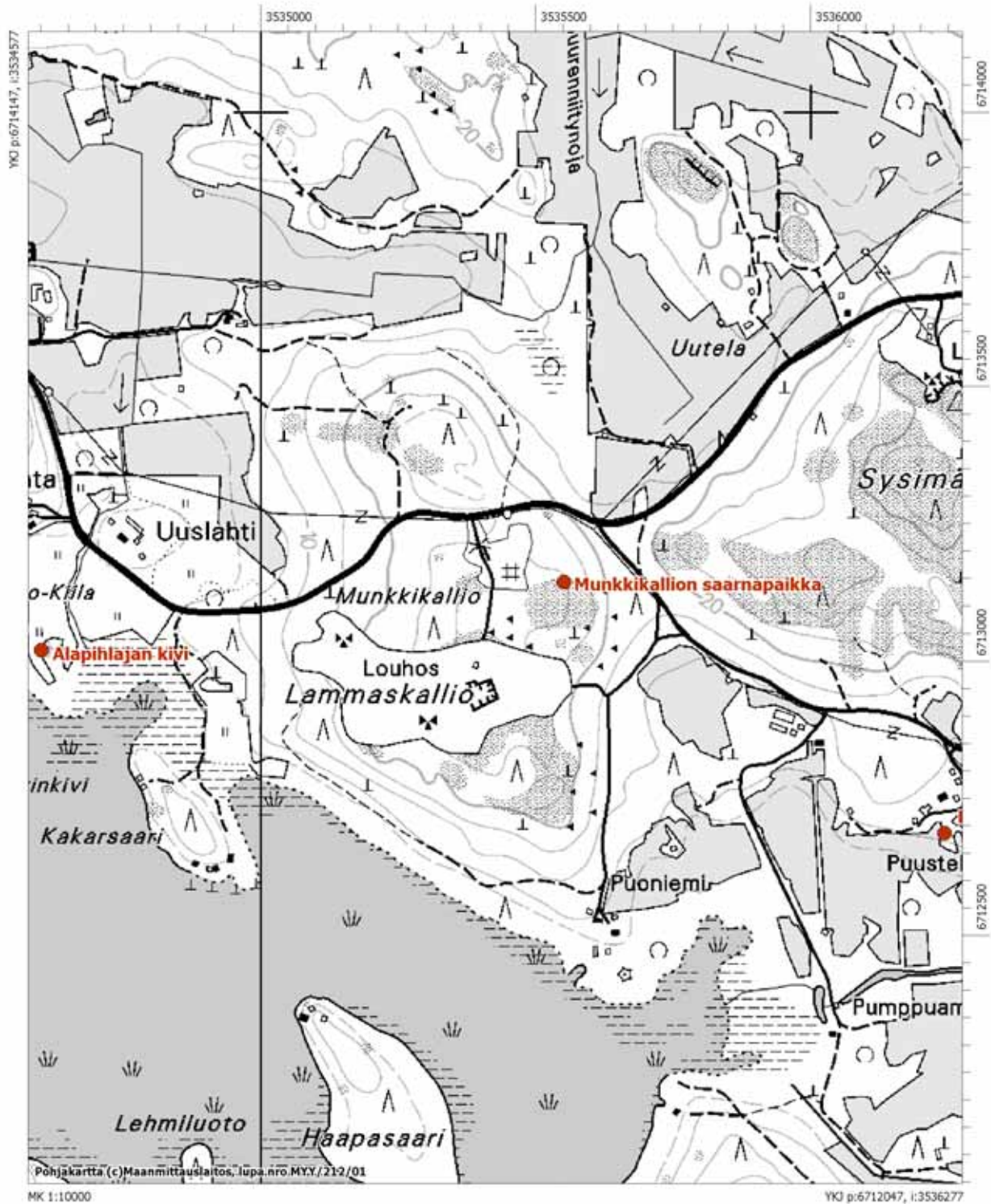
3041 12

Munkkikallion saarnapaikka

3042 10

5.2.9. Suur-Pisin kalliohakkaukset 1000011331

<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	taide, muistomerkit - <i>hakkaukset</i>
<i>Ajoitus:</i>	uusi aika
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaisjäännös
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	<i>pkoo: 6704500, ikoo: 3534940</i>
<i>Peruskartta:</i>	3041 12

Kuvaus: Suur-Pisin saaren pohjoispään sileässä rantakalliossa on hakattuna Ruotsin kuninkaan Kustaa III:n monogrammi ja päiväys "d. 14 jun 1777". Perimätiedon mukaan hakkaus olisi kuninkaan omakätisesti tekemä (Raunio 1971:202), mitä on syytä epäillä. Kustaa III teki vuonna 1777 matkan Pietariin tapaamaan Venäjän silloista hallitsijaa Katariina II:a. Kovan merenkäynnin vuoksi hänen aluksensa piti tuulta Suur-Pisin saaren suojassa. Tapauksen kunniaksi saaren pohjoisosan kapealle kallioniemelle tehtiin muistohakkaus. Niemen vieressä olevaa lahtea on samasta syystä kutsuttu Kuninkaanlahdeksi.

Kustaa III:n hakkauksen lisäksi Suur-Pisin saarella on hakkaus viime sodassa saarella kaatuneiden seitsemän suomalaissotilaan muistoksi (*pkoo: 6703900, ikoo: 3535080*). Elokuun 15. vuonna 1941 venäläiset yllättivät pimeään turvin suomalaisen tulenjohtojoukkueen. Tapauksen muistoksi kallioon hakattiin teksti "Kotirantoja puolustaessaan kaatuivat 15.8.1941" ja kaatuneiden nimet, joista ensimmäisenä ainoa virolahtelainen, tulenjohtueen johtaja Ilmari Hanski.

Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

5.2.10. Eerikkälä Seppälä 1000011332

<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	kivirakenteet - <i>latomukset</i>
<i>Ajoitus:</i>	historiallinen
<i>Laji:</i>	mahdollinen muinaisjäännös
<i>Rauhoitusluokka:</i>	-
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	<i>pkoo: 6710313, ikoo: 3537241, z: 10 m mpy</i> <i>(GPS -mittaus rakenteen keskeltä)</i>
<i>Peruskartta:</i>	3042 10

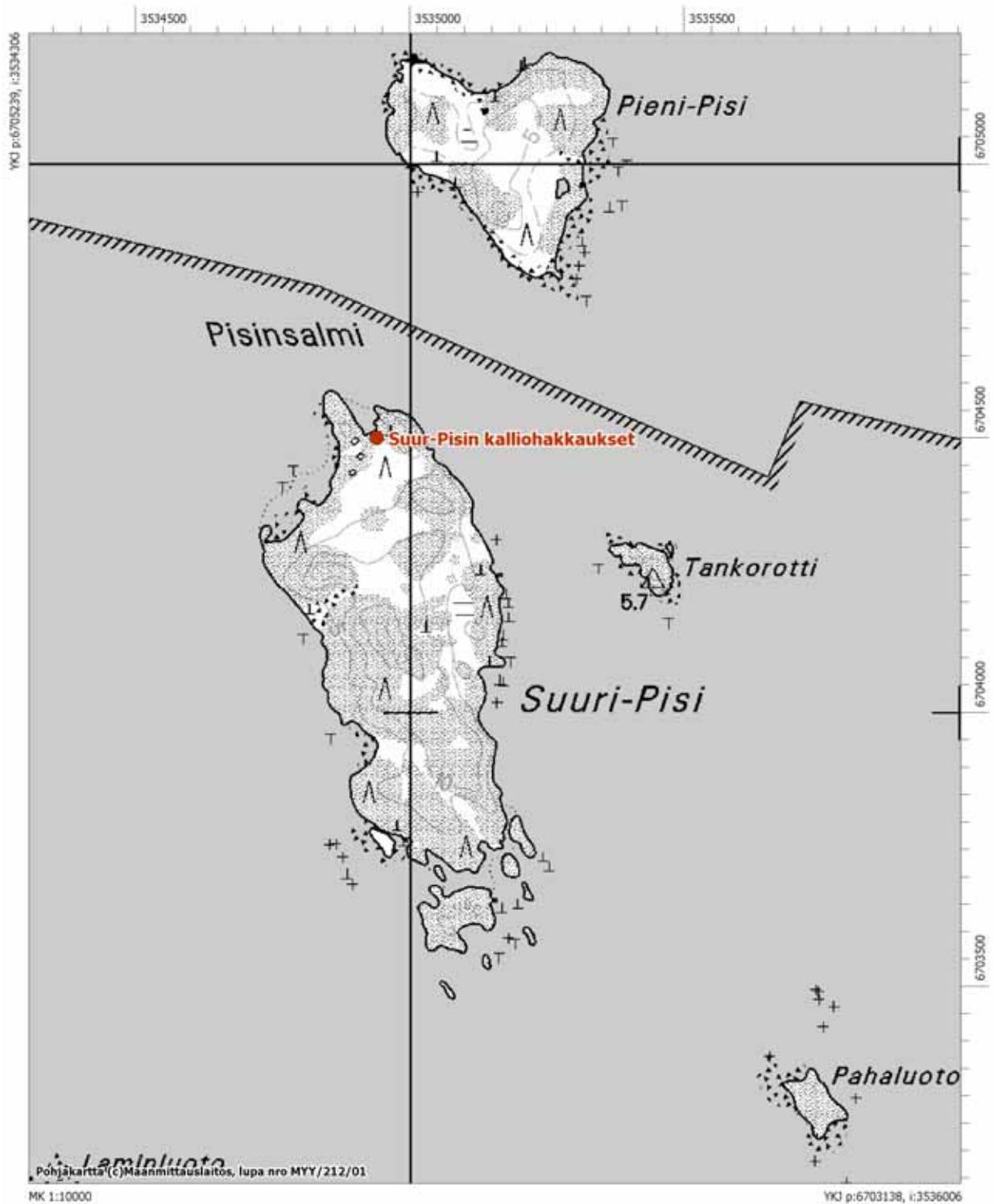
Digitaalikuvat: f. 59-60.

Kuvaus: Eerikkälän kylätontin itäpuolella, Eerikkälänvuori –nimisen kalliokohouman juurella, pienen kalliopaljastuman reunalla on suhteellisen nuorelta vaikuttava latomus, mahdollisesti rajamerkki. Rakenne on ladottu halkaisijaltaan 30–50 cm olevista luonnonkivistä ja on kooltaan noin 1,5–2 metriä.

Ks. peruskarttaote s. 26.

Suur-Pisin kalliohakkaukset

3041 12

5.2.11. Kattilainen 1	1000011334
Muinaisjäännöstyyppi:	puolustusvarustukset - kivivarustukset
Ajoitus:	uusi aika
Laji:	mahdollinen muinaisjäänös
Rauhoitusluokka:	-
Lukumäärä:	9
Yhtenäiskoordinaatit:	pkoo: 6717084, ikoo: 3521247, z: 15 m mpy (muinaisjäänösalueen keskipiste)
Peruskartta:	3042 07

Digitaalikuvat: f. 65-79.

Kuvaus: Kattilaisten kylän luoteispuolella, valtatiestä 7 noin 220 metriä etelään louhikkoisessa metsämaastossa on ainakin yhdeksän osin maakivien ja kallion varaan ladottua ellipsin, puolikaaren sekä L:n muotoista "suojaa". Rakenteet koostuvat halkaisijaltaan 30–50 cm olevista luonnonkivistä ja ovat kooltaan muutamia metrejä. Syntyjään virolahtelaisen Viljo Harjusen mukaan alueelle koottiin joukkoja viime sodan aikana. Kyseessä on siis mitä ilmeisimmin II maailmansodan aikainen armeijan harjoitus- ja/tai leirialue. Kohteesta ilmoittivat ja oppaana toimivat paikalliset Liisa Kuivanen ja Pasi Ehrola.

f. 77. Kattilainen 1, kivisuoja. 19.9.2007 J. Enqvist/Museovirasto, RHO .

5.2.12. Kirkonkylä Lintutorni 1000011335

Muinaisjäännöstyyppi: hautapaikat - joukkohaudat

Ajoitus: historiallinen

Laji: mahdollinen muinaisjäännös

Rauhoitusluokka: -

Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6711280, ikoo: 3539766
(Kolsin lintutornin koordinaatit)

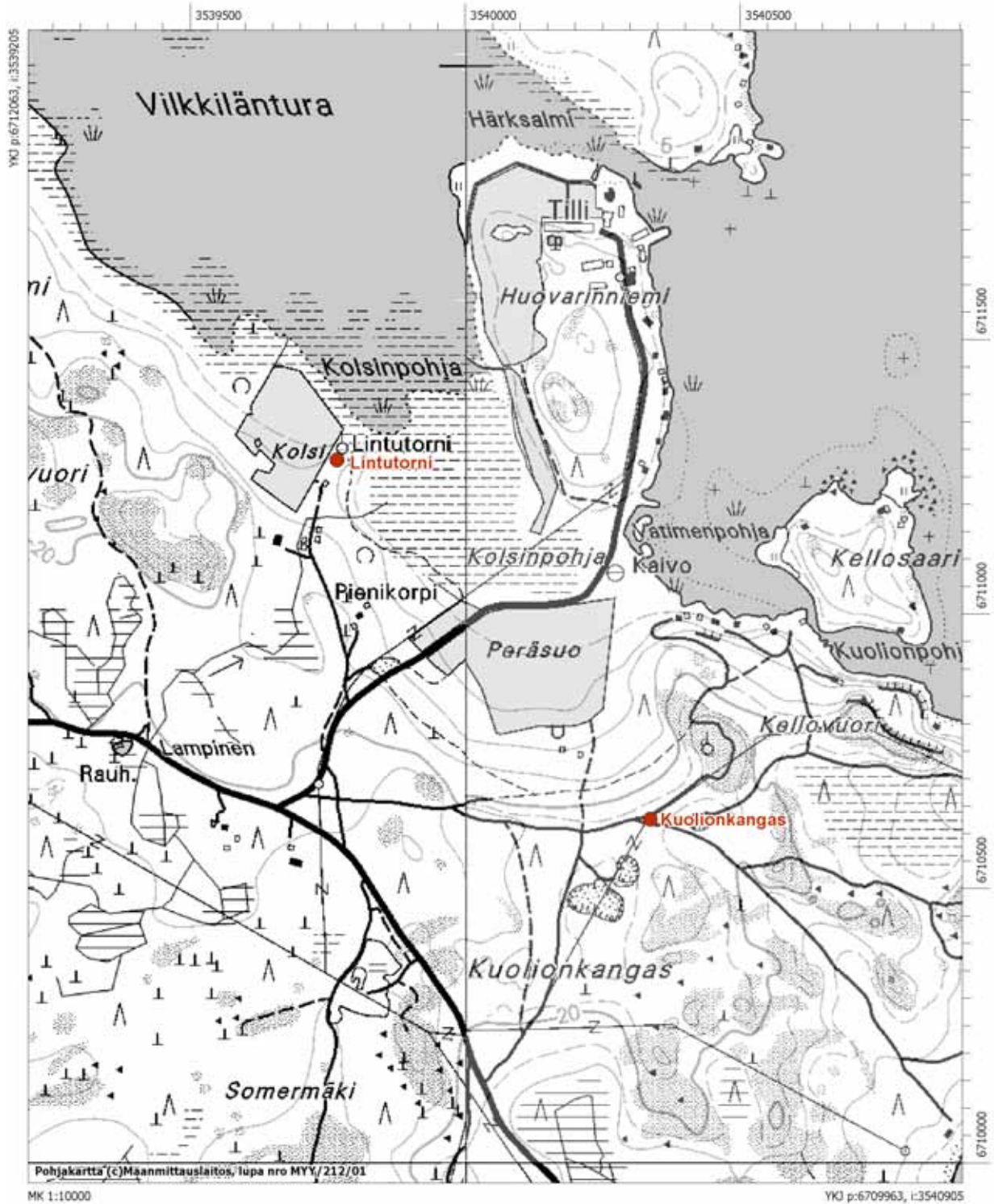
Peruskartta: 3044 01

Kuvaus: Paikallisen Esko Niskasen mukaan Virolahden kirkonkylän itäpuolella sijaitsevan Kolsin lintutornin eteläpuolella on "kasakoiden hauta" 1700-luvulta. Paikalta ei ilmeisesti ole konkreettisia havaintoja muinaisjäännöksestä.

Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kirkonkylä Lintutorni

3044 01

5.3. Uudenkaupungin rauhan rajakivet

5.3.1. Hurpun kivi 1000010752

Muinaisjäänöstyyppi: kivirakenteet - rajamerkit
Ajoitus: uusi aika
Laji: kiinteä muinaisjäänös
Rauhoitusluokka: 1
Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6709220, ikoo: 3540860
Peruskartta: 3043 02

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Mustavalkonegatiivit: f. 1111-1113 (RHOA)

Kuvaus: Hurpun raja-asehasta noin 250 metriä pohjoiseen, metsän ja rantakivikon rajalla sijaitsee "Hurpun kiveksi" kutsuttu Uudenkaupungin rauhan rajakivi. Noin 2 metriä korkean, kartiomaisen kiven itäisivulla on venäläisten risti ja vuosiluku 1722, länsisivulla on ruotsalaisten kruunu ja F-kirjain. Kivi on varustettu kotiseutulautakunnan toimesta kilvellä.

5.3.2. Heijarinkivi 1000010753

Muinaisjäänöstyyppi: kivirakenteet - rajamerkit
Ajoitus: uusi aika
Laji: kiinteä muinaisjäänös
Rauhoitusluokka: 1
Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6711380, ikoo: 3537340
Peruskartta: 3042 10

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Virolahden kirkonkylässä noin 650 metriä kirkosta luoteeseen sijaitsee "Heijarinkiveksi" kutsuttu Uudenkaupungin rauhan rajakivi. Noin 3 metriä korkean ja 6 metriä pitkän kiven koillisivulla on venäläisten hakkaus: ГРАH ja vuosiluku 1722. Ruotsalaisia hakkauksia ei ole.

5.3.3. Itäkivi 1000010754

Muinaisjäänöstyyppi: kivirakenteet - rajamerkit
Ajoitus: uusi aika
Laji: kiinteä muinaisjäänös
Rauhoitusluokka: 1

Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6711780, ikoo: 3538030

Peruskartta: 3042 10

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Mustavalkonegatiivit: f. 1114-1117 (RHOA)

Kuvaus: Virolahden kirkonkylässä noin 650 metriä kirkosta pohjoiseen, vetisellä niityllä sijaitsee "Itäkiveksi" kutsuttu Uudenkaupungin rauhan rajakivi. Noin 2,5 metriä korkean ja 6 metriä pitkän kiven eteläsivulla on venäläisten hakkaus: risti, ГРАH ja vuosiluku 1723 ГОД. Ruotsalaiset hakkaukset ovat kiven länsisivulla: kruunu ja F-kirjain. Kohde on merkitty peruskarttaan.

5.3.4. Everstienkivi 1000010755

Muinaisjäännöstyyppi: kivirakenteet - rajamerkit

Ajoitus: uusi aika

Laji: kiinteä muinajäännös

Rauhoitusluokka: 1

Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6712010, ikoo: 3537960

Peruskartta: 3042 10

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Mustavalkonegatiivit: f. 1121-1125 (RHOA)

Kuvaus: Virolahden kirkonkylässä noin 870 metriä kirkosta pohjoiseen, vetisen niityn luoteislaidalla sijaitsee "Everstienkiveksi" kutsuttu Uudenkaupungin rauhan rajakivi. Noin 1 x 2 x 2 metrin kokaisen kiven eteläsivulla on venäläisten hakkaus: kaksi ristiä, joista toisessa on vuosiluku 1723 ja toisessa 1727, ilmeisesti kyseisenä vuonna pidetyn maantarkastuksen eli revision muistoksi. Ruotsalaiset hakkaukset ovat kiven länsisivulla: kruunu ja F-kirjain. Kohde on merkitty peruskarttaan.

5.3.5. Alapihlajan kivi 1000010756

Muinajäännöstyyppi: kivirakenteet - rajamerkit

Ajoitus: uusi aika

Laji: kiinteä muinajäännös

Rauhoitusluokka: 1

Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6713020, ikoo: 3534600

Peruskartta: 3042 10

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Mustavalkonegatiivit: f. 1136-1138 (RHOA)

Kuvaus: Ala-Pihlajan kylässä, Porolahden pohjoisrannalla on Uudenkaupungin rauhan rajakivi. Noin 4 metriä korkean kallion länsisivulla noin 2-2,5 metrin korkeudessa on venäläisten hakkaus: ГPAH ja vuosiluku 1722. Ruotsalaisia hakkauksia ei ole.

Ks. peruskarttaote s. 81.

5.3.6. Sahantauksen kivi 1000010757

Muinaisjäänöstyyppi: kivirakenteet - rajamerkit
Ajoitus: uusi aika
Laji: kiinteä muinaisjäänös
Rauhoitusluokka: 1
Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6720280, ikoo: 3537280
Peruskartta: 3042 11

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Mustavalkonegatiivit: f. 1142-1143 (RHOA)

Kuvaus: Virojoen keskustan ja VT 7:n luoteispuolella, Säkjärventiestä noin 120 metriä itään, Virojen itärannalla tiheässä kuusikossa sijaitsee "Sahantauksenkiveksi" kutsuttu Uudenkaupungin rauhan rajakivi. Noin 1,5 x 2 x 2 metriä kokoisen kiven kaakkoisivulla on venäläisten hakkaus: ГPAH ja vuosiluku 1723. Ruotsalaiset hakkaukset ovat kiven luoteisivulla: heikosti erottuva kruunu ja F-kirjain.

5.3.7. Lepkankaan kivi 1000010758

Muinaisjäänöstyyppi: kivirakenteet - rajamerkit
Ajoitus: uusi aika
Laji: kiinteä muinaisjäänös
Rauhoitusluokka: 1
Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6721880, ikoo: 3536010
Peruskartta: 3042 11

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Tarkastus, J. Enqvist 2007

Mustavalkonegatiivit: f. 1139-1140 (RHOA)

Digitaalikuvat: f. 9-10.

Kuvaus: Virojoen keskustan ja VT 7:n luoteispuolella, Säkjärventiestä noin 70 metriä länteen sijaitsee "Lepkankaankiveksi" kutsuttu Uudenkaupungin rauhan rajakivi. Suuren siirtolohkareen kaakkoisivulla on venäläisten hakkaus: ГPAH ja vuosiluku 1722. Ruotsalaisia hakkauksia ei ole. Kohde on merkitty peruskarttaan.

5.3.8. Käyhkäntien kivi 1000010759

Muinaisjäännöstyyppi: kivirakenteet - rajamerkit
 Ajoitus: uusi aika
 Laji: kiinteä muinaisjäännös
 Rauhoitusluokka: 1
 Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6723090, ikoo: 3544210
 Peruskartta: 3044 10
 Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Tarkastus, J. Enqvist 2007

Mustavalkonegatiivit: f. 1152-1155 (RHOA)

Kuvaus: Vaalimaalta Kotolaan vievästä maantiestä noin 600 metriä koilliseen, metsätien ja polun risteyksessä sijaitsee "Käyhkäntien kiveksi" kutsuttu Uudenkaupungin rauhan rajakivi. Noin 1 x 8 x 4 metriä kokoisin kiven kaakkoissivulla ovat sekä venäläisten hakkaus: ГРАH ja vuosiluku 1722 että ruotsalaisten hakkaus: kruunu ja F-kirjain. Kohde on merkitty peruskarttaan.

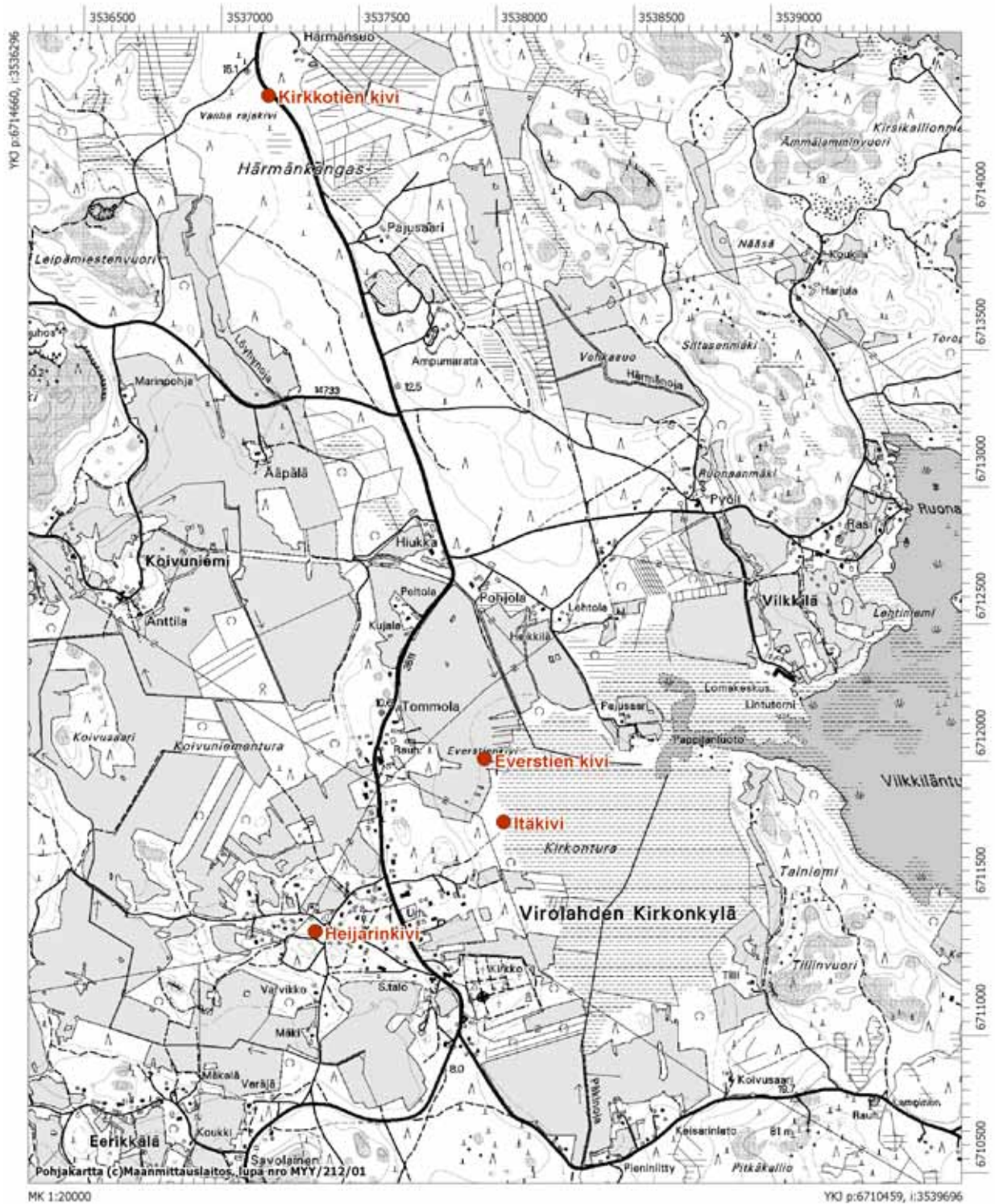
f. 10. Lepkankaan kivi, venäläinen hakkaus. 7.9.2007 J. Enqvist / Museovirasto, RHO .

f. 1. Käyhkäntien kivi, ruotsalainen hakkaus. 4.9.2007 J. Enqvist / Museovirasto, RHO.

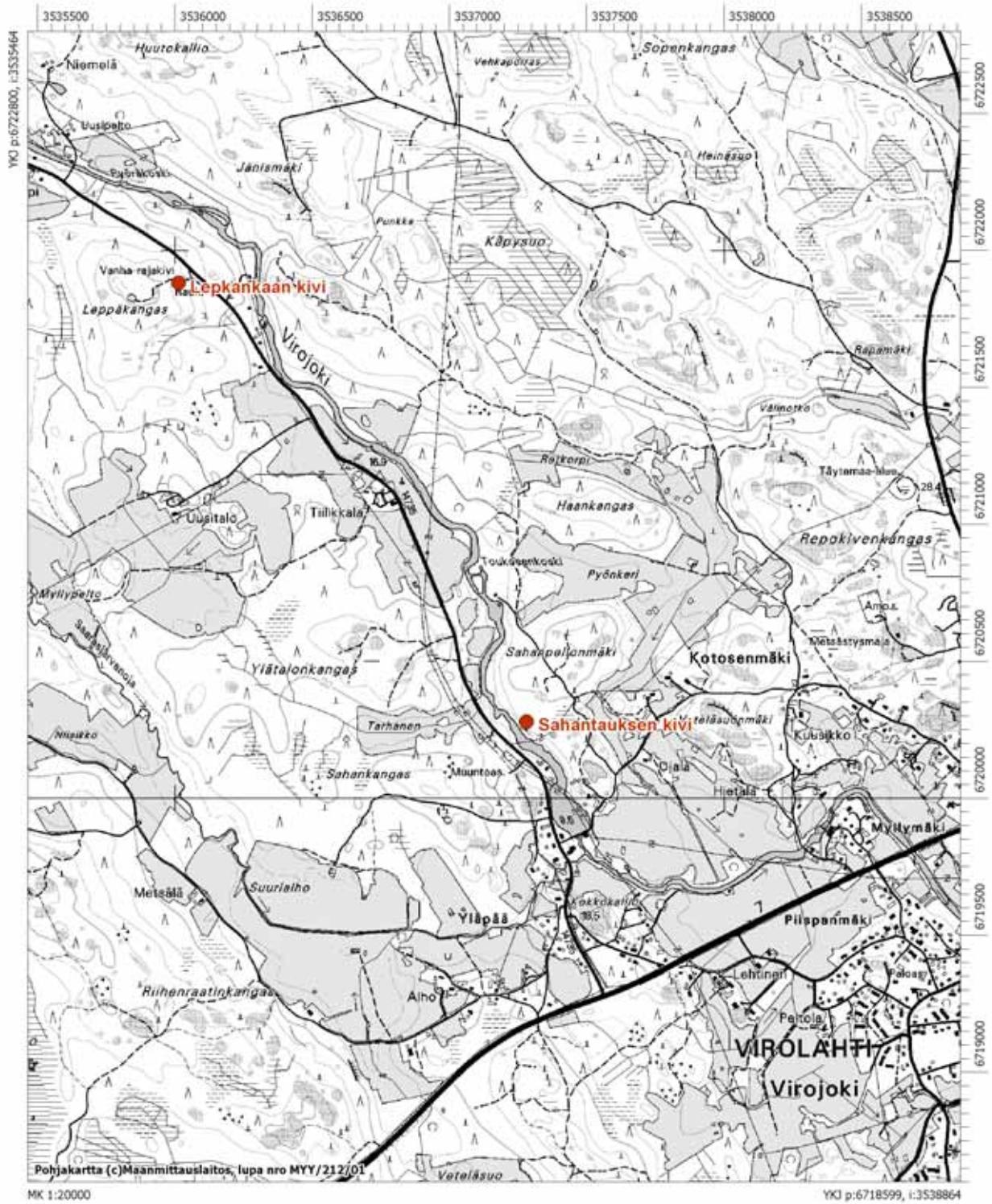
Heijärinkivi, Itäkivi, Everstien kivi ja Kirkkotien kivi

3042 10

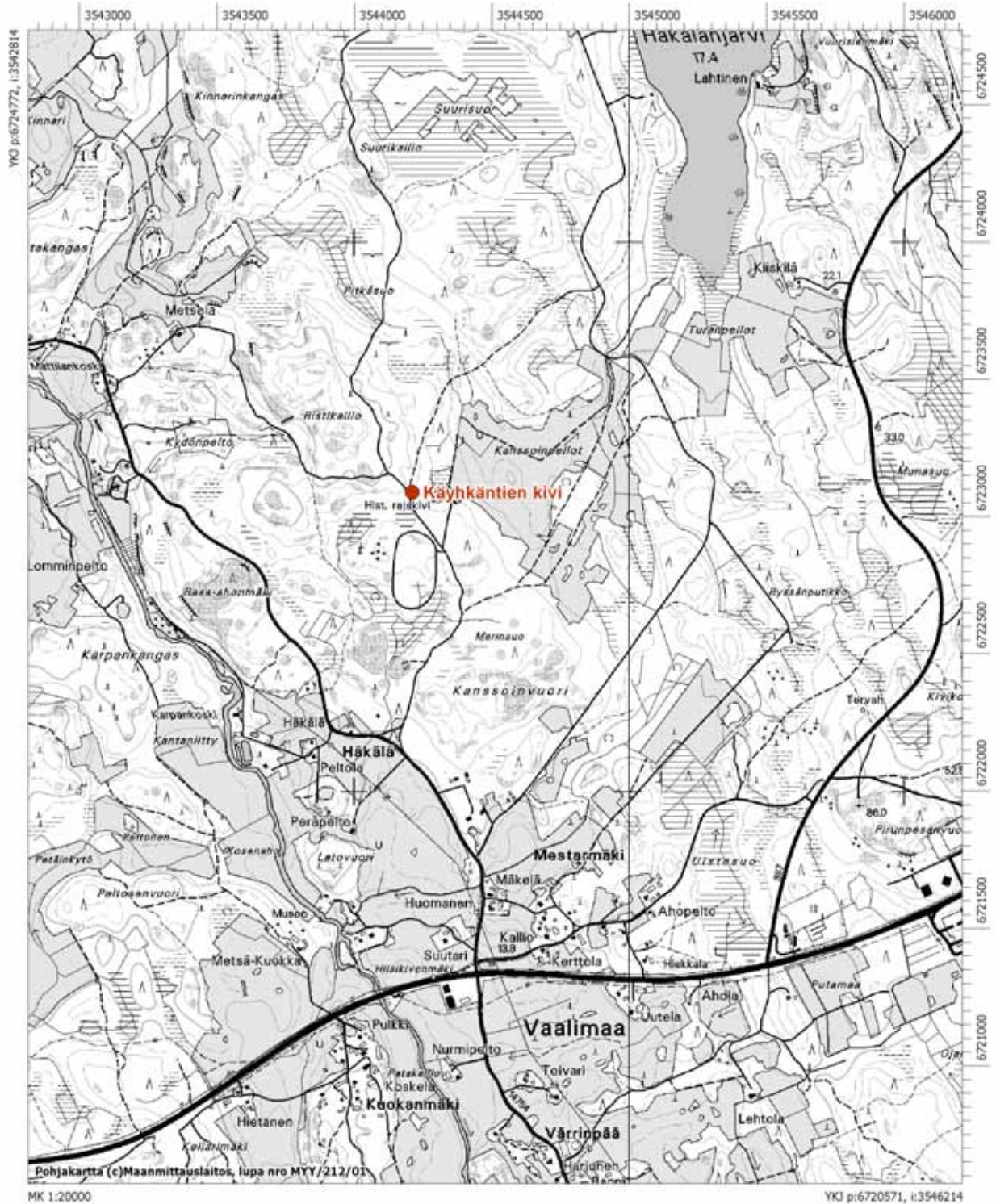
Lepkankaan kivi ja Sahantauksen kivi

3042 11

Käyhkäntien kivi

3044 10

5.4. Louhokset

Louhosten sijaintitiedot ja kuvaukset on määritelty Museoviraston rakennushistorian osaston arkistossa olevien tietojen perusteella. Vain muutama louhoskohde tarkastettiin maastossa.

5.4.1. Hämeenkyllän louhokset 100010781

Muinaisjäännöstyyppi: raaka-aineen hankintapaikat - louhokset

Lukumäärä: 12

Ajoitus: uusi aika

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Rauhoitusluokka: 2

Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6717734, ikoo: 3542513
(louhosalueen keskikoordinaatit)

Peruskartta: 3044 01

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Virojoen edustalta etelään avautuvan Rautalanselän koko itäinen ranta-alue Hämeenkyllän kohdalla ja siitä etelään voidaan katsoa yhtenäiseksi louhosalueeksi. Kivilouhosalue käsittää 12 virolahtelaisten ja venäläisten kivimiesten käyttämää louhospaikkaa eli *lomppkaa*, joiden käyttö ajoittuu 1800-luvun lopulle ja 1900-luvun alkuun.

Erilliskohteiksi voidaan määritellä seuraavat yksittäiset louhospaikat (koordinaatit viittaavat louhosalueiden keskipisteisiin):

Maunun lomppka (pkoo: 6716317, ikoo: 3542943) on pienehkö louhos noin 40 metriä rannasta. Työt louhoksella ovat alkaneet 1860-luvulla ja loppuneet 1904. Louhosta käytti ensin Joonas Dufva ja hänen jälkeensä Kristian Dufva. Kiveä vietiin Pietariin sekä raakana että puhtaaksi hakattuna. Louhoksen pohjoispuolella ollut hirsinen tuparakennus (Armas Penderin asunto) on siirretty Korpisaareen.

Männynrannan lomppka (pkoo: 6716443, ikoo: 3542895) ei ole varsinainen louhosalue, mutta paikalla on kolmen lastauslaiturin rauniot.

Kärsän louhos (pkoo: 6717321, ikoo: 3542665) on vanha louhosalue, jossa louhinta on tapahtunut vakokiilausmenetelmällä. Alue on ilmeisesti ollut vain venäläisten työmaana 1800-luvun alussa. Hylkykivistä on tehty kiilakiviä v. 1911–17.

Lentämän louhoksella (pkoo: 6716783, ikoo: 3542862) työt on todennäköisesti aloitettu venäläisten toimesta; ensimmäinen virolahtelainen louhija oli Anton Ahola. Louhintamenetelmänä on käytetty sekä vakokiilausta että porausta. Louhosalueella on myös kiilakivipinoja ja kohden lastauslaiturin rauniot.

Pakkalan louhos (pkoo: 6717541, ikoo: 3542548) oli ainakin Anton ja Taneli Aholan käytössä 1800-luvun jälkipuoliskolla. Itä-Suomen Graniitti Oy vuokrasi louhosalueen Ahokkaan talolta v. 1902. Sen toiminta päättyi konkurssiin v. 1913. Louhoksella käytettiin viime vaiheessa höyryvoimaa. Lastauslaitureita on ollut kaksi, ja varsinaisen louhoksen pohjoispuolella on toinen pienempi louhos.

Aholoiden louhos (pkoo: 6717692, ikoo: 3542527) oli kaksiosainen louhos, jossa työt on aloitettu noin v. 1880–90 ja lopetettu v. 1902–13. Louhoksen on ilmeisesti perustanut Anton Ahola, ja hän on myös louhoksen ainoa käyttäjä. Rannalla on ollut kaksi lastauslaituria.

Hämeenkylässä pieni louhos (pkoo: 6717839, ikoo: 3542451) on aivan rannassa ollut pieni ja vanhahko louhos, joka oli mahdollisesti venäläisten käytössä. Paikalla on ollut myös kahden lastauslaiturin rauniot.

Kristian Dufvan louhos (pkoo: 6717955, ikoo: 3542402) on Kristian Dufvan perustama louhos, joka oli viimeksi käytössä v. 1925. Kivi irrotettiin yksinomaan poraamalla. Louhoksella oli lisäksi mm. höyrykone ja sepelimitys ja kaksi lastauslaituria. Myöhemmin louhosta käytti Itä-Suomen Graniitti Oy.

Joonas Dufvan louhos (pkoo: 6718131, ikoo: 3542335) oli toiminnassa v. 1852–92. Alkuaikoina käytössä oli vakokiilausmenetelmä. Kiveä vietiin mm. Nevan rantakiveyksiin.

Leikonkallion louhosta (pkoo: 6718275, ikoo: 3542218) on käyttänyt ainoastaan Santeri Louhisto, noin vuonna 1913.

Porukkalompka (pkoo: 6718409, ikoo: 3542169) oli Juho Kiiskin v. 1909 perustama osuusliikemuotoinen louhos, joka lopetti toimintansa 1912. Lastauslaiturin paikka on hyvin vanha; sitä käyttivät Virolahden sahat vientisatamanaan.

Reinon lompka (pkoo: 6718532, ikoo: 3542186) oli kaksiosainen vanha louhos, joka on saattanut olla käytössä jo 1700-luvun lopulla.

5.4.2. Hakiavanniemen louhokset 1000010783

<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	raaka-aineen hankintapaikat - louhokset
<i>Ajoitus:</i>	uusi aika
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaijännös
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	pkoo: 6715941, ikoo: 3542736 (louhosalueen keskikoordinaatit)
<i>Peruskartta:</i>	3044 01

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Virojoen edustalta etelään avautuvaan Rautalanselkään pistävällä Hakiavanniemellä on useita pienehköjä louhoksia. Niemeä voidaan pitää yhtenäisenä louhosalueena sen kapeimmalta kohdalta länteen olevalta noin 5 ha:n alalta. Louhinnan niemellä on todennäköisesti aloittanut Juho Tavast 1850-luvun loppupuolella, ja paikkakuntalaiset (mm. Martti Kyckling, Anton ja Taneli Ahola) jatkoivat louhintaa vuoteen 1917 asti. Hakiavanniemen kivi oli suhteellisen huonolaatuista ja helposti rapautuvaa. Sitä käytettiin pääasiassa kiilakivenä mm. Kronstedtin telakalla. Lastauslaitureita oli niemen pohjoisrannalla kuusi ja etelärannalla ainakin neljä.

5.4.3. Korpisaaren louhokset 1000010784

Muinaisjäännöstyyppi: raaka-aineen hankintapaikat - louhokset

Ajoitus: uusi aika

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Rauhoitusluokka: 2

Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6718141, ikoo: 3541532
(louhosalueen/saaren keskikoordinaatit)

Peruskartta: 3044 01

Tutkimukset: Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Tarkastus, J. Enqvist 2007

Digitaalikuvat: f. 11-20.

Kuvaus: Virojoen edustalla oleva Korpisaari on kauttaaltaan louhosalueiden rikkoma. Saaren lukuisista louhospaikoista vanhimmat ovat todennäköisesti venäläisiä vankityömaita 1700-luvun alkupuolelta (Raunio 1965). 1830–40 -luvulla vankityömaa oli jo muutettu Venäjän valtion paikalliseksi työmaaksi. Vuonna 1855 Englannin laivasto upotti 30 parkkaa Korpisaaren pohjoispuolella. 1900-luvun alussa Martti Kyckling louhi saaren pohjoispäätä. Osa kivistä hakattiin "puhtaaksi", osa kuljetettiin kiilakiveksi Kronstadtin telakalle. Myös Santeri Louhista on lyhyen aikaa ottanut sepeliä saaresta.

Louhosalueita on kaikkialla saaren rannoilla. Pohjoispäätä lukuun ottamatta kiveä on louhittu lähes yksinomaan vakokiilamenetelmällä. Erityisesti saaren lounaispään louhokset ovat näyttäviä, lohkottujen kallioseinämien ollessa yli 10 metriä korkeita. Saarella on myös ollut useita rakennuksia, joiden pohjia on edelleen näkyvissä. Perimätiedon mukaan saarella on venäläisten vankikasarmien lisäksi ollut myös kirkko. Myöhemmin Korpisaarella oli Hämeenkylässä työkentelevien asuntoja.

f.18-19 Korpisaaren louhokset, jätekiveä louhosalueella. 11.9.2007 J. Enqvist/Museovirasto, RHO.

5.4.4. Tinkasen louhos 1000010803

<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	raaka-aineen hankintapaikat - louhokset
<i>Ajoitus:</i>	uusi aika
<i>Laji:</i>	kiinteä muinajäännös
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	pkoo: 6710510, ikoo: 3528352 (louhosalueen keskikoordinaatit)
<i>Peruskartta:</i>	3042 07

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Tinkasen louhos on sijainnut Hinkkajärvestä Klamilanlahteen laskevan Päkinojan itärannalla. Virolahden Hämeenkyän työosuuskunta louhi Tinkasen kallioita Kiviliike Zimmermannin laskuun noin vuonna 1910. Samana vuonna ilmestyneessä lehti uutisessa kerrotaan, että työosuuskunnan tehtävänä oli irrottaa kivi ja venäjältä saapuvien noin 50 kivimiehen tehtävänä oli hakata kappaleet sileiksi. Kiveä käytettiin Pietarin Nevansiltaan. Kivi lastattiin noin kilometrin päässä louhoksesta olevien Souvion ja Tervasaaren rannoilta.

5.4.5. Tuntinniemen louhos 1000010804

<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	raaka-aineen hankintapaikat - louhokset
<i>Ajoitus:</i>	uusi aika
<i>Laji:</i>	kiinteä muinajäännös
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	pkoo: 6717585, ikoo: 3539821 (louhosalueen keskikoordinaatit)
<i>Peruskartta:</i>	3042 10

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Tuntinniemen louhos sijaitsee Virojoen edustalta etelään avautuvan Rautalanselän länsirannalla Hevonniemen ja Pyterlahden louhosten lounaispuolella. Louhosalue käsittää Tuntinniemen kärjestä noin 200 metriä pitkän ja 25 metriä leveän alueen.

5.4.6. Hepokallion ja Kirskallionniemen väliset louhokset 1000010805

<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	raaka-aineen hankintapaikat - louhokset
<i>Ajoitus:</i>	uusi aika
<i>Laji:</i>	kiinteä muinajäännös
<i>Lukumäärä:</i>	5
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	pkoo: 6715935, ikoo: 3539760

(louhosalueen keskikoordinaatit)

Peruskartta: 3042 10

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Tarkastus, J. Enqvist 2007

Digitaalikuvat: f. 87-89

Kuvaus: Virojoen edustalta etelään aukeavan Rautalanselän länsirannalla, Hepokallion ja Kirskallionniemen välissä on viisi pientä louhosaluetta eli *lompkaa*, jotka ovat olleet käytössä 1700-luvun lopulta 1900-luvun alkuun.

Erilliskohteiksi voidaan määritellä seuraavat yksittäiset louhospaikat (koordinaatit louhosalueiden keskipisteistä):

Santaniemen etulompka (pkoo: 6716513, ikoo: 3539517) sijaitsee noin 1,3 km Pyterlahden louhoksesta lounaaseen. Louhoksen on todennäköisesti perustanut Timofei Semeonowitsh Lukianof ("Pissari") noin v. 1890. Hän lopetti louhoksen käytön noin v. 1912, jonka jälkeen Martti Kyckling teetätti louhoksen hylkykivistä sepeliä noin vuoteen 1914. Kivi irrotettiin poraamalla. Lompkan lastauslaituri oli Virolahden pisimpiä ellei pisin; samaa laituria käytti myös Santaniemen eteläpuolella oleva Hopialompka. Rannansuuntaisesti kulki pitkä kuljetusrata. "Pissari" rakennutti myös Siipioravanvuoren pohjoisrinnettä seuraavan tien louhokselleen. 1900-luvun alussa louhoksella työskenteli noin 15 miestä ja toistakymmentä naista, etupäässä venäläisiä. Louhoksen konttorirakennus oli jäljellä vielä 1980-luvulla. Lisäksi paikalla oli kaksi asuinrakennusta työmiehiä varten, paja, sysikoppi ja hirsinen varastorakennus.

Hopialompka (pkoo: 6716336, ikoo: 3539581) oli myös Timofei Lukianofin aloittama 1890-luvulla. Työt loppuivat noin vuonna 1900, jonka jälkeen Martti Kyckling teetti hylkykivistä sepeliä. Paikalla on jäljellä valmiiksi pinottua kiilakiveä.

Rivilompka (pkoo: 6716037, ikoo: 3539740) oli myös Lukianoffin perustama. Louhoksella oli oma noin 100 metriä pitkä lastauslaituri, varastorakennus ja paja.

Relovan (Artsinan) lompka (pkoo: 6715775, ikoo: 3539766) on todennäköisesti ollut käytössä 1800-luvun alkuvuosikymmeninä. Kivi irrotettiin vakokiilamenetelmällä. Noin 100 metriä pitkä lastauslaituri on ollut louhoksen pohjoisosassa olevassa niemessä. Laiturin rakensi uudelleen Martti Kyckling 1912–14, hyödyntäessään louhoksen hylkykiviä.

Ryöväriemmen louhos (pkoo: 6715260, ikoo: 3539624) on pieni louhos, jota on ilmeisesti hyödynnetty kahteen otteeseen 1700-luvulla ja 1880-luvulla (Raunio 1965). Kiven irrotuksessa käytettiin vakokiilamenetelmän lisäksi myös porausta. Paikalla on ollut kaksi lastauslaituria.

5.4.7. Varpusaaren louhokset 1000010806

Muinaisjäännöstyyppi: raaka-aineen hankintapaikat - louhokset

Ajoitus: uusi aika

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Rauhoitusluokka: 2

Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6716216, ikoo: 3542149

(louhosalueen keskikoordinaatit)

Peruskartta: 3044 01

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Virojoen edustalla olevan Varpusaaren eteläinen osa on lähes yhtenäistä louhosaluetta. Vanhimmat louhoksista ovat 1700-luvulta ja todennäköisesti vankityömaita (Raunio 1965). Kivi on Varpusaassa irrotettu lähes yksinomaan vakokiilausmenetelmällä, joskin joitakin porausjälkiä on myös havaittavissa.

Itä-Suomen Graniitti Oy perusti vuonna 1902 suuremman louhoksen Varpusaarelle, mutta yhtiö lopetti toimintansa vararikoon vuonna 1913. Varpusaarella työskenneltiin lähes ympärivuotisesti. Louhoksesta toimitettiin lähinnä sepelikiveä Pietariin, mutta myös esim. muuri- ja laivanaluskiiviä Kronstadtin telakalle. Louhoksen eteläpuolella sijaitsi kaksi hirsistä rakennusta, konttori ja työmiesten asuinrakennus. Lastauslaitureita on saaren rannoilla ollut ainakin 7-8.

5.4.8. Karhusaaren louhos 1000010921

Muinaisjäännöstyyppi: raaka-aineen hankintapaikat - louhokset

Ajoitus: uusi aika

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Rauhoitusluokka: 2

Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6715023, ikoo: 3539970

(louhosalueen/saaren keskikoordinaatit)

Peruskartta: 3044 01

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Virojoen edustalta etelään aukeavaan Rautalanselkään pistävän Hailniemen pohjoispuolella on pieni Karhusaari, jota on louhittu kahdessa eri vaiheessa. Saaren etelä- ja itärannoilta kivet on irrotettu ja pienennetty vakokiilausmenetelmällä, mahdollisesti jo 1700-luvun puolivälissä (Raunio 1965). Pohjois- ja länsirannoilla kiveä on irrotettu poraamalla, ilmeisesti vuosien 1860–80 tienoilla. Vuosina 1911–12 saaren hylkykivistä tehtiin sepeliä, jota laivattiin Pietariin. Lastauspaikkoja on saaren rannoilla ollut ainakin kuusi.

5.4.9. Kormusaaren louhos 1000010922

Muinaisjäännöstyyppi: raaka-aineen hankintapaikat - louhokset

Ajoitus: uusi aika

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Rauhoitusluokka: 2

Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6713924, ikoo: 3540391

(louhosalueen/saaren keskikoordinaatit)

Peruskartta: 3044 01

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Tarkastus, J. Enqvist 2007

Digitaalikuvat: f. 21-27

Kuvaus: Virojoen edustalta etelään aukeavaan Rautalanselkään pistävän Hailniemen pohjoispuolella on pieni Kormusaari, jonka kallioista on kiveä louhittu paikoin yli kolme metriä paksu kerros. Louhinta on työmenetelmistä päätellen alkanut vankityönä 1700-luvun alussa ja päättynyt 1800-luvun alkupuolella (Raunio 1965). Vuosina 1911–12 saaren hylkykivistä tehtiin sepeliä Kronstadtin telakan tarpeisiin. Saaren länsirannalla on useita rakennuksen paikkoihin viittaavia kumpareita.

f.21 Kormusaaren louhos, vakokiilamenetelmän jälkiä rantakalliossa. 11.9.2007 J.Enqvist/Museovirasto, RHO.

5.4.10. Kinttukallion kivilouhimo 1000010923

Muinaisjäännöstyyppi: raaka-aineen hankintapaikat - louhokset

Ajoitus: uusi aika

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Rauhoitusluokka: 2

Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6708450, ikoo: 3522733

(louhosalueen keskikoordinaatit)

Peruskartta: 3041 09

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin

yhteydessä.

Kuvaus: 1800-luvulla toiminut Kinttukallion kivilouhimo sijaitsee Sydänkylän lounaispuolella, aivan Virolahden ja Haminan rajan tuntumassa, Kinttukallio –nimisen kalliopaljastuman etelärinteellä. Kiveä on irrotettu pääasiassa meislaamalla ja kiiloilla Pietariin vietäväksi.

5.4.11. Ruissaaren louhokset 100010924

Muinaisjäännöstyyppi: raaka-aineen hankintapaikat - louhokset

Ajoitus: uusi aika

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Rauhoitusluokka: 2

Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6704687, ikoo: 3529415
(louhosalueen keskikoordinaatit)

Peruskartta: 3041 09

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Virolahden lounaisosassa, Sydänkylän edustalla sijaitsevassa Ruissaassa on 1800-luvulla toimineita louhoksia, joista louhittua kiveä kuljetettiin Pietariin. Saaren koillis- ja lounaisrannoilta on irrotettu kiveä pääasiassa meislaamalla ja kiiloilla. Louhoksilla on edelleen havaittavissa louhintamenetelmiin liittyvien, kesken jääneiden työvaiheiden jälkiä.

5.4.12. Hailniemen louhosalue 100010929

Muinaisjäännöstyyppi: raaka-aineen hankintapaikat - louhokset

Ajoitus: uusi aika

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Lukumääräi: 3

Rauhoitusluokka: 2

Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6713122, ikoo: 3540446
(louhosalueen keskikoordinaatit)

Peruskartta: 3044 01

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Virojoen edustalta etelään aukeavaan Rautalanselkään pistävän Hailniemen louhosalue on ollut käytössä 1700-luvulta 1900-luvulle. Erilliskohteiksi voidaan määritellä seuraavat yksittäiset louhospaikat (koordinaatit louhosalueiden keskipisteistä):

Toropovan vuoren louhokset (pkoo: 6713530, ikoo: 3539957) ovat levittäytyneet Hailniemen luoteiskulmassa olevan kalliokouhومان rinteille. Louhoksilla on käytetty etupäässä vakokiilamenetelmää, ja ne ovat olleet ilmeisesti Hailniemen vankileirin käytössä vielä 1800-luvun jälkipuoliskolla (Raunio 1965). Vuoren itäpuolella olevalta laakealta kalliolta on myös laajalta alalta irrotettu pintakiveä paikoin jopa 2–3 metrin paksuudelta. Vakokiilauksen

jälkien lisäksi havaittavissa on jonkin verran ohuen poran jälkiä. Pohjoisrannalla on ainakin yhden lastauslaiturin ja kivikarsinan rauniot.

Hailniemen vankileirialue (pkoo: 6713194, ikoo: 3540380) on noin 4 hehtaarin kokoinen alue Hailniemen keskellä kulkevan tien eteläpuolella. Alueen keskellä on sileään kallioon hakattuina kolme aurinkokelloa, joiden lähellä on kaksi halkaisijaltaan noin 10 cm:n kokoista poranreikää. Poranreikien on arveltu olevan piiskaustolppien paikkoja (Raunio 1965). Vankileirin lähistöllä on rakennusten pohjia ja ainakin 28 pientä kivikarsinaa (työläisten asuntojen pohjia?). Alueella on myös kaivantoja, jotka saattavat olla vanhojen puolustusvarustusten jäännöksiä. Kiveä on leiriä ympäröivistä kallioista irrotettu lähes yksinomaan vakokiilamenetelmällä, mutta joitakin paksun poran jälkiä on havaittavissa. Irrotettu kivi on ilmeisesti kuljetettu ns. Pitkänristanassa olleen lastauslaiturin kautta. Vankityömaa on toiminut ainakin koko 1700-luvun (Raunio 1965). Hailniemen pohjoispuolella olevalla pienellä Katajaluodolla on perimätiedon mukaan ollut "venäläisten hautausmaa".

Itä-Suomen Graniitti Oy:n louhos (pkoo: 6712538, ikoo: 3541089) on aivan Hailniemen kaakkoiskärjessä ollut pienehkö louhos, joka oli käytössä noin 1902–13. Louhittu kivi kuljetettiin rataa myöten lastauslaiturille, jonka päässä oli "nostoraana".

5.4.13. Sumarinsaaren louhokset 100010935

Muinaisjäännöstyyppi: raaka-aineen hankintapaikat - louhokset

Ajoitus: uusi aika

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Rauhoitusluokka: 2

Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6712493, ikoo: 3539979

(louhosalueen keskikoordinaatit)

Peruskartta: 3044 01

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Vilkkilän kylän edustalla Ruonaanlahdessa olevan Sumarinsaaren kivilouhoksia pidetään Virolahden vanhimpiin kuuluvina (Raunio 1965). Kiveä on louhittu mahdollisesti vankityövoimalla jo 1700-luvun alussa. Vankityövoimaan viittaavat saarella havaitut kivikarsinat, jotka ovat ilmeisesti työläisten asumusten pohjia. Perimätiedon mukaan saarella työskenteli 1800-luvulla paljon aunuksilaisia. 1800-luvun puolivälissä Sumarilla pitivät louhospaikkaa eli *lompkaa* Vilkin veljekset ja Matti Nakari. Heidän jälkeensä 1860–70 -luvulla saarelta louhi kiveä Anton Kiiski. Louhimismenetelminä on käytetty sekä vakokiilausta että porausta. Lastauslaitureita kuljetusratoineen on ollut ainakin Saunaniemen salmessa ja saaren itärannalla. Saarella on louhimisjälkien ohella useita rakennusten pohjia, esim. Saunaniemellä on 3–4 rakennuspohjan rivi. Saaren korkeimmalla kohdalla on perimätiedon mukaan ollut kirkko.

5.4.14. Kirskallionniemen louhokset 1000010940

Muinaisjäänöstyyppi: raaka-aineen hankintapaikat - louhokset

Ajoitus: uusi aika

Lukumääräi: 2

Laji: kiinteä muinajäänös

Rauhoitusluokka: 2

Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6714288, ikoo: 3539854
(louhosalueen keskikoordinaatit)

Peruskartta: 3044 01

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Virojoen edustalta etelään aukeavaan Rautalanselkään pistävän Kirskallionniemen louhosalue on ollut käytössä 1700-luvulta vuoteen 1913. Erilliskohteiksi voidaan määritellä seuraavat louhospaikat (koordinaatit louhosalueiden keskipisteistä):

Kangasaluksen louhokset (pkoo: 6714446, ikoo: 3539693) on koko Kirskallionniemen pohjoisrannan käsittävä louhosalue. Rannalla on jälkiä kahdesta lastauslaiturista, joista toinen on ollut noin 40 metriä pitkä. Pitkin rantaa on kulkenut noin 100 metriä pitkä kuljetusrata, jonka varrella on paljon hylkykiveä. Kivi on irrotettu lähes yksinomaan vakokiilamenetelmää käyttäen. Louhosaluetta on pidetty Virolahden vanhimpiin kuuluvana, töiden on oletettu alkaneen paikalla jo vuoden 1710 tienoilla (Raunio 1965). Viimeksi louhosta on käyttänyt Itä-Suomen Graniitti Oy, jonka toiminta loppui 1913. Lännenpuoleinen lopetusseinä on kauttaaltaan yli neljä metriä korkea.

Kirskallionniemen louhokset (pkoo: 6714094, ikoo: 3539915) ovat niemen kärjessä olevat kolme suurta louhospaikkaa. Vanhimmat niemen kärjen louhoksista on otettu käyttöön ilmeisesti 1800-luvun alkupuolella. Kiveä on louhittu käyttäen pätikkäistä vakokiilamenetelmää. Suurin osa louhoksista on kuitenkin Joonas Dufvan aloittamia 1800-luvun jälkipuoliskolla. Alueelta louhittiin jonkin verran kiveä vielä 1917. Rannalla on jälkiä useista lastauslaitureista.

5.4.15. Sittasaaren louhos 1000010941

Muinaisjäänöstyyppi: raaka-aineen hankintapaikat - louhokset

Ajoitus: uusi aika

Laji: kiinteä muinajäänös

Rauhoitusluokka: 2

Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6718243, ikoo: 3540585
(louhosalueen/saaren keskikoordinaatit)

Peruskartta: 3044 01

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Virojoen edustalla sijaitsevan Sittasaaren eli Huvisaaren kuuden hehtaarin pinta-alasta on noin neljän hehtaarin laajuista aluetta louhittu 1700-luvun alusta 1900-luvun alkuun. Louhinta on alkanut Venäjän valtion vankityömaan toimesta 1710-luvulla (Raunio 1965). Vankityömaa lakkautettiin vuosien 1860–70 tienoilla, ja sen jälkeen saarella oli joko Venäjän valtion tai venäläisten urakoitsijoiden palkkatyömaita. 1900-luvun alussa (1911–16?) Martti Kyckling louhi saarta ja kuljetti mm. kiilakiveä Kronstadtin kuivatelakalle. Kiveä on lastattu laivoihin ainakin 17 eri paikasta.

Sittasaaren pitkä louhintahistoria on jättänyt monia erilaisista louhintatavoista kertovia jälkiä, joiden lisäksi saarella on lukuisia rakennusten pohjia. Saaren kaakkoisrannassa on ollut useita suuria rakennuksia; etelärannalla on pienehköjen asumusten pohjia. Vielä 1800-luvun jälkipuoliskolla saarella oli myös pieni kirkko. Perimätiedon mukaan vankityömaan hautausmaa oli Sittasaaren luoteispuolella olevalla pienellä Spitali –nimisellä saarella.

5.4.16. Vanhasaaren louhos 1000010959

Muinaisjäännöstyyppi: raaka-aineen hankintapaikat - louhokset

Ajoitus: uusi aika

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Rauhoitusluokka: 2

Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6707158, ikoo: 3541630
(louhosalueen keskikoordinaatit)

Peruskartta: 3043 03

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Virolahden kaakkoisosassa, rajavyöhykkeellä sijaitsevan Vanhasaaren eteläpäässä on 1800-luvun ensimmäisellä puoliskolla käytössä ollut louhos (Raunio 1965). Kivi on irrotettu kalliosta poraamalla ja pienennetty vakokiilamenetelmällä.

5.4.17. Santion louhos 1000010961

Muinaisjäännöstyyppi: raaka-aineen hankintapaikat - louhokset

Ajoitus: uusi aika

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Rauhoitusluokka: 2

Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6705426, ikoo: 3540167
(louhosalueen keskikoordinaatit)

Peruskartta: 3043 03

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Tarkastus, J. Enqvist 2007.

Digitaalikuvat: f. 36-38

Kuvaus: Virolahden kaakkoisosassa, rajavyöhykkeellä sijaitsevan Santion saaren eteläpäässä on pienehkö louhosalue, joka on todennäköisesti ollut käytössä 1800-luvun puolivälissä (Raunio 1965). Kivi on irrotettu kallioista poraamalla, paikalla on edelleen kiilakiviä kasoissa.

5.4.18. Tuuholman louhos 1000010962

Muinaisjäänöstyyppi: raaka-aineen hankintapaikat - *louhokset*
Ajoitus: uusi aika
Laji: kiinteä muinaisjäänös
Rauhoitusluokka: 2
Yhtenäiskoordinaatit: *pkoo: 6711066, ikoo: 3541528*
 (louhosalueen keskikoordinaatit)
Peruskartta: 3044 01

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Tarkastus, J. Enqvist 2007.

Kuvaus: Virolahden kaakkoisosassa, rajavyöhykkeellä sijaitsevan Tuuholman saaren koillisrannalla on pieni louhos, joka on ollut käytössä vain pari vuotta, ilmeisesti 1820-luvulla (Raunio 1965). Kiveä on louhittu sekä vakokiilamenetelmällä että poraamalla. Vanhan perimätiedon mukaan Tuuholman kallioista louhittiin kaksi suurta kivilohkareta, jotka oli tarkoitettu Kazanin tuomiokirkon edustalle pystytettäväksi apostolien Pietari ja Paavali patsaiksi. Kivet raakahakattiin saarella valmiiksi. Pietari saatiin Pietariin asti, mutta Paavali putosi lastattaessa laiturilta veteen. Vuonna 1911 keisari Nikolain viettäessä kesää Tuuholman saarella patsas nostettiin ylös (kaula tosin katkesi) ja kuljetettiin Pietariin.

5.4.19. Ukkosaaren louhos 1000010965

Muinaisjäänöstyyppi: raaka-aineen hankintapaikat - *louhokset*
Ajoitus: uusi aika
Laji: kiinteä muinaisjäänös
Rauhoitusluokka: 2
Yhtenäiskoordinaatit: *pkoo: 6718876, ikoo: 3540410*
 (louhosalueen keskikoordinaatit)
Peruskartta: 3044 01

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Virojoen edustalla sijaitsevan Ukkosaaren niemi on lähes yhtenäistä louhosaluetta. Kiveä on etupäässä louhittu vakokiilamenetelmällä, mutta myös katkovakousta on käytetty. Kiveä on otettu myös suurista irtokivistä. Louhosalueella on kohta, jossa kiveä in irrotettu ohuilla porilla. Tämä on todennäköisesti Martti Kenraalin käyttämä louhos noin vuodelta 1910. Kivi on lastattu kuljetettavaksi niemen eteläkärjessä olleesta laiturista. (Raunio 1965.)

Ukkosaaren huviloita rakennettaessa löytyi Erkki Tervon ja Jaakko Kotosen rakennusten läheltä hiekasta toistakymmentä luurankoa, jotka oli haudattu riviin puuarkuissa.

5.4.20. Riisniemen louhos 1000010967

Muinaisjäänöstyyppi: raaka-aineen hankintapaikat - louhokset

Ajoitus: uusi aika

Laji: kiinteä muinaisjäänös

Rauhoitusluokka: 2

Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6718802, ikoo: 3540035
(louhosalueen keskikoordinaatit)

Peruskartta: 3044 01

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Virojoen edustalla sijaitsevassa Riisniemessä on louhittu kiveä kahdessa vaiheessa. 1700-luvun venäläisen vankityömaan louhoksella kivi irrotettiin yksinomaan vakokiilausmenetelmällä. Louhoksen kivet on kuljetettu rullausmenetelmällä niemen päässä olleelle lastauslaiturille. Vuoden 1910 tienoilla 4–5 miehinen työryhmä louhi kiveä Kulakalle. Kivet laivattiin Hevonniemen lastauslaiturilta ja kuljetettiin Kronstedtin laivatelakalle. (Raunio 1965.)

5.4.21. Klamilanlahden kivilouhimo 1000010968

Muinaisjäänöstyyppi: raaka-aineen hankintapaikat - louhokset

Ajoitus: uusi aika

Laji: kiinteä muinaisjäänös

Rauhoitusluokka: 2

Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6711012, ikoo: 3526130
(louhosalueen keskikoordinaatit)

Peruskartta: 3042 07

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Klamilanlahden rannalla Salniemessä on ollut kivilouhimo. Nykyisen Kalasataman paikalla on sijainnut vanha laivojen lastauspaikka Laivakallio. Kiveä on irrotettu irtolohkareista pääasiassa meislaamalla ja kiilaamalla, myös porauksen jälkiä on havaittavissa. Louhoksen ajoituksesta ei ole tietoa.

5.4.22. Hanskin louhos 1000010969

Muinaisjäänöstyyppi: raaka-aineen hankintapaikat - louhokset

Ajoitus: uusi aika

Laji: kiinteä muinaisjäänös
 Rauhoitusluokka: 2
 Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6709327, ikoo: 3535378
 (louhosalueen keskikoordinaatit)
 Peruskartta: 3041 12

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

Kuvaus: Hanskinlahden pohjoisrannalla Suuriniemen ja Karjalanniemen välisellä alueella on sijainnut pieni, lyhyen aikaa käytössä ollut Hanskin louhos. Kiveä on otettu kalliosta kahtena nauhana noin metrin paksuudelta. Louhinnassa on käytetty sekä kiilaus- että poramenetelmää. Louhos on ollut ilmeisesti käytössä noin 1830–40 (Raunio 1965).

5.4.23. Heposaaren louhos 1000010970

Muinaisjäänöstyyppi: raaka-aineen hankintapaikat - louhokset
 Ajoitus: uusi aika
 Laji: kiinteä muinaisjäänös
 Rauhoitusluokka: 2
 Yhtenäiskoordinaatit: pkoo: 6708616, ikoo: 3540708
 (louhosalueen keskikoordinaatit)
 Peruskartta: 3043 03

Tutkimukset: Tarkastus, 1981 (RHOA); Kohdetta ei tarkastettu v. 2007 inventoinnin yhteydessä.

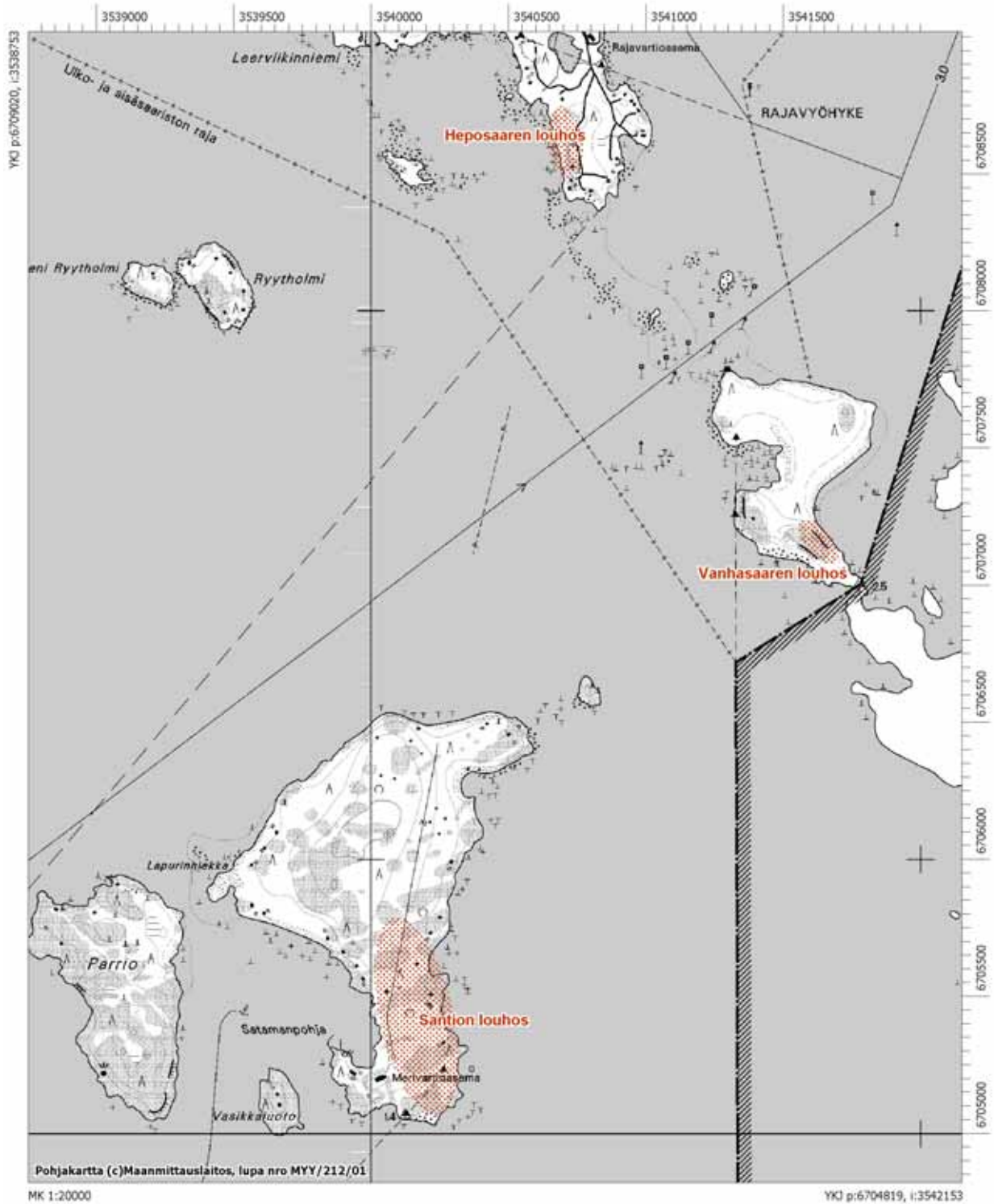
Kuvaus: Virolahden kaakkoiskulmassa, rajavyöhykkeen tuntumassa on sijainnut pieni, lyhyen aikaa käytössä ollut Heposaaren louhos. Etelään pistävän niemen länsirannalta on irrotettu poraamalla kiveä 1800-luvun alkupuolella (Raunio 1965). Kivi on edelleen pilkottu vakokiilamenetelmällä. Ilmeisesti rannan vaikeudesta johtuen kiveä on kuljetettu pois vähän.

f. 89 Hepokallion ja Kirskallionniemen väliset louhokset, kivivarasto Santaniemessä. 16.10.2007
 J. Enqvist/Museovirasto, RHO.

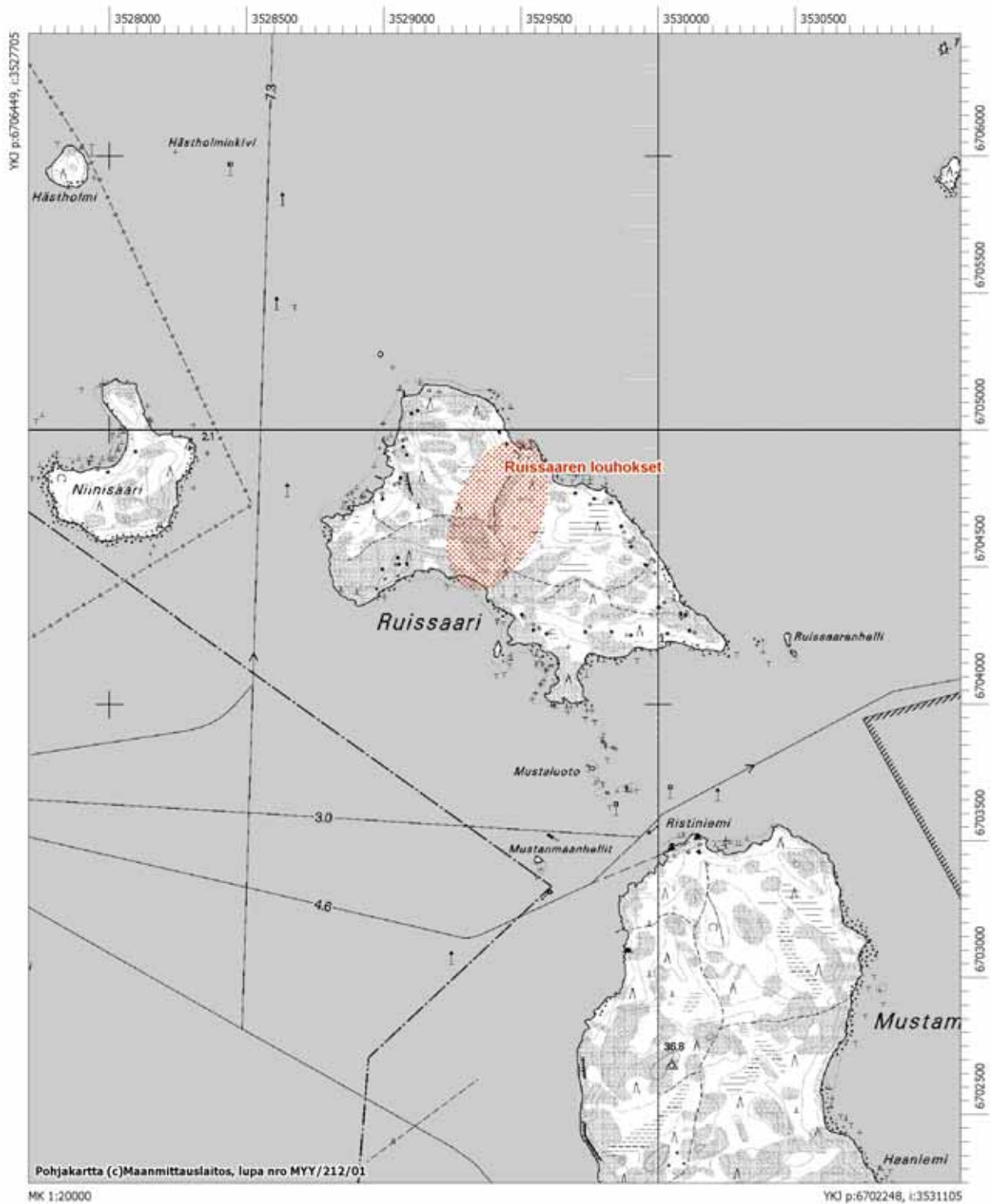
Heposaaren, Vanhasaaren ja Santion louhokset

3043 03

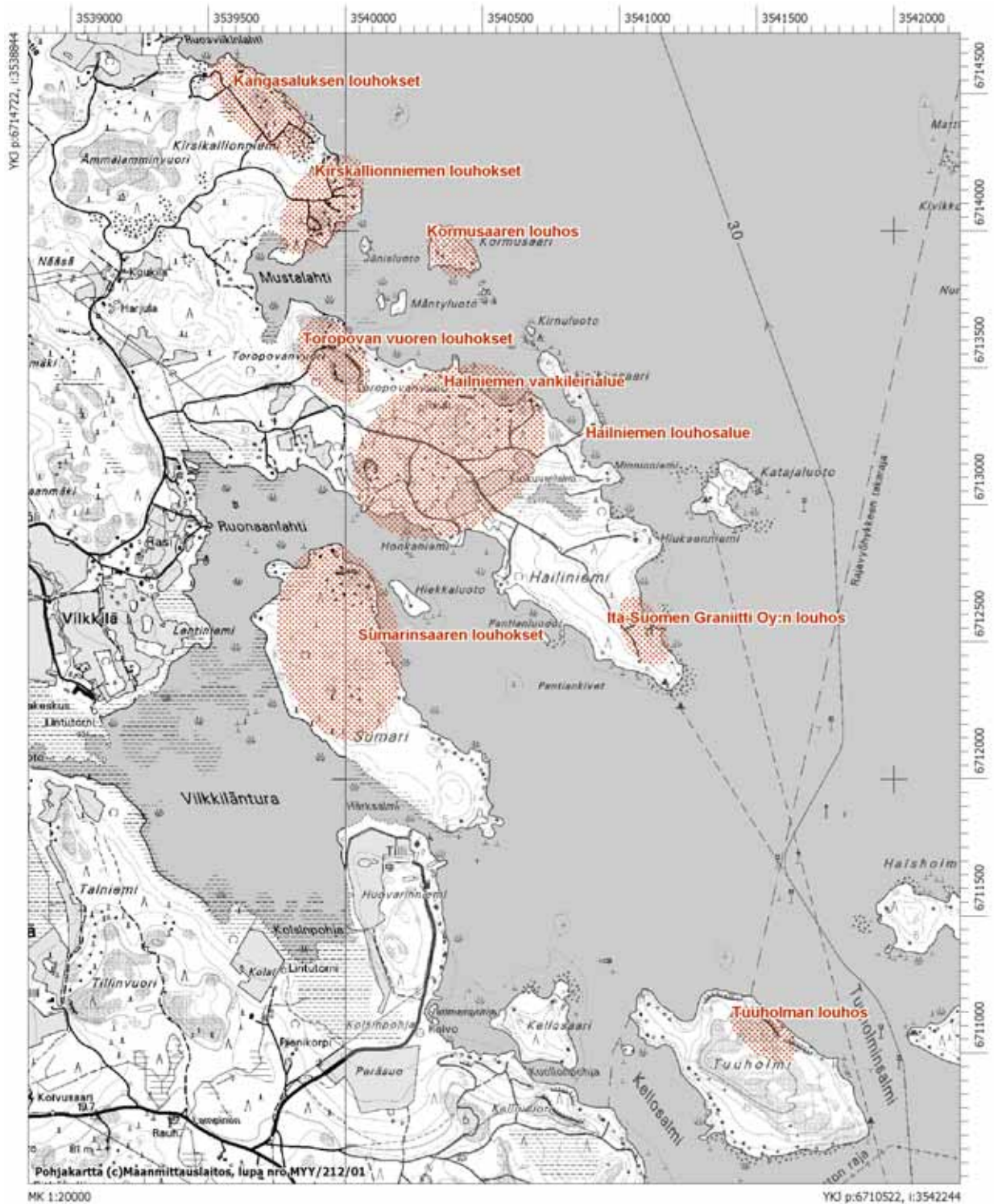
Ruissaaren louhokset

3041 09

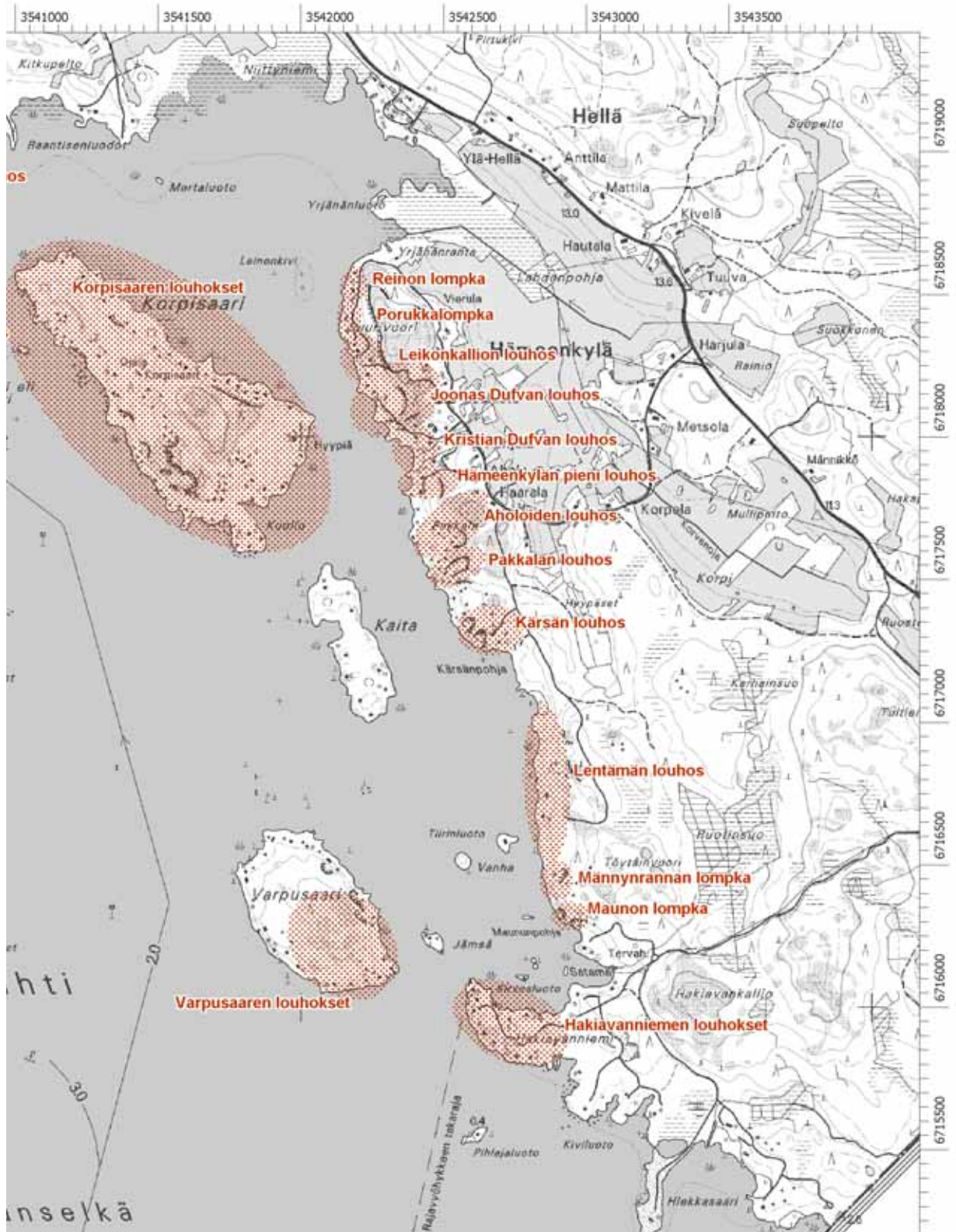
Kangasaluksen, Kirskallionniemen, Kormusaaren, Hailniemen, Sumarinsaaren ja Tuuholman louhokset

3044 01

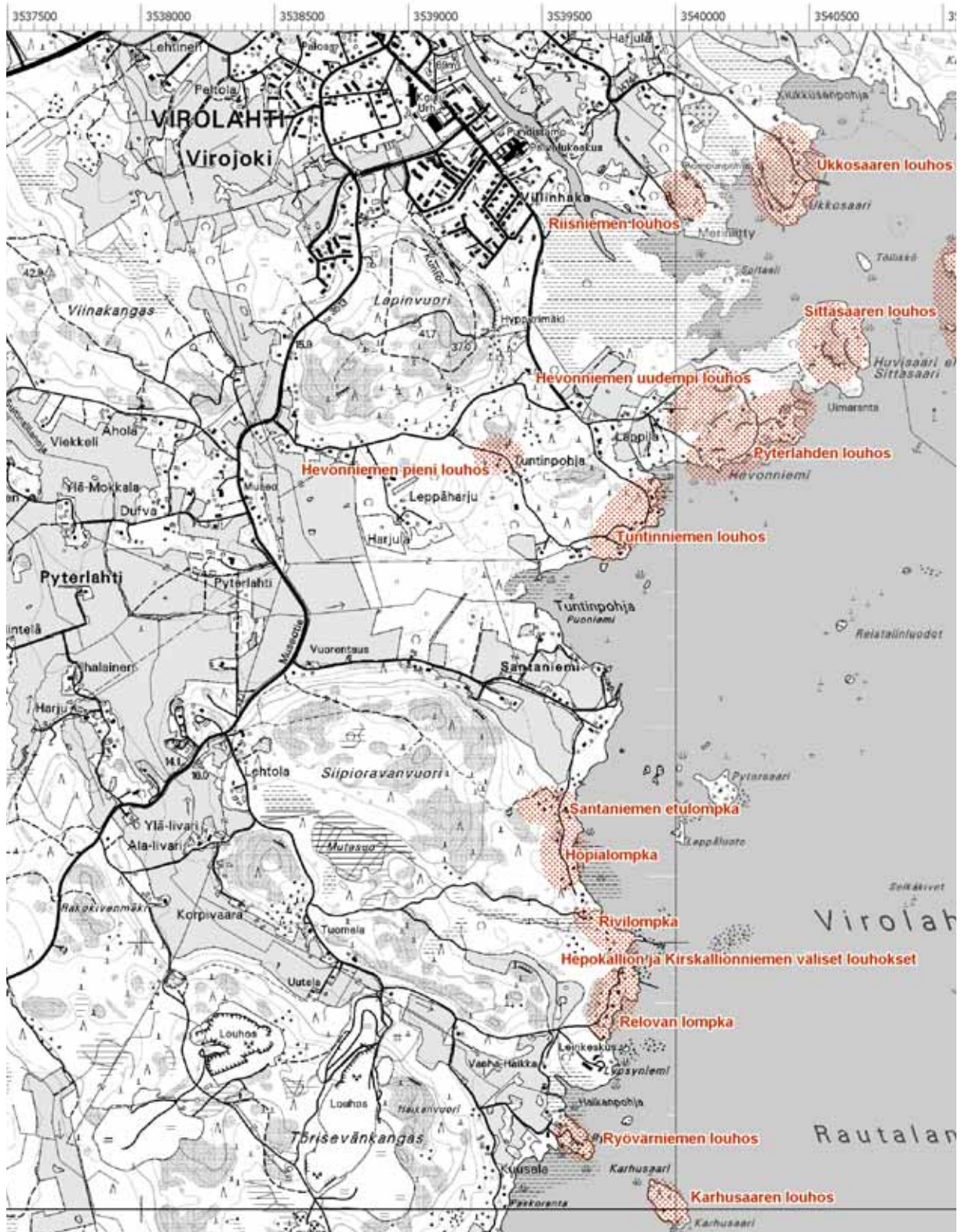
Korpisaaren, Varpusaaren, Hämeenkyllän ja Hakiavanniemen louhokset

3044 01

Ukkosaaren, Riisniemen, Siffasaaren, Pyterlahden, Hevonniemen, Tuntinniemen, Karhusaaren sekä Hepokallion ja Kirs kallionniemen väliset louhokset

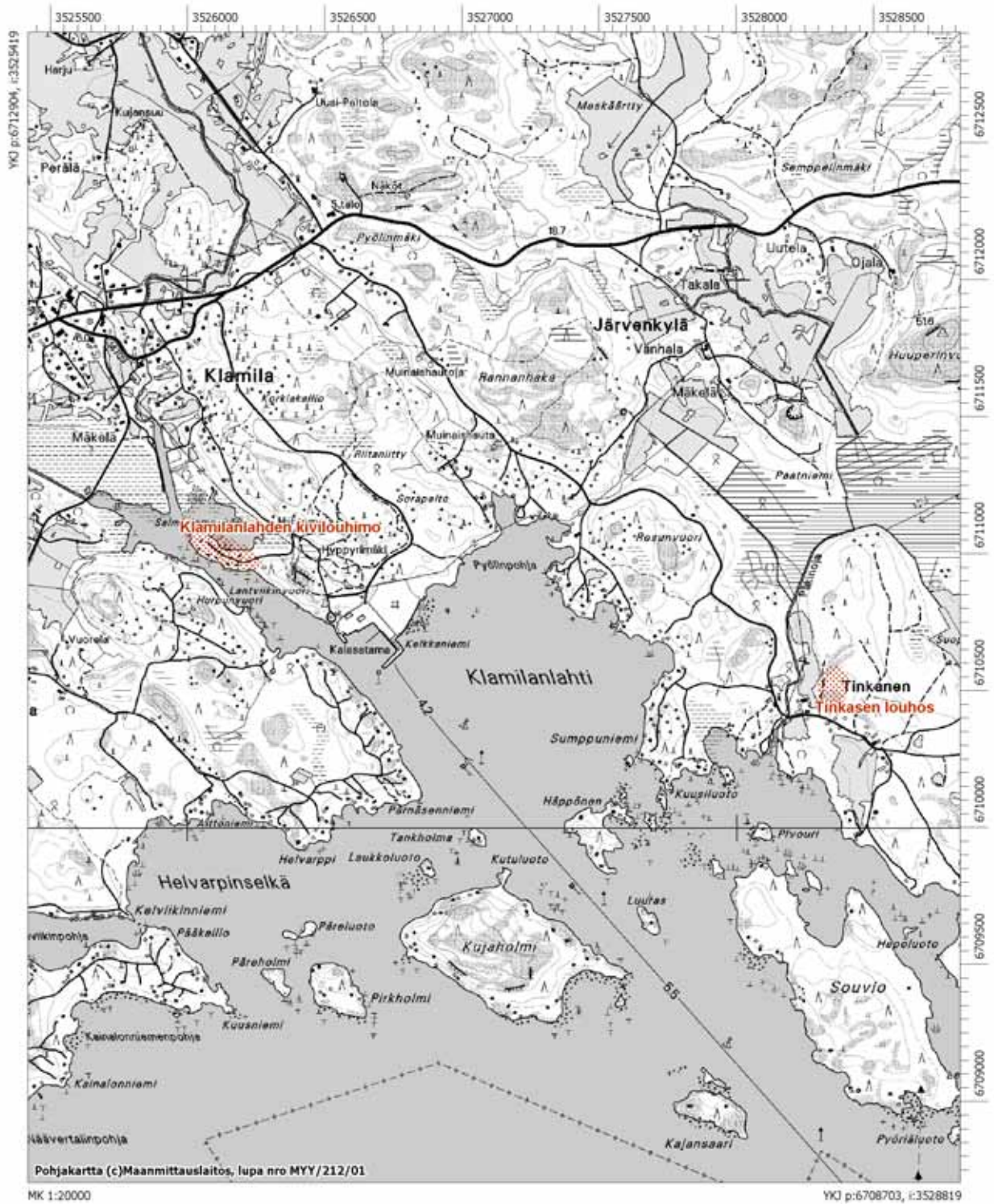
3042 10

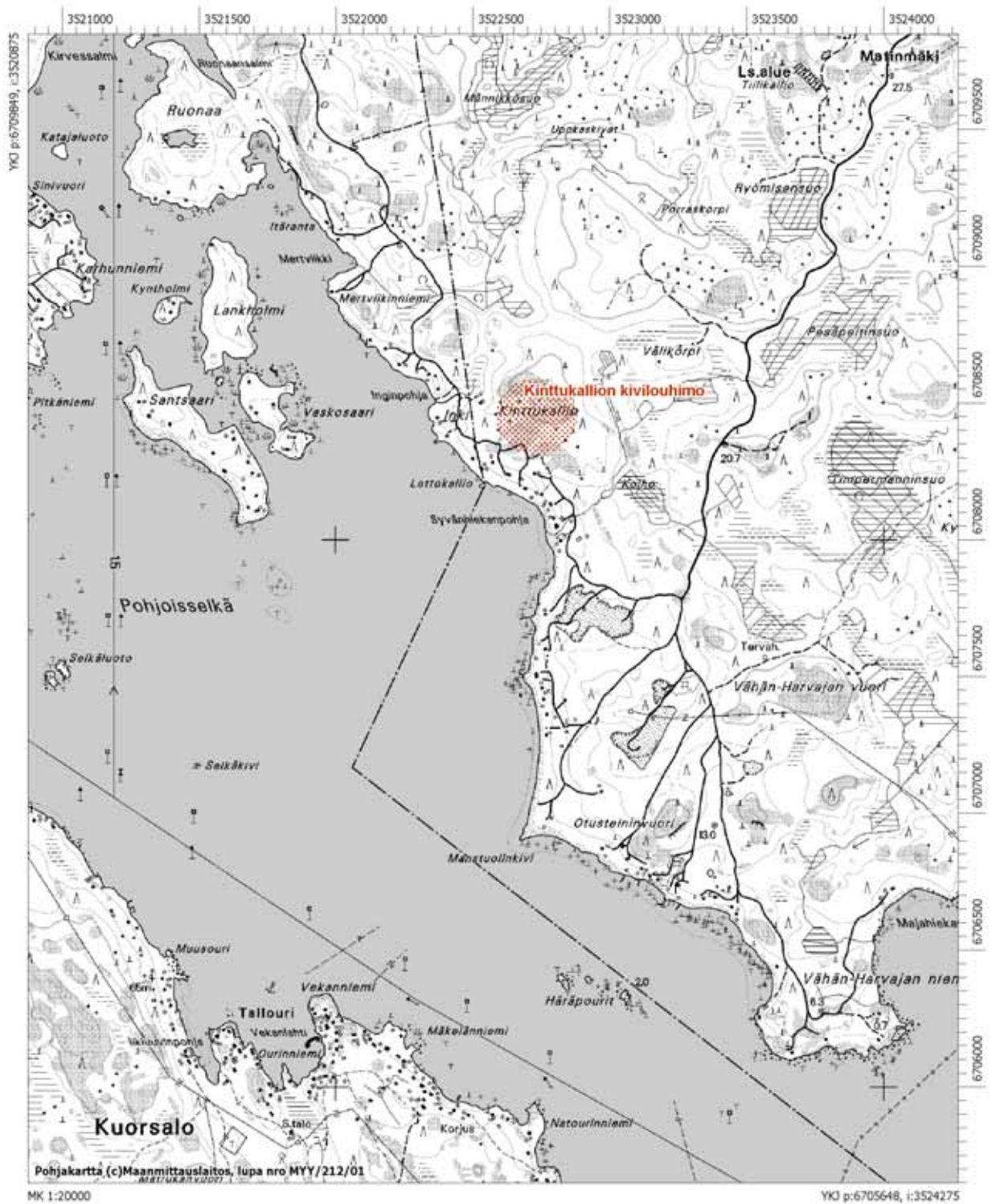
Klamilanlahden kivilouhimo ja Tinkasen louhos

3042 07

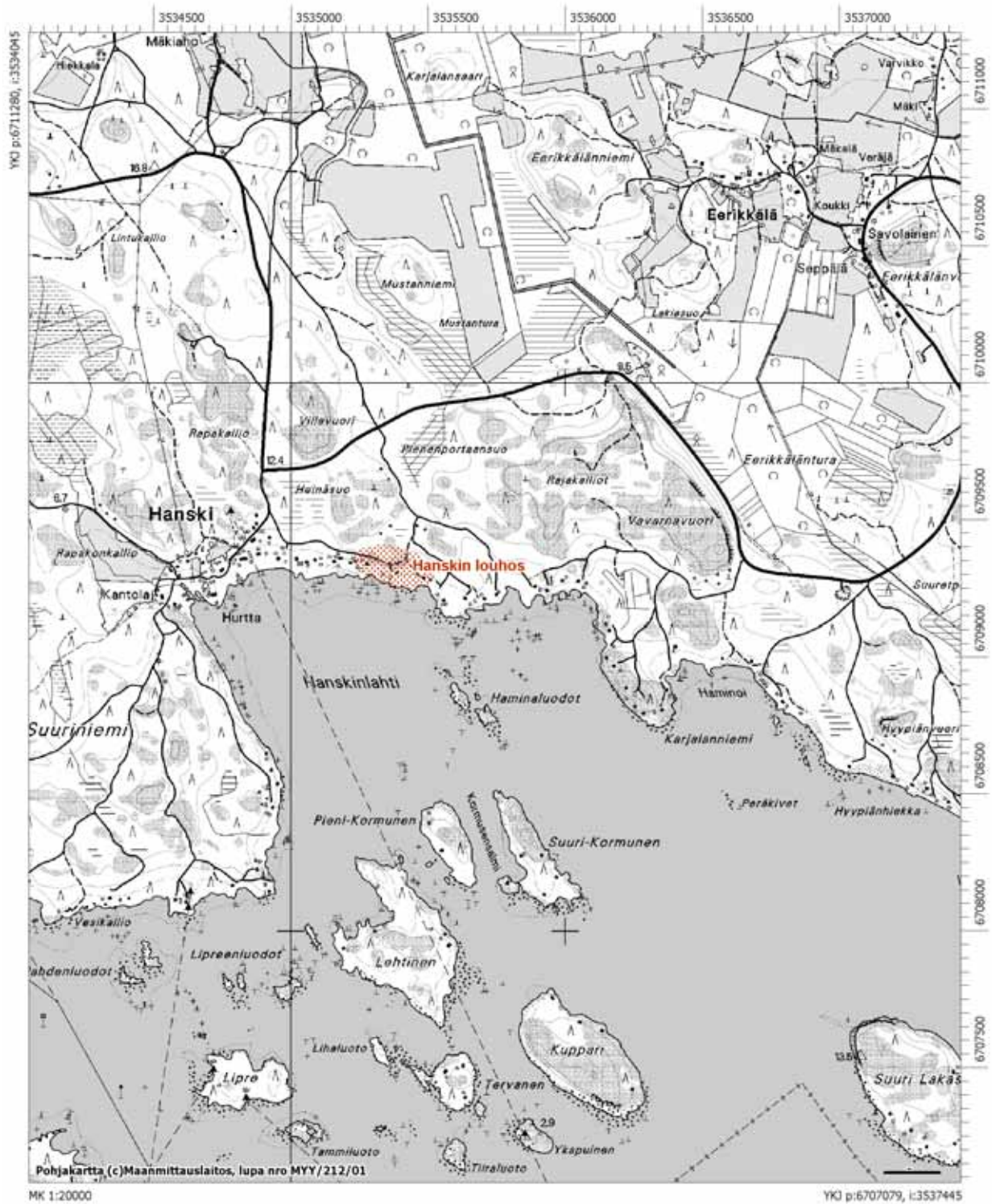
Kinttukallion kivilouhimo

3041 09

Hanskin louhos

3041 12

Lähteet

Arkistolähteet

Kansallisarkisto (KA): MHA = Maanmittaushallituksen kartta-arkisto

Museovirasto, Rakennushistorian

osaston arkisto (RHOA): Suomen rakennuskulttuurin yleisluettelo

Blomqvist, A.R. 1885: Kiinteät muinaisjäännökset Kymin kihlakunnassa. Inventointikertomus Museoviraston arkeologian osaston arkistossa.

Enqvist, J. 2004: Haminan ohikulkutien (Vt 7/E 28) muinaisjäännösinventointi. Inventointikertomus Museoviraston arkeologian osaston topografisessa arkistossa.

Enqvist, J. 2006: Haminan inventointi. Inventointikertomus Museoviraston arkeologian osaston topografisessa arkistossa.

Hölttä, M. & Peltonen, K. 1992: Lapuri-projektin maainventointi, Lapurinsaaren ja sen lähiympäristön inventointi. Inventointikertomus Museoviraston arkeologian osaston topografisessa arkistossa.

Karjalainen, T. 2000: Virojoki – Hamina vesihuoltolinjan arkeologinen inventointi. Inventointikertomus Museoviraston arkeologian osaston topografisessa arkistossa.

Knapas, M.-T. 1984: Kymenlaakson kulttuurihistorialliset kohteet. *Kymenlaakson seutukaavaliiton julkaisuja A:20*.

Korhonen, M. 1981: *Vehkalahden pitäjän historia* II. Yhteiskunnallisesta kehityksestä 1600-luvulla sekä maakirjatilojen synty. Hamina.

Korhonen, M. 1985: *Vehkaleipää*. Palasia Vehkalahden historiasta. Hamina.

Mökkönen, T. 2004: Virolahti Muurassuonvuori. Tarkastuskertomus Museoviraston arkeologian osaston topografisessa arkistossa.

Nordenstreng, S. & Halila, A. 1974: *Haminan historia* I. Ruotsin vallan aika (v:een 1742). Mikkeli.

Nordenstreng, S. & Halila, A. 1975: *Haminan historia* II. Venäjän vallan alusta 1900-luvun alkuun (1742– n. 1900). Mikkeli.

Oksanen, E-L & Oksanen, M. 2003: Vehkalahden knaapit. Hämeenlinna.

Raunio, E. 1965: Selostus Virolahden kivenlouhinnan vaiheista. Moniste Museoviraston rakennushistorian osaston arkistossa.

Raunio, E. 1971: Virolahden maastokohteita. Moniste Museoviraston rakennushistorian osaston arkistossa.

Rautiainen, P. 2005: Virolahti Klamila. Osayleiskaavan arkeologinen inventointi. Inventointikertomus Museoviraston arkeologian osaston topografisessa arkistossa.

Rosén, R. 1936: Vehkalahden pitäjän historia I. Suur-Vehkalahden asutus- ja aluehistoria n. vuoteen 1610. Helsinki.

Seitsonen, O. et al. 2005: Virolahden arkeologinen inventointi. Inventointikertomus Museoviraston arkeologian osaston topografisessa arkistossa.

Tallgren, A.M. 1907: Yhtä ja toista Vehkalahdesta ja Virolahdesta, muistiinpantu tiedustusretkelläni heinäkuussa 1907. Käsikirjoitus Museoviraston arkeologian osaston arkistossa.

Painetut lähteet ja kirjallisuus

Kaukiainen, Y. 1970: *Virolahden historia I, 1850-luvulle*. Lappeenranta.

Korhonen, M. 1981: *Vehkalahden pitäjän historia II. Yhteiskunnallisesta kehityksestä 1600-luvulla sekä maakirjatilojen synty*. Hamina.

Maiseman muisti 2001: Valtakunnallisesti merkittävät muinaisjännökset. (vast. toim. Purhonen, P.). Museovirasto, Helsinki.

Miettinen, T. 1998: *Kymenlaakson esihistoriaa. Kymenlaakson maakuntamuseon julkaisuja no 26*. Kotka.

de Montferrand, A. 1836: *Plans et details du monument consacre á la mémoire de l'empereur Alexandre*.

Mökkönen, T. & Seitsonen, O. 2007: Virolahden pyyntikulttuurien inventointi vuonna 2005. *Muinaistutkija 2/2007*.

Nordenstreng, S. & Halila, A. 1974: *Haminan historia I. Ruotsin vallan aika (v:een 1742)*. Mikkeli.

Nordenstreng, S. & Halila, A. 1975: *Haminan historia II. Venäjän vallan alusta 1900-luvun alkuun (1742– n. 1900)*. Mikkeli.

Rosén, R. 1936: *Vehkalahden pitäjän historia I. Suur-Vehkalahden asutus- ja aluehistoria n. vuoteen 1610*. Helsinki.

Suhonen, V.-P. 2006: Viipurista länteen ja Kymenkartanosta itään. Huomioita Viipurin voutikunnan 1300-luvun hallintokeskuksista. SKAS 1/2006.

Internet -lähteet

Wikipedia, Vapaa tietosanakirja, 8.11.2007

><http://fi.wikipedia.org/wiki/Virolahti><

Museovirasto, 19.12.2007

> <http://www.nba.fi/rky1993/kohde573.htm><

Luettelo on verkkoversio vuonna 1993 painetusta Museoviraston ja ympäristöministeriön julkaisusta Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. ISBN 951-9075-63-1, ISSN 1236-6439.

Liitteet

Diapositiiviluettelo

f.	Selite
125807:1	Tuuholma, yleiskuva röykkiöistä, kuvattu luoteesta, kuva Johanna Enqvist 11.9.2007
125807:2	Tuuholma, yleiskuva röykkiöistä, kuvattu kaakosta, kuva Johanna Enqvist 11.9.2007
125807:3	Tuuholma, yleiskuva röykkiöistä, kuvattu kaakosta, kuva Johanna Enqvist 11.9.2007
125807:4	Lapuri 4, ryssänuuni, kuvattu kaakosta, kuva Johanna Enqvist 13.9.2007
125807:5	Lapuri 6, kummeli 1, kuvattu kaakosta, kuva Johanna Enqvist 13.9.2007
125807:6	Lapuri,6, kummeli 1, kuvattu koillisesta, kuva Johanna Enqvist 13.9.2007
125807:7	Lapuri 7, pirunpelto jossa kuoppia, kuvattu idästä, kuva Johanna Enqvist 13.9.2007
125807:8-9	Helgeby (Hellä), löytöpaikka pellossa, panoraama, kuvattu luoteesta, kuvat Johanna Enqvist 18.9.2007
125807:10	Kattilainen 1, yksityiskohtakuva kivilatomus GPS koordinaatit 3521246/6717084, kuvattu kaakosta, kuva Johanna Enqvist 18.9.2007
125807:11-12	Santaniemi, yleiskuva kivilouhoksesta, kuvattu etelästä, kuva Johanna Enqvist 16.10.2007
125807:13	Santaniemi, yleiskuva kivilouhoksesta/varastoista, kuvattu lännestä, kuva Johanna Enqvist 16.10.2007
125807:14	Santaniemi, yleiskuva kivilouhoksesta/varastoista, kuvattu pohjoisesta, kuva Johanna Enqvist 16.10.2007
125807:15	Pyterlahden kylätontti, kuvattu lounaasta, kuva Johanna Enqvist 16.10.2007
125807:16-18	Flånkarböle (Länsikylä), panoraama, kuvattu pohjoisesta, kuva Johanna Enqvist 22.10.2007
125807:19-20	Häppilä (Ollinmäki) kylätontti, panoraama, kuvattu lounaasta, kuva Johanna Enqvist 22.10.2007
125807:21	Tiilikkala, kylätontti, yleiskuva, kuvattu luoteesta, kuva Johanna Enqvist 24.10.2007
125807:22-23	Säkäjärvi, kylätontit, panoraama, kuvattu luoteesta, kuva Johanna Enqvist 24.10.2007
125807:24-25	Lammaskallio "saarnakivi", lähikuva kiveen hakatuista "risteistä", kuva Johanna Enqvist 25.10.2007
125807:26	Lammaskallio "saarnakivi", kuva kiveen hakatuista "risteistä", kuvattu pohjoisesta, kuva Johanna Enqvist 25.10.2007
125807:27	Koivuniemi W, kylätontti, yleiskuva, kuvattu pohjoisesta, kuva Johanna Enqvist 25.10.2007
125807:28	Koivuniemi E, kylätontti, yleiskuva, kuvattu lännestä, kuva Johanna Enqvist 25.10.2007
125807:29	Vilkkilä, kylätontti, yleiskuva, kuvattu pohjoisesta, kuva Johanna Enqvist 25.10.2007

- 125807:30-32 Virojoki osa kylätontista, pystypanoraama, kuvattu lounaasta, kuva Johanna Enqvist 25.10.2007
- 125807:33-34 Eerikkälä, kylätontti, panoraama, kuvattu lounaasta, kuva Johanna Enqvist 25.10.2007
- 125807:35 Rännänen, kylätontti, kuvattu lounaasta, kuva Johanna Enqvist 25.10.2007

Digitaalikuvaluettelo

1	Käyhkäntienkivi
2	Käyhkäntienkivi
3	Käyhkäntienkivi
4	Siikasaari, viisari
5	Siikasaarenpää 1
6	Siikasaarenpää 1
7	Siikasaarenpää 2
8	Siikasaarenpää 2
9	Lepkankaankivi
10	Lepkankaankivi
11	Korpsaari, louhos
12	Korpsaari, louhos
13	Korpsaari, louhos
14	Korpsaari, louhos
15	Korpsaari, louhos
16	Korpsaari, louhos
17	Korpsaari, louhos
18	Korpsaari, mahdollinen rakennuksen pohja
19	Korpsaari, mahdollinen rakennuksen pohja
20	Korpsaari, louhos
21	Kormusaari, epämääräinen kumpare
22	Kormusaari, epämääräinen kumpare
23	Kormusaari, louhos
24	Kormusaari, louhos
25	Kormusaari, louhos
26	Kormusaari, vartiopaikka
27	Kormusaari, vartiopaikka
28	Tuuholma
29	Tuuholma
30	Tuuholma
31	Tuuholma
32	Tuuholma
33	Tuuholma
34	Tuuholma
35	Tuuholma
36	Santio, louhos
37	Santio, louhos
38	Santio, louhos
39	Lapuri 4
40	Lapuri 4
41	Lapuri 5
42	Lapuri 5
43	Lapuri 6
44	Lapuri 6
45	Lapuri 6
46	Lapuri 6
47	Lapuri 6
48	Lapuri 7
49	Lapuri 7
50	Lapuri 7
51	Lapuri, lähde
52	Lapuri, lähde
53	Lapuri, pirunpelto
54	Lapuri, pirunpelto
55	Lapuri, pirunpelto
56	Lapuri, pirunpelto
57	Pieni Lakasaari 2
58	Pieni Lakasaari 2
59	Seppälä
60	Seppälä

61	Hellä
62	Hellä
63	Hellä
64	Hellä
65	Kattilainen 1
66	Kattilainen 1
67	Kattilainen 1
68	Kattilainen 1
69	Kattilainen 1
70	Kattilainen 1
71	Kattilainen 1
72	Kattilainen 1
73	Kattilainen 1
74	Kattilainen 1
75	Kattilainen 1
76	Kattilainen 1
77	Kattilainen 1
78	Kattilainen 1
79	Kattilainen 1
80	Kuolionkangas
81	Kuolionkangas
82	Kuolionkangas
83	Kuolionkangas
84	Kuolionkangas
85	Kuolionkangas
86	Kuolionkangas
87	Santaniemi
88	Santaniemi
89	Santaniemi
90	Pajulahti
91	Pajulahti
92	Pajulahti
93	Hämeenkylä
94	Hämeenkylä
95	Hämeenkylä

Kuvaaja: Johanna Enqvist/Museovirasto, RHO